

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky
Učitelství pro 1.stupeň ZŠ

Diplomová práce

Jana Hrachovinová

Školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí

School maturity and readiness of prematurely trained children

Olomouc 2023

vedoucí práce: Mgr. Alena Srbená, Ph.D

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 20.4.2023

.....
Jana Hrachovinová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí práce Mgr. Aleně Srbové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a trpělivost při konzultacích týkajících se této diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	7
1 Dítě	7
1.1 Dítě předškolního věku a jeho vývoj	7
1.1.1 Vývoj kognitivních funkcí předškolního dítěte.....	8
1.1.2 Vývoj emocionality a sociální vývoj předškolního dítěte.....	10
1.2 Dítě mladšího školního věku.....	11
1.2.1 Charakteristika dítěte mladšího školního věku	12
1.2.2 Socializace dítěte mladšího školního věku	14
1.3 Dítě s nadáním	16
1.3.1 Znaky nadaného dítěte	16
2 Školní zralost a připravenost	19
2.1 Jednotlivé oblasti školní připravenosti.....	20
2.2 Jednotlivé oblasti školní zralosti	22
2.3 Testování školní zralosti a připravenosti	23
2.4 Testy školní zralosti a připravenosti	24
3 Povinná předškolní docházka	26
3.1 Cíle povinné předškolní docházky.....	27
3.2 Rámcové vzdělávací programy	28
4 Povinná školní docházka	29
4.1 Zápis do 1.třídy a zahájení povinné školní docházky	30
4.1.1 Zahájení školní docházky v evropských zemích.....	31
4.2 Předčasné zaškolení	33
4.2.1 Význam předčasného zaškolení pro dítě a jeho rodiče	34
4.2.2 Role učitele mateřské školy u předčasného zaškolování dětí	37
4.2.3 Předčasné zaškolení nadaných dětí.....	37
4.3 Zaškolení pětiletých dětí v České republice.....	39
4.3.2 Zahraniční studie k předčasnému zaškolení.....	45
Shrnutí	47
Empirická část.....	48
5 Kvantitativní výzkum	48
5.2 Analýza dat a testování hypotéz.....	54
5.2.1 Hypotéza 1	54
5.2.2 Hypotéza 2	60

5.2.3	Hypotéza 3	66
5.2.4	Hypotéza 4	68
5.2.5	Hypotéza 5	71
5.3	Vyhodnocení cílů	73
Diskuze	75
Závěr	77
Zdroje	79
Seznam tabulek a grafů	84
Seznam zkratk	86
Seznam příloh	87
Příloha	88
Anotace	115

Úvod

Zahájení školní docházky, tedy vstup do základní školy, je pro každé dítě i jeho rodiče významnou životní událostí. Pro úspěšný start této nové etapy by mělo být dítě připravené a zralé po všech stránkách. Dítě by mělo do první třídy vstupovat přirozeně, s pozitivní motivací a s pocitem sebejistoty. V České republice by dítě mělo být připravené po dosažení šestého roku věku. Je však známo, že dochází i k odkladům školní docházky a jejich četnost se v posledních letech zvyšuje. Méně se pak učitelé setkávají s předčasným zaškolením dítěte v pěti letech věku. Podíl předčasně zaškolených dětí se v posledních deseti letech pohybuje pod hranicí 1 % všech dětí nastupujících do 1.třídy a učitelé 1.stupně základních škol by měli o této možnosti vědět, popřípadě být připraveni, pokud se s takovým dítětem setkají. Diplomová práce je zaměřena právě na školní zralost a připravenost dětí, které byly předčasně zaškoleny a jejich případné problémy, na základě zkušeností učitelů s předčasně zaškolenými dětmi. Jejím cílem je informovat o možnosti předčasného zaškolení pětiletých dětí související se školní zralostí a připraveností.

Teoretická část se zabývá nejen vývojem dětí předškolního a mladšího školního věku, povinnou předškolní a školní docházkou, ale především právě školní zralostí a připraveností společně s předčasným zaškolením pětiletých dětí.

Empirická část obsahuje kvantitativní výzkum provedený na základě dotazníkového šetření. Tématem výzkumu je školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí pohledem učitelů s cílem zjistit, zda předčasně zaškolené pětileté děti byly zralé a připravené na zahájení povinné školní docházky z pohledu učitelů 1. stupně ZŠ.

Věřím, že práce je přínosná nejen pro učitele 1.stupně ZŠ, ale také pro učitele mateřských škol a zároveň bude zdrojem informací pro rodiče uvažující o předčasně zaškolení jejich dítěte.

Teoretická část

1 Dítě

Pojem **dítě** označuje člověka v prvním období jeho života. Vývoj dítěte začíná již v prenatální období. Život dítěte nezačíná až po jeho narození, ale právě v prenatálním období, které je vymezeno dobou od početí po narození (Langmeier, Krejčířová, 2006). Po narození prochází dítě období novorozeneckém, kojeneckém, batolecím a později i předškolním a mladším školním obdobím. Poslední dvě zmíněná období a vývoj dítěte v této fázi života bude více popsán v následujících kapitolách. Na školní věk dítěte navazuje poslední fáze dospívání, které je přechodem mezi dětstvím a dospělostí člověka. Vágnerová (2012) popisuje toto období od 10 do 20 let člověka jako období komplexní proměny osobnosti ve všech oblastech.

Jiné vysvětlení pojmu **dítě** je z pohledu práva, kdy tento pojem označuje celoživotní příbuzenský poměr k rodičům. Právě rodiče, rodina a jejich vztah k dítěti mají největší vliv na výchovu a vývoj jejich dítěte. Rodiče jsou ti, kteří „*nesou odpovědnost za vzdělávání svých dětí, a proto mají právo spolurozhodovat o jeho naplňování*“ (Krejčová, Kargerová, 2003, s.149).

1.1 Dítě předškolního věku a jeho vývoj

Předškolním věkem bývá označováno období od tří do šesti let dítěte, kdy se výchova rodiny rozšiřuje i o výchovu dítěte v mateřské škole (Kořátková, 2008), avšak „*komplexně vymezené předškolní období v sobě zahrnuje celý věkový rozsah od narození dítěte do jeho šesti let, kdy by měl v našich podmínkách následovat vstup do věku školního*“ (Kořátková, 2008, s.12).

Tato kapitola je zaměřena na předškolní dítě ve věku od 3 do 6 let, tj. do následujícího období-mladšího školního věku (Vágnerová, 2008). Toto období je plné změn, na jehož začátku dítě začíná navštěvovat mateřskou školu a na jeho konci se připravuje na vstup do základní školy. Dítě se vyvíjí, mění a přijímá nové životní role-předškoláka, následně školáka (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Významnou a důležitou součástí tohoto období je **hra**. „*Pro dítě předškolního věku je hra analogická pozdějšímu učení či ještě vzdálenější práci. Podle toho, jak si dítě hraje, bude mít učební a pracovní návyky. To, jaké typy her preferuje, často odhaluje, k čemu bude mít v životě skutečné předpoklady*“ (Šulová, 2017, s.43). Podle Opravilové (2016) hranici oddělující hru od pracovní činnosti dítěte nelze určit, jedna činnost přechází v druhou. Přesto jsou rozdílné v cílovém zaměření. „*Zatímco hra je nezávislou průpravou, směřuje práce k výsledku a tvorbě užitečných hodnot. Hra je pro pozdější práci nutným předpokladem, protože stejně jako práce učí dítě od nejútlejšího věku psychickému a fyzickému úsilí, pomáhá rozvíjet jeho volní jednání a poznávací zájmy*“ (Opravilová, 2016, s.117). Přestože je předškolní věk bývá označován jako „období hry“, je to také období řádu, rodinných rituálů, klidného vedení a stabilního zázemí v rodině i mateřské škole. To vše ovlivňuje vývoj předškolního dítěte, který Šulová (2017) rozděluje na:

- Motorický vývoj
- Kognitivní vývoj
- Sociální vývoj
- Motivačně-volní vývoj
- Emocionální prožívání

Jiné rozdělení používá Jucovičová, Žáčková (2014). Rozděluje předškolní vývoj na dvě oblasti, a to vývoj kognitivních funkcí a vývoj emocionality a sociálních dovedností dítěte. Do kognitivních funkcí řadí vývoj myšlení, řeči, paměti, pozornosti a vývoj percepčně motorických funkcí (Jucovičová, Žáčková, 2014).

1.1.1 Vývoj kognitivních funkcí předškolního dítěte

Vývoj **kognitivních (poznávacích) funkcí** souvisí s vnímáním a poznáváním sebe sama i okolního světa. Do poznávacích funkcí je zahrnuto vnímání, pozornost, paměť, představivost a fantazie, myšlení, řeč i schopnost kognitivního učení (Hartl, Hartlová, 2009). Na konci předškolního období, tedy v šesti letech, by dítě mělo mít dostatečně vyvinuté kognitivní schopnosti, aby bylo připraveno učit se číst, psát a počítat. V tomto vývoji dochází ke změnám v myšlení, myšlenkových procesech i jazykových schopnostech. Vše je částečně ovlivněno dědičností společně s působením vlivů sociálního prostředí (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Vývoj myšlení dítěte je směřován od egocentrického myšlení, dítě své okolí vnímá „přes sebe“, je samo sobě středem všeho (Hartl, Hartlová, 2009), k myšlení názornému, konkrétnímu a předlogickému, které nerespektuje podstatné znaky reality a zákony logiky (Vágnerová, 2008). Názorné myšlení je spojeno s konkrétními představami. Dítě vnímá objekt jako celek nebo naopak detail, často nepodstatný (Jucovičová, Žáčková, 2014). Stejně popisuje vnímání Šulová (2017): „*Vnímání je globální, dítě vnímá celek jako souhrn jednotlivostí, kde zatím není schopno rozlišovat ani základní vztahy. Nechá se snadno upoutat výrazným detailem, zvláště má-li nějaký vztah k jeho aktuálnímu zájmu nebo potřebě*“ (Šulová, 2017, s.28). Percepce, tedy **vnímání**, je rozdělováno na vnímání času a prostoru, na zrakové a sluchové vnímání. V předškolním věku by se měly postupně všechny tyto schopnosti rozvíjet na takovou úroveň, aby dítě bylo připravené a zralé ke vstupu do první třídy (Nádvorníková, 2017).

Důležitou součástí kognitivního vývoje jsou **jazykové schopnosti a řeč**. V předškolním věku se u dítěte zdokonalují řečové dovednosti. Slovní zásoba dítěte se v pěti letech pohybuje kolem 2000 slov, i když lze u dětí pozorovat velké individuální rozdíly. Při obohacování slovní zásoby si dítě zároveň osvojuje gramatická pravidla - skloňování, časování, stupňování, rozsah a složitost vět, užití souvětí. Postupně se vytrácí patlavost, ale stále mohou přetrvávat problémy s výslovností některých písmen (např. r, ř, č). Větší problémy s výslovností se u předškolních dětí řeší s pomocí logopeda (Šulová, 2017).

Velké rozdíly mezi dětmi se vyskytují v **paměti** dítěte. Převládá bezděčná paměť, avšak kolem pátého roku se rozvíjí paměť záměrná a také mechanická. Dítě je v tomto období schopné si zapamatovat velké množství informací, které jej zajímají, básniček, říkanek apod. (Šulová, 2017). Nádvorníková (2017) klade důraz na užívání sluchové a zrakové paměti, ale také na schopnost udržet v paměti danou informaci, př. básničku, jména dětí ve třídě apod.

Jak již bylo zmíněno, Jucovičová, Žáčková (2015) řadí k vývoji kognitivních poznávacích funkcí také oblast **motorického vývoje** dítěte. „*Dítě v tomto věku vyroste průměrně o 5-7 cm, protáhnou se mu končetiny a vyvíjí se souměrnější proporce mezi tělem a hlavou. Dítě průměrně přibere 2-3 kg ročně*“ (Šulová, 2017, s.27). U dítěte dochází ke zdokonalování kvality pohybu a koordinace nejen v rámci sportu nebo pohybových her, ale také ve schopnosti samoobsluhy. Dítě se dokáže obléknout,

svléknout, postarat se o své hygienické potřeby. „Lze říci, že motorický vývoj obecně souvisí s celkovou aktivitou dítěte mezi 3.-6.rokem, s možností pohybu a procvičování, s podmínkami, které dítě pro rozvoj motorických schopností má“ (Šulová, 2017, s .27). Společně dochází k rozvoji jemné motoriky. Dítě projevuje zájem o kamínky, korálky, plastelínu i další, pro něj zajímavé, materiály. S rozvojem jemné motoriky souvisí rozvoj kresby (Šulová, 2017).

Vývoj dětské kresby přechází od tzv. úrovně hlavonožce, tedy ovál, představující hlavu s končetinami. Postupně se kresba postavy zdokonaluje. Zda dítě dokáže adekvátně nakreslit lidskou postavu bývá často vyžadováno při zápisech do první třídy (Jucovičová, Žáčková, 2014). Dítě v pěti letech věku většinou rozlišuje hlavu, trup a končetiny. Zakresluje je jednodimenzionálně, tzn. jednou čarou. Některé děti mohou být i na úrovni kresby dvojdimenzionálního znázornění rukou a nohou. Také se objevují prsty na ruce, vlasy, uši, obočí apod. Postupně se všechny děti dostanou do úrovně dvojdimenzionální kresby končetin. Jejich kresba se stává celkově propracovanější a jednotlivé části těla jsou již připojeny na správném místě. U kresby šestiletých jsou již ruce nasazeny k trupu a směřují obvykle směrem do stran nebo vzhůru. Na nakreslené hlavě jsou vyznačeny nejen vlasy, ale také detaily v obličejí. Dochází postupně i k viditelnému rozlišení pohlaví kreslené postavy. Ve věku sedmi let dítěte se kresba zdokonaluje, je přesnější, propracovanější. Později začíná objevovat kresba z profilu. Přibližně mezi sedmým a devátým rokem (Bednářová, Šmardová, 2015).

1.1.2 Vývoj emocionality a sociální vývoj předškolního dítěte

Emocionalita, citový doprovod a součást prožívání dítěte, je trvalou součástí vztahů mezi lidmi i k sobě samému (Hartl, Hartlová, 2009). Citové prožívání dítěte tohoto věku je intenzivní a současně krátkodobé, často proměnlivé. Děti již dokáží ovládat projevy svých emocí, hodnotit své chování, litovat se i být kritické k sobě samému. Převládá veselá nálada, ustupuje strach z neznáma, vystupují sociální city jako je láska, sympatie nebo naopak nenávisť, antipatie (Šulová, 2017).

Změny v sebepojetí, v identitě, společně se změnami v oblasti mezilidských vztahů bývají označovány jako **sociální vývoj** (Jucovičová, Žáčková, 2014). Dítě si začíná uvědomovat své „já“ již před třetím rokem života. Vnímá svoji identitu a postupně se začíná zajímat o své širší okolí. V tomto období většina dětí nastupuje do kolektivu

mateřské školy, která hraje velkou roli v oblasti socializace dětí (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Socializace, tedy začlenění jedince do společnosti, probíhá u dítěte na různých úrovních. Již před nástupem do mateřské školy dítě buduje sociální vztahy se svou rodinou (rodiče, sourozenci, prarodiče, širší rodina), s vrstevníky i cizími dospělými. Především vztahy s rodiči, prarodiči a sourozenci „*jsou nezbytným předpokladem zdravého psychického vývoje dítěte ve všech aspektech jeho osobnosti*“ (Šulová, 2017, s.36). V předškolním období se sociální vztahy rozšiřují především o vztah k vrstevníkům, spolužákům v mateřské škole (Šulová, 2017). Dítě se tak dostává do nových rolí spolužáka, kamaráda a také žáka. Tyto role přináší nutnost podřídit se autoritě učitele a také kolektivu, setkává se tak i určitými normami chování, které jsou po něm vyžadovány, přestože se mohou lišit od norem rodinných a učí se novým sociálním dovednostem-spolupráce s ostatními (Jucovičová, Žáčková, 2014).

1.2 Dítě mladšího školního věku

Vývojové období mladšího školního věku začíná mezi šestým a sedmým rokem dítěte. Začátek tohoto období je dán zahájením povinné školní docházky a končí mezi jedenáctým a dvanáctým rokem, kdy dítě pohlavně dospívá. Zdeněk Matějček (1994) rozděluje tato období dále, a to na:

- **Mladší školní věk** – označován také za přechodné období, od 6-7 let do 8-9 let. Děti v tomto období stále potřebují více pozornosti dospělého, zvykají si na školní prostředí i kolektiv.
- **Střední školní věk** – navazuje v 8-9 letech na předchozí období a trvá přibližně do 11-12 let. Matějček vysvětluje, že děti jsou v tuto dobu již navyklé na školu (Matějček, 1994).

„Někdy po šestém roce nastává v životě dítěte velká a náhlá změna. Vstup do školy znamená pro většinou dětí značnou zátěž, která se ještě zvětšuje v době stoupajících nároků na vzdělání a na pracovní výkonnost“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s.105).

Langmeier, Krejčířová (2006) zmiňují označení „**střízlivý realismus**“, který by měl dané období psychologicky charakterizovat. Školák je zaměřen na to, co a jak je „doopravdy.“
„Tento charakteristický rys školního dítěte můžeme pozorovat v jeho mluvě, v kresbách,

v písemných projevech, ve čtenářských zájmech i ve hře“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s.119). Školák se zajímá o vlastní poznání. Vyhledává knihy, encyklopedie, dokumenty, které mu přináší informace v oblastech, o které projevuje zájem (př. vynálezy, svět, zvířata). V předešlém období dítě vnímalo a přemýšlelo závisle na jeho přáních a fantaziích. Roeper popisuje egocentrismus u předškolních dětí, ve smyslu nezájmu o to, co se děje ve světě mimo jejich bezprostřední okolí, což se právě v období mladšího školního věku postupně mění (Fišerová, Pokorná, Sokolová (2020).

1.2.1 Charakteristika dítěte mladšího školního věku

Následující kapitola je věnována charakteristice dítěte mladšího školního věku, především v tzv. přechodném období, tj. od 6-7 let do 8-9 let. Týká se oblastí tělesného vývoje, kognitivních funkcí, emočního a sociálního vývoje typické pro děti tohoto věku.

Tělesný vývoj mladších školáků se vyznačuje především růstem do výšky či délky končetin. Děti již nejsou natolik „robustní“ jako bývaly dříve, ale jsou spíše hubení. Růst je doprovázen oslabením nervové soustavy spojené s únavou, neklidem a potřebou uvolnění pomocí pohybu (Matějček, 1986). V 21.století se často diskutuje o nadváze či obezitě dětí. Sofková, Otava (2017) uvádějí studii provedou Českou obezitologickou společností v roce 2005, ve které se ukázalo, že až 20 % dětí trpí nadváhou a obezitou. Studie se týkala dětí mladšího školního věku, tedy od 6 do 12 let, nejpočetnější byla skupina dětí ve věku 7 let (Sofková, Otava, 2017). S tělesným vývojem souvisí snadná unavitelnost dítěte, potřeba krátké relaxace a odpočinku především během vyučování (Kreisllová, 2008). Během celého období se zlepšuje **hrubá i jemná motorika**, celková koordinace pohybů celého těla je u školních dětí dobře viditelná. Rozvoj lze pozorovat především u dětí, které projevují zájem o pohybové a sportovní hry, společně s podporou a povzbuzením rodičů ke sportovním činnostem (Langmeier, Krejčířová, 2006). *„Opakované sociometrické studie ukázaly, že tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení dítěte ve skupině – rozhodují namnoze o obdivu a oblíbenosti, o vedoucí roli apod.“ (Langmeier, Krejčířová, s.121, 2006).* Kromě sociálního postavení ovlivňují pohybové dovednosti také výkon při učení čtení a psaní, kdy pohyb přechází z ramenního a loketního kloubu k potřebnějšímu pohybu zápěstí a prstů (Langmeier, Krejčířová, 2006). Při psaní je kladen důraz na kvalitu, velikost, sklon i správný tvar písma (Kreisllová, 2008). To vše je jednodušeji zvládnutelné pro dítě s lépe vyvinutými

pohybovými dovednostmi, společně s hrubou a jemnou motorikou. Stejně tak zvládnutí čtení, spaní i počítání ovlivňují další dílčí schopnosti a dovednosti. Vágnerová (2006) rozlišuje potřebné schopnosti a dovednosti na ty, které dozrávají v období nástupu do školy (kromě zmíněné motoriky a koordinace také zrakové a sluchové vnímání) a další, zkvalitňující se v průběhu delšího časového intervalu, tedy myšlení (Vágnerová, 2006).

Jak již bylo zmíněno, u dítěte přecházejícího z mateřské školy do školy základní dochází ke změnám v **myšlení** – z egocentrického, prelogického myšlení ovládaného aktuálními pocity a potřebami, k myšlení řídicím se zákony logiky a poznávané reality (Vágnerová, 2008). Myšlení mladšího školáka je ovlivněno realitou, poznáním skutečného světa a vychází z vlastní zkušenosti. Podle Piageta (In Lagmeier, Krejčířová, 2006) je až na počátku školního věku „*dítě schopno logických operací, pravých úsudků odpovídajících zákonům logiky, bez dřívější závislosti na viděné podobě*“ (Lagmeier, Krejčířová, 2006, s.124). Schopnost myšlení je závislá na učení a vhodném výcviku. Podle Millera (2011) „*Teprve dítě, které dosáhne takové vývojové úrovně, může profitovat ze školní výuky, protože je pro ně srozumitelná a tím atraktivnější. Schopnost uvažovat konkrétně logicky je na jedné straně předpokladem pro zvládnutí učiva, na druhé straně škola další rozvoj rozumových schopností významně ovlivňuje*“ (In Vágnerová, 2008, s.266). Myšlení se promítá do chápání času, tedy rozlišování časové posloupnosti (den, týden, roční období), napomáhá učení se chápat nevratnost časového dění a znát hodiny (Vágnerová, 2006). Ovlivňuje **vnímání** dítěte.

Sluchové a zrakové vnímání by mělo být při přestupu mezi mateřskou a základní školou (mezi pátým a sedmým rokem dítěte) na takové úrovni, aby zvládalo výuku čtení a psaní. Rozvoj těchto schopností je také považován za jednu ze složek školní zralosti a připravenosti dítěte ke vstupu do první třídy. Po zahájení povinné školní docházky se způsob vnímání mění v souvislosti s celkovým vývojem rozumových schopností (Vágnerová, 2006). Dítě je pozornější, vytrvalejší ve svém pozorování, zkoumavější a také méně závislé na svých aktuálních potřebách. Již nevnímá objekty jako celek, ale věnuje se také detailům. Postupně se odpoutává od toho, co dělá a vnímá právě teď, v daném okamžiku. „*Teprve ve školním věku se (dítě) uvolňuje ze sevření úzkého času a prostoru – slova jako brzy, později, zítra, daleko apod. začínají mít teprve nyní svůj konkrétní význam*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Neopomenutelnou oblastí je **řeč a jazykové schopnosti** dítěte. Vstupem do školy se jazyk stává vyučovacím předmětem, nejen prostředkem sloužícím k dorozumívání a vyjadřování myšlenek, citů a přání. Řeč dítěte je opravována, dochází k dělení na slova, slabiky a hlásky. Dítě se učí písemnému projevu i spisovnému jazyku (Palenčářová, Šebesta, 2006). Slovní zásoba se během školního věku rozrůstá, společně s využíváním delších vět i složitějších souvětí. Zatímco v předškolním věku byl vývoj řeči ovlivněn rodiči, v mladším školním věku se vzorem stává učitel. Velké rozdíly je možné pozorovat při srovnání dětí, které poházejí z řečově podnětného prostředí a dětí, se kterými rodiče mluví velmi málo. Období od narození do puberty nejdůležitějším pro rozvoj řeči a jazyka ve všech rovinách (Brierley, 1996). Problémy s výslovností, artikulací, fonematičtím uvědomováním se nepříznivě promítají do čtení a psaného projevu dítěte (Bednářová, Šmardová, 2015).

1.2.2 Socializace dítěte mladšího školního věku

Socializace dítěte již v tomto období není ovlivňována jen jednou (hlavní) skupinou – rodinou. Dítě je začleňováno do školního prostředí, ve kterém se musí podřídít instituci, tedy hodnotám a pravidlům nejbližší kultury a společnosti (Vágnerová, 2006). Ve škole se dítě připravuje na další život ve společnosti, profesní roli a předurčuje tak i své budoucí postavení ve společnosti. Vágnerová (2006) uvádí tři skupiny, které ovlivňují dítě ve školním věku v rámci sociálních skupin: rodina, škola, vrstevnická skupina.

Rodina v pojetí socializace představuje sociální a emoční zázemí, zároveň ovlivňuje extrafamiliární (činnosti konané mimo rodinu) uplatnění dítěte (Vágnerová, 2006). „*V rodině probíhá primární socializace – realizuje se v ní skrze intimní vztahy s matkou a dalšími členy rodinného jádra první kontakt se společností a kulturou. Rodina tím, jak s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou citovostí je zahrnuje, mu zprostředkovává zvládnutí základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. A díky nim dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, širšímu okolí, k věcem a úkolům*“ (Helus, 2015, s.198). Vliv rodiny se doráží ve vlastnostech a jednání dítěte. Vidí se a hodnotí své výkony, projevy očima své rodiny, především matky, otce a částečně sourozenců (Helus, 2015).

V případě školy je dítě rozvíjeno v obecně sociálně požadovaných kompetencích i způsobu chování ve společnosti, získané zkušenosti jsou často jiné než ty, které dítě získalo v rodině. Dítě nástupem do školy se dostává do nových životních rolí – školáka, žáka (role podřízené) a spolužáka (role souřadná) (Vágnerová, 2006). **Škola** rozvíjí kompetence jako je schopnost spolupracovat, hledat společné řešení problémů aj. Také jsou zde požadované určité společenské normy chování, které školák musí dodržovat a respektovat (Matějček, 2004).

Proti tomu působí na dítě **vrstevnická skupina**, se kterou se dítě ztotožňuje a umožňuje mu rozvoj jiných vlastností, které nesouvisí se soužitím s dospělým (Vágnerová, 2006). Na počátku povinné školní docházky zůstávají ve vrstevnické skupině smíšené kamarádské vztahy. Dívky si hrají společně s chlapci. Později se však skupiny rozdělují na dívčí a chlapecké, kamarádství je většinou mezi dětmi stejného pohlaví (Matějček, 2015). *„Ve vrstevnické skupině školní třídy se dítě učí stále lepšímu porozumění různým názorů, přáním a potřebám různých lidí – diferencuje se tedy stále více jeho schopnost sociálního porozumění. Paralelně s tím narůstá i schopnost volního sebeřízení či seberegulace“* (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 132). Schopnost odložit uspokojení své aktuální potřeby a věnovat se jiné činnosti je propojena se školní zralostí a připraveností dítěte při vstupu do první třídy.

V roce 2017 byla vydána studie Sociální dovednosti předškolních dětí a jejich vliv na odklad povinné školní docházky a dosahovaný školní úspěch na konci 1. ročníku základní školy. Studie se zaměřovala na sociální dovednosti a také kognitivní úroveň v oblasti zrakového vnímání a předmatematických dovedností. Studie analyzovala longitudinální data výzkumu CLoSE z roků 2014 a 2015, jednalo se o děti pěti a šesti leté. Data ukázala, že děti, které nastoupily do 1.ročníku ZŠ, měly dostatečnou úroveň zrakového vnímání a sociálních dovedností. Právě úroveň sociálních dovedností má větší vliv na rozhodování rodičů o odkladu školní docházky (Orbis scholae, Kropáčková, Chvál, 2017).

1.3 Dítě s nadáním

Kapitola týkající se nadaných dětí je součástí této práce toho důvodu, že předčasné zaškolení dítěte umožňuje nadaným dětem naplnit jejich vzdělávací potřeby (Pokorná, Sokolovská, 2020).

Za nadané dítě či dítě s nadáním je dnes v českém prostředí považováno to dítě, které podává ve srovnání s vrstevníky mimořádné výkony, jeho vývoj se projevuje pokročileji než u jeho vrstevníků, anebo má dítě potenciál dosahovat mimořádných výkonů (Hříbková, 2010). Dříve, ve 20.století, se o nadaných dětech mluvilo jako o dětech předčasně vyspělých, a to na základě testů inteligence sestavených psychologem Alfrédem Binetem. Tyto testy měly objasnit rozdíl mezi mentálním a chronologickým věkem dítěte, avšak později se potvrdilo, že pokud je inteligence jedince vyšší než u běžné populace, tak vyšší zůstane po celý život. Pokud by šlo o předčasnou vyspělost, byl by později tento rozdíl srovnán a „předčasnost“ dítěte dohnána (Stehlíková, 2018).

Podle Fořtíka, Fořtíkové (2007) definují odborníci z oblasti psychologie a pedagogiky nadané dítě jako *„jedince, kteří jsou nositeli některých následujících charakteristik: předčasný vývin v oblasti, která souvisí s organizovanou soustavou poznatků, jako např. matematika, přírodní vědy, historie, jazyk; vlastní způsob učení a nadšení pro výkon související s vnitřní motivací nadaného jedince k učení“* (Fořtík, Fořtíková, 2007, s.15).

Autorky knihy **Školní zralost a nadané dítě v MŠ** (Fišerová, Pokorná, Sokolová, 2020) uvádí, že *„nadané děti nejsou homogenní skupinou... nacházejí se mezi nimi jedinci s naprosto protichůdnými vlastnostmi a projevy, které se u nadaných ve srovnání s ostatními dětmi objevují častěji“* (Fišerová, Pokorná, Sokolová, 2020, s. 12). Zároveň uvádějí, že v České republice je 2 % zastoupení nadaných dětí a učitelky mateřských škol často nedovedou nadané dítě rozpoznat, pokud jim nejsou představeny konkrétní projevy nadaných dětí.

1.3.1 Znaky nadaného dítěte

Nadané a mimořádně nadané děti mohou projevovat bohatou slovní zásobou a celkovým projevem, vynikající pamětí, rozvinutým myšlením, zvědavostí i neobvyklými

zájmy (Opravilová, 2016). Laznibatová (2001) popisuje nadané dítě ve třech základních oblastech:

První oblastí jsou **všeobecné znaky**, mezi které patří energie, vitalita, velká oblast zájmů, rané čtení, bohatá slovní zásoba, používání abstraktních pojmů i pochopení významu cizích slov společně s jejich použitím. Nadané dítě mívá vynikající paměť, udržuje pozornost, zajímá se o náročná témata z oblasti filozofie, etiky, historie i náboženství.

Další oblastí jsou **tvůřivé znaky** nadaného dítěte, jeho intelektová hravost a bohatá fantazie. Dítě často dokáže mít originální nápady, expresivní názory, hravé myšlení, velkou představivost, smysl pro estetické cítění a vidění. Také dokáže být výbušný, velmi impulzivní, emocionálně citlivý a zranitelný.

Poslední oblastí jsou podle Laznibatové (2001) **učební znaky** dítěte. Nadané dítě začíná se vším dříve než jeho vrstevníci. Zmiňuje rychlé tempo učení, radost z intelektových aktivit, bystrost při pozorování i schopnosti jako jsou rozeznat detaily, analyticko-syntetický i logicko-algoritmické myšlení, kreativní myšlení. Dokáže najít více řešení problémů, je neúnavný při vyhledávání informací, zvládá myslet kriticky i sebekriticky. Často bývá perfekcionista.

Charakteristika nadaných dětí ve dvou ohledech – **pozitivní a negativní**, je výkládána z důvodů, že nadané dítě také mohou provázet komplikace ať už výchovné nebo vzdělávací. Většina rozumově nadaných dětí se projevuje už od nejútlejšího věku, a to jeho schopností poznávání (pozornost, paměť, myšlení). Pokud jsou projevy dítěte rozvíjeny, jsou velmi rychle rozvíjeny i jeho poznávací schopnosti. V opačném případě, pokud nedochází k rozvoji přirozeného vývoje nadaného dítěte nebo je jeho vývoj tlumen, jeho nadprůměrné schopnosti začnou působit proti jakémukoliv učení a vzdělávání (Portešová, 2004).

Hříbková (1999) rozděluje projevy nadaného dítěte předškolního věku do více oblastí:

1. Kreativní oblast – dítě má bohatou fantazii a představivost. Dokáže ji využít třeba při manipulaci s hračkami a při používání barev ve výtvarné práci při slovních hrách.

2. Sociální oblast – dítě se může projevovat jako přecitlivělé na sociální podněty jako jsou pochvala či kritika, je však také velmi vstřícné a empatické. Rádo vede skupinové hry a činnosti, ovlivňuje chování druhých dětí, nesnáší autoritativní komunikaci. V kolektivu bývá oblíbený, v pozdějším školním věku se to mění a dítě bývá spíše na okraji třídy. Je pro něj těžší najít si kamaráda se stejnými zájmy. Z tohoto důvodu se často uzavírá do sebe, působí jako introvert. V komunikačních oblastech se nadanému dítěti komunikuje lépe se staršími dětmi stejných zájmů nebo s dospělými. Nadané děti jsou také často velmi senzitivní, mohou prudce reagovat neznámé lidi, fyzický kontakt, ale také pachy, některá jídla a jiné podněty. V rámci školní docházky často reagují citlivě při změně učitele, třídy i na své hodnocení (Laznibatová, 2001).

3. Intelektová oblast – starší děti v předškolním věku většinou dokáží číst a počítat. Jsou zvědavé a neobyčejně pozorné.

4. Specifické oblasti – jednou z nezmíněných oblastí je hudba a rytmus. Tyto děti mají smysl pro rytmus, rádi poslouchají hudbu, zkouší hrát na hudební nástroj, reagují pohybem těla, dá se tak již v tomto věku určit, k jakým aktivitám budou směřovat, ať už k aktivitám intelektovým, uměleckým nebo pohybovým.

5. Oblast řeči – dítě s nadáním začíná velice brzy mluvit ve větách, má rozsáhlý slovník. Rádo naslouchá vyprávění druhých, chce vědět, jak příběh dopadne, dokáže příběh reprodukovat.

6. Oblast jemné a hrubé motoriky – v této oblasti může mít dítě už před třetím rokem výrazný zájem o „kreslení“, později dokáže kopírovat obrázky i opisovat slova (v pěti až šesti letech). V opačném případě, z důvodu vývojových nevyrovnaností, může mít dítě problémy s koordinací pohybů a po nástupu do školy může mít problémy v grafomotorice, při nácviu psaní i celkovou nechutí k pohybovým aktivitám (Hříbková, 1990).

K tématu nadaných dětí je vydáno spousta publikací od odborníků, které se zaměřují nejen na charakteristiku a identifikaci nadaných a mimořádně nadaných dětí, ale také rozvoj těchto dětí i případné potíže v budoucím životě dítěte a ve vzdělávání. Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, nadané děti bývají často předčasně zaškoleny, popřípadě rodiče žádají o předčasné zaškolení jejich dítěte, jelikož se domnívají, že jejich dítě projevuje nadání v určité oblasti. V praxi jde především o děti s akcelerovaným kognitivním vývojem a není podmíněno „diagnózou“ rozumového nadání dítěte

(Pokorná, Sokolová, 2020). Nelze vždy jednoznačně říci, že všechny nadané děti mají výborné výsledky ve škole. Stehlíková (2018) vysvětluje, že jsou i takové děti s nadáním, které „*klesají pod tíhou výkonu, jsou úzkostné, přecitlivělé, depresivní, což se odráží i na jejich vztazích v rodině i s vrstevníky a na studijních výsledcích*“ (Stehlíková, 2018, s.35).

2 Školní zralost a připravenost

„Termíny školní zralost a školní připravenost bývají často zaměňovány a oba vlastně vyjadřují určitý stav kvality vývoje dítěte, který by měl zaručit zvládnutí požadavků, které přinese vzdělávání na základní škole“ (Kořátková, 2008, s.112).

Pojmy spolu velice úzce souvisí. Spáčilová (2009, s.64) uvádí, že pojem **školní zralost** je častěji chápána jako součást psychologické diagnostiky, jelikož zachycuje vnitřní psychické předpoklady, podmíněné biologickým zráním a funkcí CNS. Oproti tomu termín školní připravenost podle Spáčilové souvisí s pedagogickou diagnostikou. *„Tradiční psychologické pojetí vnímá školní zralost jako způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování, kdy je zapotřebí, aby dítě dosáhlo určité úrovně řeči, myšlenkových operací, pozornosti, soustředěnosti i sociálních dovedností.“* (Spáčilová, 2009, s.64). Vágnerová (2005) popisuje rozdíl mezi těmito termíny tak, že do školní zralosti patří kompetence podmíněné zráním a školní připravenost dítěte je ovlivněna vnějším prostředím společně s učením.

Méně obecněji vysvětluje pojem školní zralost Bednářová, Šmardová: *„Školní zralost je dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojovat školní znalosti a dovednosti. Je to jev komplexní, termín zralost bývá spojován se spontánním vývojem, biologickým zráním příslušných struktur a funkcí. Vývoj však vždy probíhá v interakci s vnějším prostředím, se záměrným i nezáměrným ovlivňováním i podněcováním v prostředí, v němž dítě vyrůstá“* (Bednářová, Šmardová, 2015).

Školní připravenost v podstatě zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učením a sociální zkušeností – zejména v mateřské škole (Bednářová, Šmardová, 2015). Tyto kompetence jsou podrobněji rozpracovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Kořátková definuje školní připravenost jako *„způsobilost a stav rozvoje obecných a praktických vědomostí, dovedností a návyků, které umožní dítěti pokračovat*

ve svém vývoji prostřednictvím školního vzdělávání (na úrovni kurikula/programu dané školy, které můžeme ve vztahu k dítěti vybírat)“ (Koťátková, 2008, s.113).

Souvislost mezi školní zralostí a školní připraveností hledá Koťátková (2008) v tom, že oba tyto stavy jsou ovlivnitelné kvalitou prostředí a péčí. Díky tomu se dítě dostane na takovou fyzickou, psychickou, sociální a dovednostní úroveň, aby dokázalo plnit nově přicházející požadavky spojené s nástupem do základního vzdělávání. Úroveň všech těchto oblastí je také ovlivněna vnitřními dispozicemi, tedy zralostí CNS a kognitivních procesů, které ovlivňují vývoj dítěte a váže se k šestému roku jeho života (Koťátková, 2008).

Orientace v termínech školní zralost a školní připravenost se může zdát složitější, jelikož se navzájem ovlivňují a propojují. Při hodnocení konkrétní úrovně dítěte se používá pojem školní zralost. Podle Nádvoříkové (2017) však není tento pojem přesný a dá se vykládat tak, že dítě do školního věku „dozraje“ bez toho, aniž by bylo na vstup do školy připravováno. Doporučuje tak používat pojem školní připravenost, do kterého je kromě zrání dítěte (především dozrávání některých dílčích funkcí vyšší nervové soustavy) zahrnuto i působení rodiny a mateřské školy (Nádvoříková, 2017).

2.1 Jednotlivé oblasti školní připravenosti

„V posledních letech se upustilo od izolovaného pojetí, kdy se posuzoval momentální stav vývoje dítěte, tzv. úroveň zrání organismu, a postupně se zohledňuje komplexní přístup zahrnující vedle posouzení somatické zralosti dítěte i další oblasti školní připravenosti“ (Kropáčková, 2016, s.170).

Oblasti školní připravenosti podle Kropáčkové (2016):

- **Emocionální** – jak dítě zvládne případný neúspěch ve škole
- **Sociální** – jak dítě dokáže respektovat školní pravidla, autoritu učitele, komunikaci se spolužáky
- **Pracovní** – jak je dítě schopné dokončit zadané úkoly, být samostatné při chystání a úklidu pomůcek
- **Kognitivní** – v této oblasti by neměly být posuzovány konkrétní znalosti, ale úroveň sluchového a zrakového vnímání, myšlení, paměti a pozornosti
- **Komunikační** – zde se zaměřuje především na vyjadřovací schopnosti a úroveň řeči dítěte

Nádvorníková (2017) sleduje připravenost dítěte komplexně, klade důraz také na připravenost fyzickou. Dítě by tak mělo být připraveno ve třech oblastech:

- **Fyzická připravenost**-zdravotní a fyzický stav dítěte. důležitým ukazatelem připravenosti je v tomto případě růst dítěte (výška a váha)
- **Psychická připravenost**-úroveň psychických funkcí, které jsou ovlivněné právě zráním centrální nervové soustavy společně s působením dalších vlivů z okolí. Do této oblasti je zahrnuto vnímání, myšlení, pozornost, řeč i komunikační dovednosti.
- **Sociální a citová připravenost**-základním projevem je schopnost odloučení se od rodiče, respekt k jinému dospělému, práceschopnost, a také sebeovládání

„Připravenost dítěte na školní docházku závisí na nezákladnější ze všech znalostí – na znalosti, jak se učit“ (Goleman, 2020, s.178). Goleman uvádí sedm nejdůležitějších aspektů této schopnosti (Goleman, 2020):

- **Sebevědomí** – dítě by mělo mít pocit toho, že dokáže kontrolovat a zvládnout své pohyby, chování i okolní svět (dítě se snaží a zažívá úspěch, dokáže se opřít o případnou pomoc dospělého)
- **Zvědavost** – pro dítě je důležité poznat to, že se díky učení může dovídat nové a zajímavé věci
- **Schopnost jednat s určitým cílem** – souvisí s uvědomováním si vlastních schopností, kdy díky schopnosti přizpůsobovat se dokáže ovlivňovat dění a podle toho i jednat
- **Sebeovládání**
- **Schopnost pracovat s ostatními** – tato schopnost je postavena na tom, jak dítě dokáže být chápáno ostatními a zároveň ostatním rozumět
- **Schopnost spolupracovat** – především jde o schopnost při společné činnosti najít rovnováhu mezi vlastními potřebami a potřebami druhých
- **Schopnost komunikovat** – tato schopnost souvisí s důvěrou v lidi kolem sebe v kruhu dospělých i dětí

„Zda dítě při vstupu do školy tyto schopnosti má, závisí do velké míry na jeho rodičích a na učitelích z mateřské školky, kteří mu věnují patřičnou péči“ (Goleman, 2020, s.178).

2.2 Jednotlivé oblasti školní zralosti

Ověřování školní zralosti je náplní pro odborné pracovníky pedagogicko-psychologických poraden. Posouzení zralosti dítěte vychází z vývojové psychologie dítěte, fyzické vyspělosti daného věku dítěte, a také z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. (Příkazská, 2018). Školní zralost není posuzována u všech předškolních dětí. Posoudit školní zralost (a připravenost) je podle školského zákona 561/2004 Sb. nutné u dětí, jejichž rodiče zažádají o odklad školní docházky nebo naopak o předčasné zaškolení pětiletého dítěte. V tomto procesu se poradna o informace od rodičů, učitelů MŠ, kterou dítě navštěvuje, případně lékařů. Samotné vyšetření pak provádí pomocí standardizovaných diagnostických nástrojů určených pro testování dítěte daného věku (Příkazská, 2018).

Příkazská (2018) jmenuje hlavní oblasti, ve kterých odborní pracovníci PPP či SPC ověřují úroveň dítěte:

- **Psychomotorický vývoj**-hrubá a jemná motorika, grafomotorika, úroveň kresby, lateralita
- **Jazykový vývoj**-vyslovnost, úroveň slovní zásoby a porozumění, pojmenování barev, předpočetní představy, číselné řady
- **Percepční znalost**-zrakové a sluchové rozlišování
- **Sociálně-emoční zralost**-odloučení od rodiče, schopnost podřídit se vedení autority, reakce na neúspěch
- **Práceschopnost**-odložení vlastní potřeby na později, úroveň koncentrace pozornosti, pracovní tempo, samostatnost, obecnou informovanost

Bednářová a Šmardová ve své knize „*Školní zralost. Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*“ (2015) rozdělují oblasti školní zralosti do čtyř skupin a detailně popisují, jaké úrovně by dítě mělo dosáhnout nebo se alespoň přiblížit, aby bylo schopné se účastnit výchovně vzdělávacího procesu. Doporučuje tak posuzovat školní zralost dítěte v těchto oblastech:

- Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav
- Úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí
- Úroveň práceschopnosti
- Úroveň zralosti osobnosti

Pro testování školní zralosti (připravenosti) používají pracovníci pedagogicko-psychologických poradenských sady validovaných testů, testových baterií a dalších diagnostických nástrojů.

2.3 Testování školní zralosti a připravenosti

K posouzení školní zralosti a připravenosti se používají různé testy a testovací sady zaměřující nejen na školní zralost, připravenost, ale také inteligenci a její jednotlivé složky, pozornost, přesnost atd. Všechny tyto testy provádějí zkušební pracovníci v pedagogicko-psychologických poradnách v případě, že rodič požádá o předčasné zaškolení jejich dítěte nebo i naopak při rozhodování o odkladu školní docházky. Existují však i testy tzv. orientační, které mohou provádět učitelky mateřských škol u předškolních dětí a stejně tak i učitelé základních škol při zápisu dítěte do 1.třídy ZŠ. V mateřských školách jsou běžně vytvářena portfolia dítěte. Může se jednat o složku výkresů a pracovních listů dítěte. Dalším soubor tvoří sběr diagnostických údajů o dítěti jako je kresba postavy či jiné diagnostické listy podle výběru a uvážení učitelů mateřských škol. Nově se také objevuje možnost využívání elektronického portfolia. Takovým je například diagnostický nástroj PREDICT, díky kterému lze průběžně sledovat rozvoj dítěte (Syslová, Kratochvílová, 2007).

Při testování by dítě mělo být ve fyzické pohodě, měly by být uspokojeny všechny jeho fyziologické potřeby. Před samotným začátkem práce třeba s dítětem navodit dobrý kontakt, aby se cítilo bezpečně a bylo dobře motivované k práci. Při jednotlivých úkolech je nutné dbát na jejich dostatečné porozumění – dítěti úkol vysvětlit a ověřit si, jestli zadání rozumí. Velmi důležité je odhadnout vhodnou míru obtížnosti pro konkrétní dítě. U některých dětí je vhodné úkoly nacvičit na jednodušších úkolech, jiné pro jiné děti je možné volit vyšší obtížnost z důvodu možné demotivace v případě zařazení jednoduchých úkolů. V rychlosti plnění úkolu se testující osoba podřizuje pracovnímu tempu dítěte. U některých dětí je vhodné pracovat v kratších časových úsecích. Mohou být méně vytrvalé a snadno rozptýlitelné. Pokud dítě projevuje známky únavy a neklidu, je vhodné práci raději přerušit nebo ukončit. V této situaci by se k úkolům mělo přejít později, postupně se propracovávat od jednodušších úkolů ke složitějším. Závěry se nevyvozují ukvapeně jen z jednorázové zkušenosti práce s dítětem, ale dítě by mělo být sledováno v delším časovém horizontu (Bednářová, Šmardová, 2015). V každém případě

pro některé děti nemusí být vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně dobrým zážitkem, přestože se odborní pracovníci snaží dítě co nejméně stresovat. Už jen nepřítomnost rodiče u vyšetření může v dítěti vzbuzovat jisté obavy a nervozitu z neznámého prostředí.

Psycholog s dlouholetou praxí v pedagogicko-psychologických poradnách shrnuje možnost předčasného zaškolení takto: „*Od dítěte, které vstupuje do školy mladší, očekáváme vynikající vzdělávací výsledky i bezproblémové zapojení. Jinak bychom předčasný vstup do školy nežádali a nedoporučovali. Neměli bychom se soustřeďovat na výlučně kognitivní předpoklady a výkonnost dítěte. Velmi důležité je i sociální začlenění, somatická vyspělost zdravotní stav, úroveň akademického sebehodnocení a množství energie a času, které dítě musí na dosažení výsledků vynaložit*“ (Mertin, MŠ a právo, 2009, s.7).

2.4 Testy školní zralosti a připravenosti

Zjišťování školní zralosti lze podle Mertina (2015) vysledovat dva trendy. Jedním z nich je chápání školní zralosti podle Jaroslava Jiráska (60.léta 20.století), které se soustředí na psychologické, pedagogické i zdravotní charakteristiky dítěte. V druhém trendu se doráží současné poznatky. „*Samotné dítě a jeho předpoklady (tedy v našem případě školní zralosti jsou pokládány za významný, leč nedostačující faktor výkladu. Z případných nedostatků dítěte vycházejí i nadále návrhy opatření na zlepšení výchozí pozice dítěte ve škole. V potaz je třeba dále brát jako okolnosti v rodinném prostředí, tak na straně školy, i požadavky a podmínky ve společnosti*“ (Mertin, 2015, s.57).

Pedagogicko-psychologické poradny v České republice používají různé testovací sady, jejichž úkolem je posouzení celkové úrovně dítěte před nástupem do 1.třídy. Každý pracovník pedagogicko-psychologického zařízení, psycholog či speciální pedagog, volí validované testy a testovací baterie. Některé z nich patří do skupiny tradičních, starších testů zaměřených na určitou oblast, jiné jsou novější, reagují tak na aktuální poznatky a potřeby současnosti. Jedny z nejvyužívanějších testů jsou:

- Jiráskův orientační test a test verbálního myšlení
- Testová baterie J. Bednářové
- Token test

- Peabodyho obrázkový test
- Test porozumění-Kopicová
- Žlabova zkouška jazykového citu
- Zkouška sluchové diferenciaci J. M. Wepmana
- Vývojový test zrakového vnímání M. Frostigové
- MaTeRs
- Edfeldtův reverzní test
- Inteligenční test
- Ravenovy barevné matice
- IDS-test kognitivních schopností

Některé z těchto testů jsou zaměřené jen na určitou oblast (jazyk a řeč, zrakové a sluchové vnímání, grafomotorika apod.), naopak např. MaTeRs testy jsou zaměřené na celkový rozvoj dítěte v deseti oblastech. Stejně tak se všemi oblastmi zabývá testová baterie Jiřiny Šmardové. Testované oblasti jsou více popsány v knize „*Školní zralost. Co by dítě mělo umět před vstupem do školy*“ (Bednářová, Šmardová, 2015).

V příloze této práce je možné nahlédnout na dva zmíněné testy. Jirásek (příloha č.1) se svým testem zastupuje starší pojetí testování školní zralosti, proti tomu Bednářová (příloha č.2) sestavila testovací sadu, která je aktuálnější a vystihuje tak problémy a požadavky dneška. Ostatní výše zmíněné, používané testy je možné dohledat v odborných publikacích, popřípadě u pracovníků pedagogicko-psychologických poradnách.

Plevová se ve studii *Reflexe dílčích výsledků z výzkumné studie zaměřené na připravenost k zahájení povinné školní docházky* (2011) zabývala mimo jiné testováním 817 českých dětí (424 chlapců, 393 dívek) předškolního věku (průměr 6,15 let), které v daném roce byly u zápisu do prvních tříd. Z výsledků testů vyplynulo, že předškolní děti byly v tomto testu připraveny spíše problematicky, lepších výsledků dosahovali chlapci oproti dívkám (Šmelová, Petrová, Plevová, 2011).

V roce 2017 byla vydána studie Sociální dovednosti předškolních dětí a jejich vliv na odklad povinné školní docházky a dosahovaný školní úspěch na konci 1. ročníku základní školy. Studie se zaměřovala na sociální dovednosti a také kognitivní úroveň v oblasti zrakového vnímání a předmatematických dovedností. Studie analyzovala longitudinální data výzkumu CLoSE z roků 2014 a 2015, jednalo se o děti pěti a šesti leté.

Data ukázala, že děti, které nastoupily do 1.ročníku ZŠ, měly dostatečnou úroveň zrakového vnímání a sociálních dovedností. Právě úroveň sociálních dovedností má větší vliv na rozhodování rodičů o odkladu školní docházky (Orbis scholae, Kropáčková, Chvál, 2017).

3 Povinná předškolní docházka

Novela školského zákona roku 2016, provedená zákonem č.178/2016 Sb. se věnuje předškolnímu vzdělávání v mateřských školách, reaguje tak na velký podíl odkladu školní docházky, který je v České republice poměrně vysoký (v posledních letech se pohybuje mezi 23-26 %). Cílem novely tedy bylo zajištění adekvátní přípravy na zahájení povinné školní docházky, a to právě zavedením povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání (Dandová, 2017). Tato povinnost je zavedena od 1.září 2017, vztahuje se na pro všechny děti-občany České republiky ve věku 5-6 let bezprostředně předtím, než mají zahájit povinnou školní docházku, nevztahuje se však na děti, které v průběhu roku povinné školní docházky žijí se svými zákonnými zástupci mimo Českou republiku. Také tuto povinnou předškolní docházku neplní děti s hlubokým mentálním postižením.

Povinnost zákonného zástupce je dítě k zápisu k předčasnému vzdělávání přihlásit v mateřské škole podle trvalého bydliště dítěte, popřípadě si zvolit jinou mateřskou školu (Novela školského zákona č.178/2016 Sb. § 34a, 34b). Zmíněná novela určuje i jiné způsoby realizace povinného předškolního vzdělávání, než je docházka do mateřské školy:

- Individuální vzdělávací plán dítěte formou domácího vzdělávání nebo formou docházky do předškolního zařízení, které není zapsané v rejstříku škol a školských zařízení
- Vzdělávání v rámci přípravných tříd základních škol a přípravného stupně základních škol speciálních
- Vzdělávání v zahraničních školkách na území České republiky

Zákon také stanovuje formu plnění povinné předškolní docházky, podmínky pro omlouvání dítěte, stanovení podrobností pro náležitosti oznámení individuálního vzdělávání dítěte, vymezení školského obvodu spádové mateřské školy, a také zmiňuje

bezplatnost povinného předškolního vzdělávání (Novela školského zákona č.178/2016 Sb. § 34a, 34b).

3.1 Cíle povinné předškolní docházky

Hlavním cílem zavedení povinné předškolní docházky v České republice bylo snížení podílu odkladu povinné školní docházky zajištěním adekvátní přípravy pětiletých dětí na zahájení povinné školní docházky (Dandová, 2017).

„Dnešní postoj k dítěte pomáhá stanovit cíl předškolní výchovy podle jeho skutečných potřeb, jejichž naplnění rozhoduje, zda bude cíle dosaženo“ (Opravilová, 2016, s.64).

Malé děti naplňují své potřeby díky rodině, ať už jde o potřeby fyzické, psychické nebo sociální. S nástupem do mateřské školy se potřeby dítěte naplňuje také učitelka. Vyskytuje se však ve složité situaci, jelikož každé dítě vyžaduje jiné potřeby a jejím úkolem je rozeznat, jaké potřeby mají jednotlivé děti (potřeba povzbudit, tlumit apod.), aby nedocházelo k nenaplnění potřeb dítěte způsobující negativní projevy je úzkost, agresivita, bolesti hlavy, spánkové problémy aj. (Opravilová, 2016).

Koťátková uvádí rozdělení výchovně vzdělávacích cílů do několika kategorií, které se *„vzájemně doplňují a působí na dítě:*

- *Cíle se zaměřením na motoriku*
- *Cíle zaměřené na rozvoj myšlení*
- *Cíle zaměřené na rozvoj osobnosti dítěte a jeho dovedností pro soužití s druhými*
- *Cíle na zaměřené na rozvoj tvořivosti, seberealizace a vrozených dispozic*
- *Cíle zaměřené na rozvoj celé školy dovedností použitelných v běžném životě“* (Koťátková, 2008, s.101).

Přestože povinné předškolní vzdělávání není realizováno jen v mateřských školách, mělo by se podílet na přípravě dítěte k přestupu z předškolní do základního povinného vzdělávání. Učitelky mateřských škol jsou kompetentní k posouzení připravenosti dítěte na školu, na které se podílely posilováním výchovné funkce rodiny, rozvojem samostatnosti, tvořivosti a celkovému rozvoji dovedností (Kropáčková, 2018).

„Příprava dítěte předškolního věku na úspěšný vstup do 1.třídy základní školy nespočívá v nácviu specifických dovedností (příprava na čtení, psaní, počítání) či pouhém získání konkrétních vědomostí, ale jedná se o průběžnou podporu celkového rozvoje dítěte směřující k dalšímu vzdělávání. ... Není však hlavním cílem předškolního vzdělávání, ale jeho nedílnou součástí, která má svoje specifika“ (Kropáčková, 2018, s.44, s.48).

Základní školy navazují na předškolní vzdělávání, které má své rámcové cíle, klíčové kompetence i vzdělávací oblasti ukotveny v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV).

3.2 Rámcové vzdělávací programy

Pojem **Rámcové vzdělávací programy** (RVP) označuje závazný rámec k tvorbě školních vzdělávacích programů (ŠVP) všech oborů vzdělání: v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Vzdělávací programy byly zavedeny do školského zákona o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č.561//2004 Sb. Předškolní vzdělávání se řídí **Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání** (RVP PV), který vymezuje požadavky a pravidla pro vzdělávání dětí předškolního věku. Cíle předškolního vzdělávání jsou v RVP PV rozděleny do kategorií: rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle, dílčí výstupy.

„Tyto cílové kategorie jsou těsně provázané a vzájemně spolu korespondují... Tento systém musí být funkční. Ukazuje, že vědomé a systematické sledování a naplňování stanovených záměrů v běžné každodenní praxi spolehlivě vede k dosahování výstupů. Pracuje-li učitel při vzdělávání dětí průběžně s vědomím vzdělávacích záměrů (ať už v úrovni obecné, či oblastní), má záruku, že skutečně vede děti k osvojování kompetencí a k jejich postupnému zdokonalování“ (RVP PV,2021, s.9).

Dítě ukončující předškolní vzdělávání by mělo naplňovat klíčové kompetence, tedy cíl vzdělávání. Pro RVP PV jsou platné tyto **kompetence**:

- K učení
- K řešení problémů
- Komunikativní
- Sociální a personální

- Činnostní a občanské

Úroveň jednotlivých kompetencí, které by mělo dosáhnout dítě ukončující předškolní vzdělávání, je popsána v RVP PV (RVP PV, 2021). Jak již bylo zmíněno, na RVP PV navazuje RVP ZV, tedy **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**. Stejně jako v RVP PV jsou i v RVP ZV stanoveny cíle, výstupy a klíčové kompetence.

Pro RVP ZV jsou stanoveny tyto kompetence, které mají být naplňovány ve všech vzdělávacích oblastech základního vzdělávání:

- K učení
- K řešení problémů
- Komunikativní
- Sociální a personální
- Občanské
- Pracovní
- Digitální

„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnou spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.“ (RVP ZV, 2021, s.8)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je obsáhlým a otevřeným kurikulárním dokumentem, který se v určitých dobách bude měnit podle potřeb společnosti, žáků a učitelů. Jeho obsahem je charakteristiky základního vzdělávání, cíle, kompetence a výstupy, vzdělávací oblasti i průřezová témata. RVP ZV se věnuje také vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Základní školy mohou vyučovat dle ŠVP na základě revidovaného RVP ZV od 1.září 2021.

4 Povinná školní docházka

Devítileté období povinné školní docházky začíná nástupem dítěte do první třídy, tedy počátkem školního roku. Dítě nastupuje do základního vzdělávání po povinné předškolní docházce. Pokud není dítěti udělen odklad, popřípadě není dítě předčasně zaškolen, zahájení povinné školní docházky je stanoveno na počátek školního roku následujícího po dovršení šesti let věku dítěte (Školský zákon, č.561/2004 sb., §36). Novela školského zákona z roku 2015 uložila rodičům povinnost přihlásit dítě k zápisu

k povinné školní docházce v době od 1.dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku. Tímto se termín zápisů do 1.třídy přesunul z doby od 15.ledna do 15.února právě na termín od 1.dubna do 30.dubna. Posun termínu byl uzákoněn v souvislosti s povinným rokem předškolního vzdělávání. Podle Dandové (2017) je tak zákonnému zástupci dítěte, s povoleným odkladem školní docházky, umožněno přihlásit dítě k zápisu k předškolnímu vzdělávání (Dandová, 2017). O odklad povinné školní docházky musí požádat zákonný zástupce dítěte, a to písemně do 31.května kalendářního roku, než by dítě mělo zahájit povinnou školní docházku. Žádost je nutné doručit společně s kladným doporučením školského poradenského zařízení řediteli školy, do které je dítě zapsané. Pokud se v prvním roce povinné školní docházky u žáka projevuje nedostatečná vyspělost (tělesná nebo duševní), může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce udělit dodatečný odklad během prvního pololetí školního roku a odložit tak plnění povinné školní docházky na následující školní rok (Dandová, 2017).

Jak již bylo zmíněno, povinná školní docházka trvá po dobu devíti let, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku. Žák plní školní docházku ve školském obvodu, kde má trvalé bydliště. Dítě může být také přijato do jiné, nespádové, základní školy (Školský zákon, č.561/2004 sb., §36).

4.1 Zápis do 1.třídy a zahájení povinné školní docházky

Zahájení školní docházky může být obávaným krokem pro dítě, rodiče i učitele. Děti během 1.třídy udělají obrovský pokrok ve svých dovednostech. Naučí se číst, psát psacím i počítat. Mohly by vyjmenovat nekonečný seznam svým „poprvé“. *„Děti si poprvé samy přečtou knížku, napíší svůj příběh a „psace“ se podepíší jako autoři. Poprvé vyřeší slovní úlohu a také ocení práci a práci ostatních kamarádů, poprvé napíší domácí úkol a také poprvé ho možná zapomenou, poprvé dostanou vysvědčení a prožijí velkou radost z úspěchu“* (Kreisllová, 2008, s.7).

Dříve než začne první školní rok dítěte, musí dítě absolvovat zápis do 1.třídy, který probíhá ve dnech od 1. do 30.dubna předcházejícího školního roku. Podle vyhlášky o základním vzdělávání vyplývá, že zápis do první třídy je rozdělen do dvou částí: formální a motivační. **Formální část** zápisu se týká povinností zákonného zástupce

dítěte. Zákonný zástupce doprovází dítě k zápisu do první třídy, předloží občanský průkaz, odevzdá zde zápisní lístek a rodný list dítěte k nahlédnutí (Dandová, 2018). Průběh **motivační části** zápisu do první třídy není stanoven vyhláškou nebo zákonem, jediné, co vyhláška stanovuje, je délka trvání rozhovoru pedagoga s dítětem, která by měla trvat nejvíce 20 minut, popřípadě 60 minut, pokud zápis probíhá formou hry, popřípadě jinou vhodnou formou (Dandová, 2018). Každá škola si průběh i obsah této části zápisu volí sama. Tradičně se děti setkávají s kresbou obrázku, recitací básničky, zpívání písničky a konverzací s učitelem.

Oproti tradičnímu pojetí zápisu jsou i takové školy, ve kterých zápis probíhá spíše hravou formou. Dítě plní úkoly zaměřené na dovednosti a schopnosti. Důvodem pro pořádání zápisů je nejen bližší poznání dítěte učitelem, ale také rozpoznání možných potíží dítěte při budoucím učení, určení školní zralosti a připravenosti (Jucovičová, Žáčková, 2014). U zápisu bývají přítomni učitelé budoucích prvňáčků, učitele 1.stupně a v poslední době také školní psycholog či speciální pedagog.

Novela vyhlášky č.48/2005 stanovuje povinnost základním školám informovat zákonného zástupce dítěte, jak může dítěti pomoci v jeho dalším rozvoji, než nastoupí do první třídy. *„Pro možnost dalšího zlepšení vybavenosti dítěte danými kompetencemi z Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání škola zákonným zástupcům doporučí do zahájení školní docházky vést dítě v oblastech, ve kterých byla zajištěna nižší úroveň školní připravenosti“* (Dandová, 2018, s.137).

4.1.1 Zahájení školní docházky v evropských zemích

Struktura základního vzdělávání není ve všech zemích stejná jako v České republice. V Evropě má každá země svůj vlastní přístup přijímání dětí do základních škol, přičemž některé kladou důraz na studijní výsledky, zatímco jiné upřednostňují sociální faktory. Pochopení podobností a rozdílů mezi těmito systémy však může poskytnout cenné informace o každém přístupu, silných i slabých stránkách. Primární vzdělávání v evropských zemích lze podle Průchy (1999) srovnávat ve dvou strukturálních vlastnostech, a to ve stanovení časového období, tedy věku dítěte při zahájení povinného vzdělávání, a také v samotné délce trvání primárního vzdělávání.

Jak již bylo zmíněno, zahájení povinné školní docházky se v České republice vztahuje k šesti let věku dítěte. Ve stejném věku nastupují do první třídy děti ve většině evropských zemích, i když existují i země, jako je Velká Británie, Nizozemsko či Řecko, ve kterých je dítě zaškolováno již při dovršení pátého roku (Walterová, Ježková, 2000). V Anglii, Walesu a Skotsku nastupují děti do školy v trimestru, který následuje po dovršení jejich pěti let. Je však možné přijímat i děti mladší, a to podle jejich vyspělosti. *„Jaké efekty tento raný start školního vzdělávání přináší pro anglické či skotské děti, není zatím výzkumem prokázané“* (Průcha, 1999, s.70).

Opačný přístup k zahájení povinné školní docházky je uplatňován ve skandinávských zemích (Finsko, Švédsko, Dánsko), v Polsku, Rusku, Rumunsku či Bulharsku. V těchto zemích nastupuje dítě do školy v sedmi letech věku. Průcha (1999) uvádí jako důvody pozdějšího zahájení školní docházky geografické a klimatické podmínky. Tyto důvody však nejsou to hlavní, co ovlivňuje věk nástupu dítěte do školy, jelikož i v jiných severských zemích se stejnými klimatickými podmínkami (Norsko, Island) se věková hranice posunula ze 7 na 6 let bez negativních projevů u dětí.

Další rozdíly ve vzdělávání jsou patrné v délce trvání povinného vzdělávání. V České republice délka povinného vzdělávání rozdělena na 5 let primárního vzdělávání a následující 4 ročníky nižšího středního vzdělávání (Spilková a kol.,2005). V Evropě se tato délka liší, i když se většinou pohybuje do 15-16 let dítěte.

Největší rozdíly se týkají právě délky primárního vzdělávání pohybující se od 3 do 6 ročníků. Nejdelší trvání primárního vzdělávání, tedy šest ročníků je ve Finsku, Švédsku, Dánsku, Estonsku a Velké Británii. Ve Velké Británii je tak i díky dřívějšímu nástupu dítěte do školy vůbec nejdelší povinná školní docházka pro děti od 6 do 16 let (Průcha, 1999). Podle Průchy (1999) nebylo dosud možné ve srovnávací pedagogice jasně říct, zda délka trvání povinné školní docházky ovlivňuje pozdější vzdělávání lidí. *„Ačkoliv se na uspořádání struktury základního vzdělávání vynořují neustále nové návrhy a modely... samotné strukturní vlastnosti primárního a celkového základního/povinného vzdělávání jsou sice důležité, ale prioritní jsou obsahové vlastnosti tohoto vzdělávání, tedy co se vyučuje a co se žáci učí...“* (Průcha, 1999, s.72).

Obsah primárního vzdělávání je propojen s daným vzdělávacím systémem, ovlivněn historickými počátky školství a samozřejmě danou zemí. Základní předměty se v zásadě neodlišují, vyučování se je zaměřeno na matematiku, mateřský jazyka, cizí

jazyk, základy přírodních a společenských věd, umělecko-výchovné předměty, praktické činnosti, tělesná výchova (Spilková, 1997).

Nelze jednoznačně určit, zda je pro dítě lepší nastoupit do základního vzdělávání v dřívějším či pozdějším věku. Zmíněné země mají celkově odlišný vzdělávací systém, z toho důvodu se může lišit věk nástupu dítěte do školy, jelikož obsah vzdělávání je tomuto přizpůsoben. Srovnání úspěšnosti zahraničního vzdělávání v dlouhodobém měřítku zpracovává ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím dat zveřejňovaných v Education at a Glance 2015, v publikaci porovnávací celkový přístup ke vzdělání v zemích OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj).

4.2 Předčasné zaškolení

Předčasné zaškolení neboli nástup dítěte do 1.třídy dříve, než dosáhlo šesti let věku. Česká legislativa (konkrétně § 36 odst.3 školského zákona č.561/2004 sb.) povoluje, aby k nástupu do povinné školní docházky bylo přijato i dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku. Toto dítě však musí být tělesně i duševně vyspělé. Prvním impulzem o zaškolení je žádost zákonných zástupců dítěte. Tato žádost však k samotnému zaškolení nestačí, nezbytné je i vyšetření v některém školském pedagogickém zařízení jako jsou pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogická centra. Pokud je dítě narozené v době od září do prosince, dovrší tak šest let věku v těchto měsících příslušného školního roku, bude kladné stanovisko z vyšetření to poslední, co dítě k předčasnému zaškolení potřebuje. Pokud je však dítě narozené v době od ledna do června, musí zákonný zástupce doložit i vyjádření odborného lékaře (Pokorná, Sokolová, 134).

Zákon č. 561/2004 S., popisuje možnost zaškolení dítěte mladšího šesti let. "Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučujících vyjádření školského poradenského zařízení o odborného lékaře, které k žádosti přiloží zákonný zástupce" (Školský zákon, č.561/2004 sb., §36).

4.2.1 Význam předčasného zaškolení pro dítě a jeho rodiče

V dnešní době nastupují do první třídy děti, které jsou na různých úrovních školní připravenosti. Úroveň připravenosti dětí se lišila i v dobách dřívějších, nebylo však tak vysoké procento dětí s odkladem školní docházky. V rámci jedné třídy se tak může jednoduše stát, že ji budou navštěvovat děti osmileté a zároveň i děti pětileté, i když mohou být na stejné úrovni školní připravenosti. Tento fakt by si měli uvědomovat nejen rodiče a zákonní zástupci dětí, ale také učitelé mateřských školek a učitelé při zápisech do 1. třídy, pokud chtějí podpořit zaškolení dítěte před dovršeným šestým rokem.

Rodiče žádající o předčasné zaškolení svého dítěte si nemusí uvědomovat, že nejde jen o kognitivní znalosti dítěte, jako je dřívější čtení, psaní nebo počítání, talent při hře na hudební nástroj nebo výuce cizího jazyk. Měli by se zaměřovat především na uspokojení potřeb dítěte, a ne na jejich vlastní ambice. Psychologové (Mertin, 2012, Vágnerová, 2000) varují před tzv. nezralostí v oblasti sociální a emoční, konkrétně Vágnerová (2000, s. 140) poukazuje, že: *"pro emočně nezralé dítě nemá role školáka dostatečnou motivační sílu, protože je subjektivně příliš zatěžující."*

Podpora dítěte po celou dobu přípravy na vstup do 1. třídy, ale také předcházejícímu vyšetření ve školním pedagogickém zařízení je pro něj velmi důležitá. Stejně tak i podpora a pomoc během školní docházky. Hlavně je dobré od samého začátku připravovat dětem dobré podmínky pro zvládnutí školní docházky. V tomto se přidává i škola, která by měla s rodiči plně spolupracovat. Přesto zmíněnou spolupráci rodičů, učitelů a školy by předčasně zaškolené dítě mělo být dostatečně zralé na přijetí své role školáka, mít smysl pro povinnost a být zodpovědné za své chování (Fasnerová, 2008).

Rodiče často vidí své dítě jako mimořádně nadané. Jsou nadšeni tím, co si jejich dítě dokáže zapamatovat, naučit se a co již umí ve srovnání s vrstevníky. Co si však již často neuvědomí je to, že vyspělost a nadání dítěte se nemusí týkat všech oblastí. I tak je povzbuzení a motivace pro tyto děti přínosem. Pokud rodiče děti chválí a motivují, probouzí tak v dítěti chuť poznávat nové skutečnosti, učit se novým věcem (Kropáčková, 2015). Je však nutné zmínit i pomyslnou hranici ve vývoji a potřebách dítěte. V případě nerespektování této hranice, jako je přetěžování dítěte a kladení vysokých požadavků, může u dítěte vyvolat psychické nebo psychosomatické problémy. K těmto problémům může patřit náhlé pomočování, nechut' k jídlu, noční děsy, úzkosti apod. Některé děti mohou být bystřejší, chytřejší i šikovnější, nedá se však s jistotou tvrdit, že jsou

mimořádně talentovaní nebo nadaní. U dětí rozhoduje právě i stimulace a motivace rodičů společně s prostředím, ve kterém dítě vyrůstá. Na dítě má vliv i to, jestli vyrůstá se starším sourozencem a jaká vzdělávací nabídka je jim poskytována v rámci předškolního vzdělávání (Vágnerová, 2014).

Při úvaze o předčasném zaškolení dítěte si rodiče mohou odpovědět na základní otázky, které jim poskytnou zpětnou vazbu a mohou také pomoci při rozhodování (Kropáčková, 2015). Na otázky (příloha č.4) stačí popravdě odpovídat ANO/NE, v případě minimálně 5x NE by se dle Kropáčkové měli rodiče více zamyslet nad zařazením svého pětiletého dítěte do základní školy. Rodiče by si také měli odpovědět na některé další otázky týkajících se jejich role, pokud dítě nastoupí do základní školy, např. Jak to budeme řešit, pokud se dítěti nebude ve škole líbit, nebude se mu dařit? Jak budeme reagovat v případě drobných neúspěchů dítěte? Kdo se bude s dítětem pravidelně připravovat do školy? Apod. Další směřují k dítěti: Nebude dítěti vadit, že je ve škole nejmenší / nejmladší? Jak bude dítě reagovat, když nebude ve všem nejlepší? Nebudou dítěti chybět kamarádi ze školky? Unese aktovku s učením? atd. (Kropáčková, 2015).

Pokud se rodiče rozhodnou, že požádají PPP o vyšetření z důvodu předčasného zaškolení a mají veškeré informace, co vše musí s dítětem podstoupit, je vhodné se zaměřit i na výběr vhodné základní školy. Dnes již fungují na většině škol akce pro celé rodiny, dny otevřených dveří, trhy, besídky, škola nanečisto a jiné. Zde se rodiče mohou dozvědět užitečné informace nejen od učitelů těchto škol, ale také jiných rodičů, jejichž děti školu navštěvují (Čapek, 2013). Dalším zdrojem informací se rodiče mohou dočíst na webových stránkách školy nebo sociálních sítích. Také by se měli zajímat, kdo by teoreticky jejich dítě učil v první třídě a jaké zkušenosti paní učitelka / pan učitel má s výukou dítěte mladších šesti let. V době zápisů do první třídy je většinou jasné, který učitel bude provázet prvňáčky v následujícím školním roce. Rodiče tak mohou učitele seznámit s tím, že by jejich dítě mohlo být předčasně zaškolené a nastoupí v září do první třídy v nedovršených šesti letech. Tato informace může být později přínosná nejen pro dítě, ale také pro učitele v případě jakýchkoliv problémů ve výuce či v chování (Kropáčková, 2015).

Zájem rodičů by měl také vzbuzovat školní vzdělávací program, nabídka mimoškolních aktivit a zájmových kroužků nebo i provoz družiny. V případě že rodiče zvolí pro své dítě školu, která není spádová (podle adresy trvalého bydliště), měli by se

domluvit s ředitelem školy, zda jejich dítě z kapacitních nebo i jiných důvodů přijme. Po zápisu do první třídy základní školy je povinností rodiče dodat škole zprávu z PPP či SPC s kladným hodnocením a doporučením k zaškolení dítěte. V případě, že dítě dovrší šesti let věku v době od ledna do konce aktuálního školního roku, je nutné doložit i posudek dětského lékaře. Termín pro odevzdání těchto dokumentů není pevně stanoven, nemusí být doložen např. již při zápisu do 1.třídy, který se koná v dubnu přechozího školního roku (Školský zákon, č.561/2004 sb., §36).

Budoucí školák – prvňáček potřebuje stabilní a bezpečné rodinné prostředí. Zahájením školní docházky jsou postupně zvyšovány nároky nejen na dítě, ale také na celou rodinu. Rodiče by si měli tuto skutečnost uvědomit tím více, pokud v době možného předčasného nástupu do školy řeší závažné problémy jako je nezaměstnanost, partnerské problémy, vážnou nemoc nebo naopak očekávání narození nového dítěte v rodině. Všechny tyto okolnosti mohou lehce, ale také velmi vážně ovlivnit to, jak se dítě zadaptuje ve škole a bude se mu dařit. I bez těchto možných problémů si bude muset zvyknout na nové prostředí, spolužáky, paní učitelku a celkově nový režim (Kropáčková, 2015).

„Nástup do školy lze chápat jako významnou fázi v procesu odpoutávání ze závislosti na rodině, kdy je její vliv postupně nahrazován působením jiných sociálních skupin a institucí“ (Vágnerová, 2006, s.329). To vše pro něj může být fyzicky i psychicky těžké, i když předčasně zaškolené dítě by mělo po doporučení poradny tuto zátěž zvládnout. Přesto by mělo cítit jistotu, mít dobré rodinné zázemí a rodiče, kteří mu budou ochotni pomoci a věnovat se mu (Kreisllová, 2008).

"Jsem přesvědčený, že rodiče budou rozumní a nebudou na tuto možnost příliš naléhat. Podobně doufám, že školy nepodlehnu tlaku normativů na zvyšování počtu žáků ve třídě. Umím si v České republice představit několik málo desítek dětí, které budou po všech stránkách vyspělé natolik, že by bylo možné s klidným svědomím doporučit jejich předčasný vstup do školy. Rodičům budu ukazovat na možné souvislosti, budu klást otázky ohledně jejich očekávání, jde ovšem primárně o jejich odpovědnost za dítě" (Mertin, 2012).

4.2.2 Role učitele mateřské školy u předčasného zaškolení dětí

Jak již bylo zmíněno, učitel mateřské školy se podílí nejen na rozvoji dítěte během předškolního vzdělávání v mateřské škole, ale také se účastní na vyhodnocování školní zralosti a připravenosti dítěte, které by mohlo být předčasně zaškolené. Dříve než dojde k jednotlivým krokům vedoucím k předčasnému zaškolení, může se učitelka mateřské školy podílet na rozhodování rodičů, jestli je opravdu vhodné postupovat s dítětem vyšetření v PPP či SPC (Opravilová, 2016).

Mateřská škola v zastoupení učitele může rodičům doporučit vhodnou literaturu, domluvit individuální konzultaci s odborníky, nebo také vysvětlit podmínky pro předčasné zaškolení stanovené v zákoně. V případě že má učitelka výhrady k předčasnému zaškolení, může rodičům nabídnout návštěvu mateřské školy, aby se mohli přímo podívat na své dítě ve srovnání s ostatními vrstevníky. Mohou tak vidět, že jejich dítě je stejně šikovné a zručné jako ostatní děti (Kropáčková, 2015).

Kromě již zmíněné domněnky nadání dítěte podávají rodiče žádost o předčasné zaškolení z důvodu, že v mateřské škole se již dítě nebude dále rozvíjet, nemá mu co nabídnout, další rok by se nudilo apod. Práce učitelky mateřské školy by však měla spočívat v tom, že vhodně přizpůsobí vzdělávací podmínky všem dětem (Fořtík, Fořtíková, 2007). V těchto případech by mohlo jít o zařazování nadstandartních aktivit v oblasti zájmu dítěte a jeho schopnostech. Nabídka činností by však neměla být jednostranná, ale zaměřená na všechny oblasti. V případě předškolního vzdělávání nadaného dítěte, které není dostatečně zralé pro předčasné zaškolení, může učitelka mateřské školy ve spolupráci s rodiči dítěte a pedagogicko-psychologickou poradnou zřídit individuální vzdělávací plán. Podmínkou je opět vzájemná spolupráce všech zúčastněných (Fořtík, Fořtíková, 2007).

Učitel mateřské školy na žádost pedagogicko-psychologické poradny či speciálně-pedagogickém centru vyplňuje dotazník zahrnující údaje o dítěti. Některé dotazníky jsou k nahlédnutí v příloze (č.3).

4.2.3 Předčasné zaškolení nadaných dětí

Předčasné zaškolení nadaných dětí je kontroverzní téma. Zastánci předčasného zaškolení tvrdí, že nadané dítě by mělo být vzděláváno spolu s dětmi s obdobně

rozvinutými schopnostmi nezávisle na věku. Odpůrci naopak tvrdí, že nejvhodnější sociální skupinou, se kterou by tyto děti měly být, jsou jednoznačně vrstevníci. Je obtížné rozhodnout, co je v nejlepším zájmu dítěte nejen v současnou chvíli, ale také v delší časové perspektivě (Diezmann a kol., 2001).

Laznibatová v knize *Nadaný žiak na základnej, svednej a vysokej škole* zmiňuje, že se setkávala s negativními názory a předsudky při vyhledávání a vzdělávání nadaných dětí. Je názoru, že mezi odborníky je již překonán „mýtus o zachování dětství“ a naopak nastal zájem o vzdělávání nadaných dětí od nejnižších věkových skupin. Převážná většina rodičovské veřejnosti připisuje vzdělávání dětí od útlého věku náležitý význam (Laznibatová, 2012).

S podporou nadaných dětí je důležité začít co nejdříve. Rodiče, uvědomující si jaké předpoklady jejich dítě má, se snaží své dítě podpořit v jejich rozvoji. Využívají psychologické poradny, žádají o předčasné zaškolení nebo se snaží vyhledat speciální školu pro nadané děti. Děti s vysokým potenciálem k nadání, které nebyly identifikovány a nejsou ve školních programech, se zdají být více ohroženy určitými sociálními a emocionálními obtížemi (Webb, 2014).

Školský zákon č.561/2004 Sb. společně s vyhláškou o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků mimořádně nadaných č.73/2005 Sb. zmiňuje povinnost integrovat nadaného žáka ve smyslu aktivního začlenění do procesu vzdělávání. „*Z reality praxe vyplývá, že pouze nerozumný rodič by trval na tom, aby byl jeho nadaný potomek integrován ve škole, kde není ani vůle vedení, ani vůle učitelů specifitěji se nadanému dítěti věnovat a respektovat jeho netypické vzdělávací potřeby.*“ (Fořtík, Fořtíková, 2007, s.39).

Stehlíková (2018) vysvětluje, že neexistuje ideální odpověď na otázku vhodného typu vzdělávání nadaného dítěte. Některé nadané děti navštěvují speciální školy pro děti s nadáním. Povinnou školní docházku tak stráví mezi stejnými, nadanými, dětmi. Tato možnost není však vždy možná, k dispozici. Proto větší část těchto dětí navštěvuje běžnou základní školu ve městech či na vesnicích. Vzdělávají se mezi ostatními dětmi, se kterými navazují vztahy i mimo školní prostředí, mají nárok na individuální vzdělávací plán, popřípadě na přestup do vyššího ročníku (Stehlíková, 2018).

4.3 Zaškolení pětiletých dětí v České republice

Následující část je zaměřena na statistiku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, kterou každým rokem provádí při zápisu dětí do 1. tříd ZŠ. Z té vyplývá i to, jaký je každým rokem zájem o zaškolení pětiletého dítěte, a také i úspěšnost při diagnostice školní zralosti v pedagogicko-psychologické zařízení, díky čemuž může být dítě předčasně zaškolené.

Podle tabulek statistik zveřejňovaných MŠMT-*Zápis do 1.ročníků základního vzdělávání*, můžeme srovnávat celkový počet dětí, které se dostavily k zápisu do 1. třídy a i těch, kteří nakonec i do 1. třídy skutečně nastoupily v aktuálním školním roce. Stejně tak pozorujeme počet dětí pětiletých, které požádaly o zápis do 1. třídy a úspěšně do 1. třídy nastoupily v nedovršených 6 letech věku. Všechna data jsou shromážděna za posledních 10 let, týkají se tedy školních roků 2013/2014 až 2022/2023 (Statistika školství, MŠMT). Pro srovnání je zde uveden také počet odkladů školní docházky, počet dětí vzdělávaných podle § 42 školského zákona č.561/2004 sb. (vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením), počet dívek a kluků. U předčasně zaškolených dětí je pak možné porovnat zastoupení těch, kteří dovrší 6 let věku v průběhu školního roku mezi měsíci září až prosinec a počet dětí, které jsou narozené později, tedy 6 roků oslaví během jarních a letních měsíců následujícího roku (jsou narozené 1.ledna a později).

Tabulka č.1 - počty zapisovaných dětí v období zápisu na školní roky 2013/2014-2022/2023

Stav ke dni:	ZAPISOVANÍ							
	Zápis na školní rok:	Celkem Všech dětí:	Celkem 5 leté:	Celkem 5 leté (v %)	Narozené 1.1. a později	Narozené mezi 1.9. a 31.12.	Z toho dívky:	Z toho chlapci:
28.2.2013	2013/2014	138178	1431	1,04	51	1380	936	495
28.2.2014	2014/2015	148296	1654	1,12	61	1593	1072	582
28.2.2015	2015/2016	150100	1489	0,99	45	1444	933	556
28.2.2016	2016/2017	152335	1404	0,92	46	1358	917	487
31.5.2017	2017/2018	148109	983	0,66	31	952	659	324
31.5.2018	2018/2019	145105	874	0,60	58	816	591	283
31.5.2019	2019/2020	145875	733	0,50	31	702	525	208
31.5.2020	2020/2021	147770	874	0,59	39	835	589	285
31.5.2021	2021/2022	150826	869	0,58	40	829	573	296
31.5.2022	2022/2023	157285	945	0,60	24	921	611	334
	Průměr	148387,90	1125,6	0,76	42,6	1083	740,6	385
	SD	5004,62	330,25	0,23	12,01	323,20	199,87	131,88

Při posuzování údajů v tabulce č.1 (ZAPISOVANÍ) se ukazuje, že počet dětí zapisovaných do 1.třídy v 5 letech věku je v průměru za posledních 10 let 1125,6 dítěte, což představuje méně než 1% (přesněji 0,76 %) všech dětí, které se zúčastnily zápisu do 1.třídy. Největší počet pětiletých dětí-celkem 1654, se dostavil k zápisu do 1.třídy na školní rok 2014/2015. Převyšoval tak průměrný počet zapisovaných pětiletých dětí o 0,36%, tedy o 528,4 dítěte. Naopak nejméně pětiletých dětí přišlo k zápisu na školní rok 2019/2020, pouze 733 dětí s procentuálním zastoupením 0,50% všech zapisovaných dětí.

Zajímavým údajem je rozdělení zapisovaných pětiletých dětí na ty, které dovrší šesti let věku ve školním roce, do kterého jsou zapisovány mezi 1.9.-31.12. a později než 1.1. Ze statistiky jasně vyplývá, že zastoupení dětí narozených nejdříve v lednu je minimální, průměrně jde o 42,6 dítěte z celkového průměru 1125,6. Větší podíl zapisovaných pětiletých dětí je mezi dívkami, kterých je průměrně zapisováno 51,98%, tedy 740,6 dívek. Průměrnému počtu 385 chlapců tak připadá 48,02%.

Všechna zmiňovaná data ZAPISOVANÝCH dětí je možné sledovat také jako počet skutečně ZAPSANÝCH dětí (tab.č.2).

Tabulka č.2-počty zapsaných dětí na školní roky 2013/2014-2022/2023

Zápis na šk. rok:	Celkem všech:	Celkem 5 leté:	Celkem 5 leté v % :	Nar. 1.2. a později:	Nar. mezi 1.9. a 31.12.	Z toho dívky:	Z toho chlapci:
2013/2014	120592	520	0,43	7	513	337	183
2014/2015	130120	694	0,53	20	674	425	269
2015/2016	131713	548	0,42	8	540	326	222
2016/2017	134342	521	0,39	8	513	323	198
2017/2018	124582	854	0,69	27	827	563	291
2018/2019	121647	755	0,62	52	703	512	243
2019/2020	121267	626	0,52	23	603	423	203
2020/2021	124001	635	0,51	25	610	432	203
2021/2022	124213	763	0,61	36	727	503	260
2022/2023	131190	795	0,61	12	783	520	275
Průměr	126367	671,1	0,533	21,8	649,3	436,4	234,7
SD	4995,44	119,57	0,10	14,34	111,44	87,19	37,82

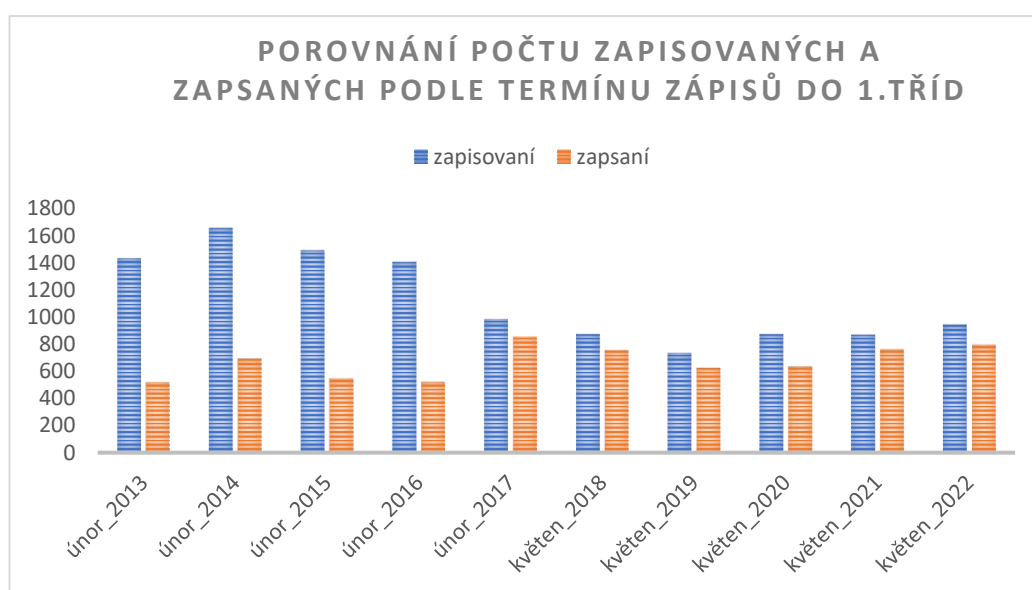
Z údajů o počtech zapsaných dětí vychází, že celkový počet zapisovaných a zapsaných dětí se liší. Celkový rozdíl činí 22020,9 dětí. Tento počet zahrnuje nejen odklad školní docházky, ale také počet neuzavřených zápisů k datu vyhotovení statistiky a počet dětí vzdělávaných podle § 42 školského zákona (tabulka č.3).

Tabulka č.3 - počty neuzavřených zápisů, odkladů školní povinné školní docházky a vzdělávání dětí podle § 42 na školní roky 2013/2014-2022/2023

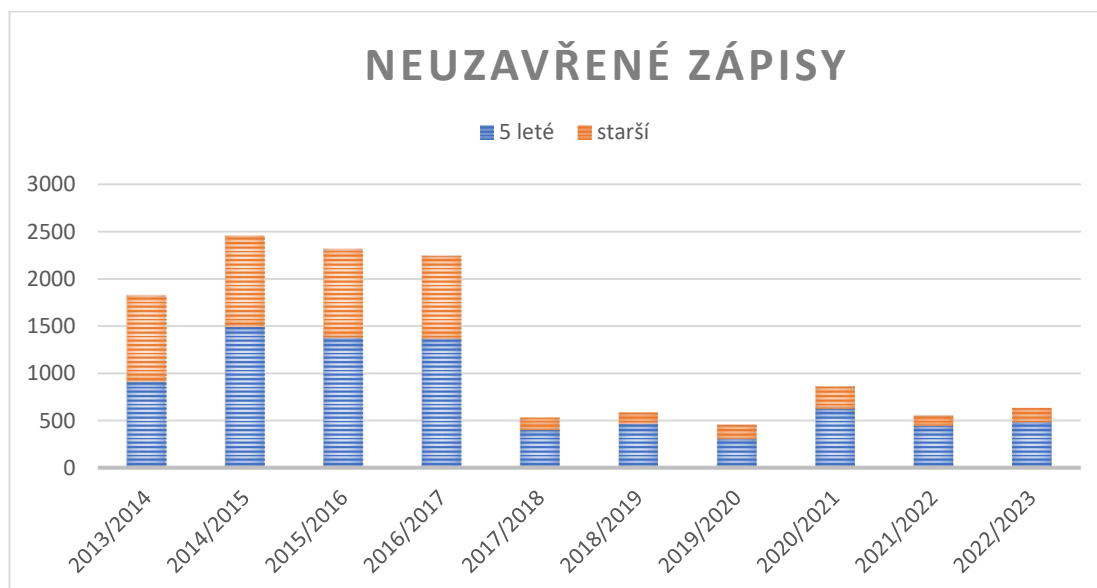
Zápis na šk. rok:	Neuzavřený zápis všech:	Neuzavře ný zápis 5 leté:	Odklad školní docházky:	Vzdělá- vání podle § 42
2013/2014	911	911	16672	3
2014/2015	1491	960	16672	13
2015/2016	1372	941	17013	2
2016/2017	1361	883	23117	3
2017/2018	402	129	16629	8
2018/2019	466	119	22980	12
2019/2020	308	147	24293	7
2020/2021	625	239	23144	0
2021/2022	447	106	26192	4
2022/2023	483	150	25609	3
Průměr	786,6	458,5	21232,1	5,5
SD	459,19	404,46	3999,57	4,35

V tabulce (č.3) a níže přiloženém grafu (č. 1) je možné sledovat i to, jak zápis do 1.tříd ovlivnil termín zápisu. Především v počtu neuzavřených zápisů. Díky tomu, že se termín zápisu přesunul z období 15.ledna až 15.února na měsíc duben, 1.-30.dubna, výrazně ubyl počet neuzavřených zápisů, tedy dětí čekajících na vyjádření poradenského pracoviště, zda dítě může nastoupit do 1.třídy. V grafu (č.2) je snížení počtu neuzavřených zápisů od roku 2017 jasně zaznamené. Zároveň zobrazuje podíl neuzavřených zápisů u pětiletých dětí, který s převyšuje neuzavřené zápisy u starších dětí, tedy těch, kteří také čekají na vyjádření pedagogicko-psychologické poradny, ovšem z důvodu odkladu povinné školní docházky.

Graf č.1 – počet zapisovaných a zapsaných pětiletých dětí s ohledem i na termín zápisů do 1. tříd

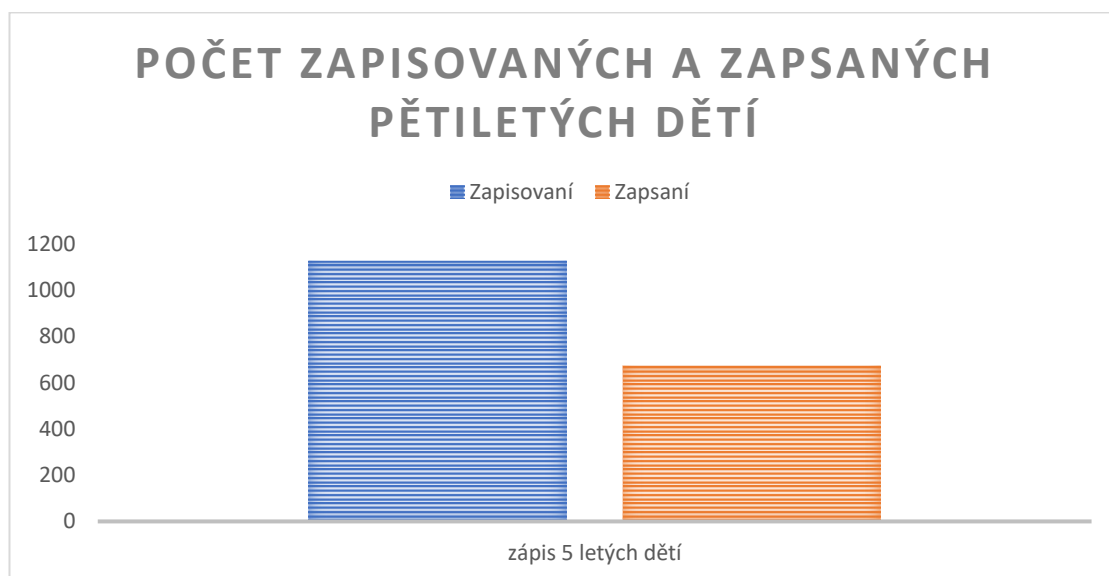

Graf č.2 - neuzavřené zápisy do 1.třídy

Zároveň lze porovnat počet zapisovaných a zapsaných 5 letých dětí (graf č. 3). Údaj není zcela přesný právě z důvodu neuzavřených zápisů k danému datu, kdy byla tato statistika vyhotovena, zahrnuje tak pouze počty uzavřených zápisů. Je však zcela jasné, že počet dětí, které jsou zaškolené v 5 letech věku nepřesahuje 1 % (přibližně 0,533%) z celkového počtu 1 263 667 dětí zapsaných do 1.třídy ZŠ za posledních 10 let. Největší počet zapsaných pětiletých dětí, celkem 854 dětí, byl zaznamenán pro školní rok 2017/2018, přestože v tomto roce nebyl počet žádostí o zaškolení pětiletého dítěte nejvyšší (983 žádostí). Naopak ve zmíněném roce 2014/2015, kdy byl počet těchto žádostí nejvyšší bylo nakonec v době sběru dat zapsáno „jen“ 694 dětí. U dalších 960 dětí byl stále nástup do 1.třídy nejistý, čekaly na vyjádření PPP. V aktuálním školním roce 2022/2023 bylo zapisováno celkem 945 pětiletých dětí. K 31.květnu 2022 bylo k předčasnému zaškolení doporučeno a zapsáno celkem 795 dětí, u 150 dětí nebyl zápis uzavřen. Není tak možné říct, jaký počet pětiletých dětí skutečně do 1.třídy ve školním roce 2022/2023 nastoupil.

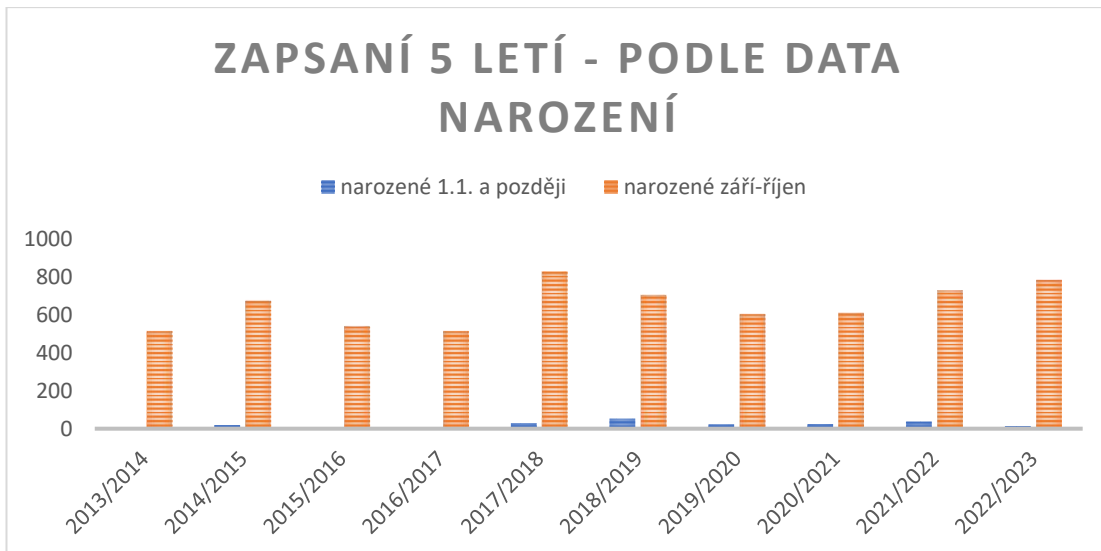
Graf č.3 – porovnání počtu zapisovaných a zapsaných pětiletých dětí

Při detailnějším prozkoumání této statistiky je možné srovnat i počty dětí, které by dovršily 6 let do 31.12 nebo od 1.1. a později v aktuálním školním roce. Takových dětí, které byly narozené nejdříve 1.1. , a byly úspěšně přijaty do 1.tříd ZŠ po diagnostice školní zralosti a lékařskému doporučení, bylo znatelně méně než dětí, které se narodily do 31.12. (graf. č. 4). Z průměru počítaného za posledních 10 let vychází, že děti

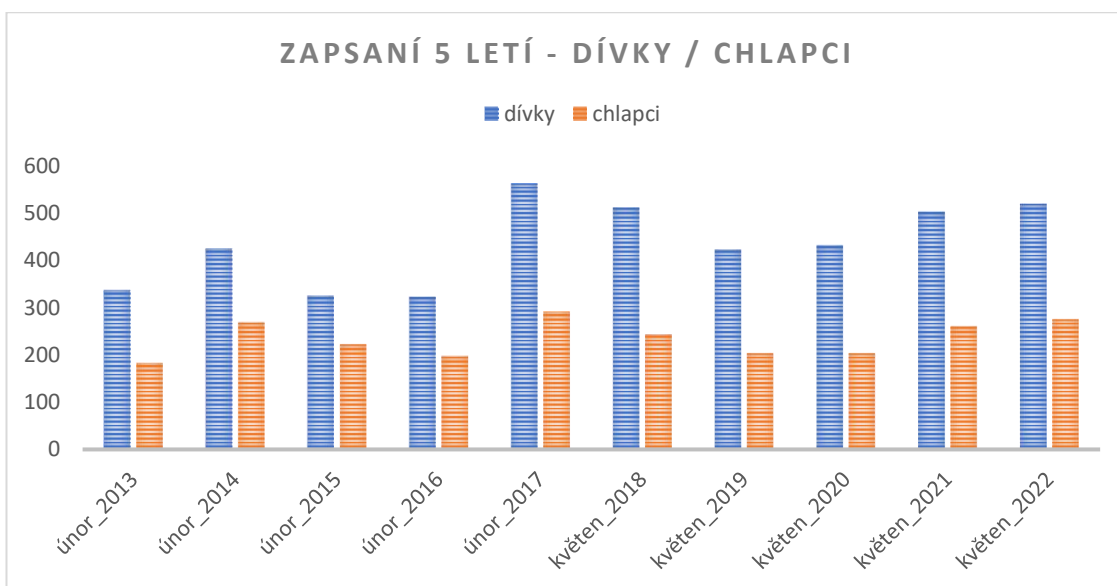
narozených nejdříve 1.ledna je jen 3,25%, oproti 96,75% dětí narozených v září až prosinci.

Graf č.4 – zapsané pětileté děti dle data narození

Zajímavé je i srovnání po stránce pohlaví, tedy srovnání počtu zapsaných dívek a chlapců. V obou tabulkách i grafu můžeme vidět, že počet předčasně zaškolených 5 letých dívek je znatelně vyšší než počet chlapců (graf č. 5). Průměrně je počet předčasně zaškolených dívek vypočítán 436,4 tedy 65% všech zapsaných pětiletých dětí v této statistice.

Graf č. 5 - počty zapsaných dívek a chlapců

4.3.2 Zahraniční studie k předčasnému zaškolení

Dosavadní studie týkající se předčasně zaškolených dětí vypovídají o tom, že u dětí, které byly shledány jako připravené a zralé ke vstupu do školy, tedy předčasné zaškolení jim bylo doporučeno, se objevovalo více pozitivních než negativních důsledků. Studium a výzkum nadaných dětí, a také možností předčasného zaškolení v USA se zabývá Feldhusen. Je toho názoru, že pokud má dítě všechny dispozice na vysoké úrovni, a společně s tím je mu umožňováno získávat nové informace, zkoumat, pozorovat a přemýšlet, rostou tak u dítěte všechny vlastnosti, které označuje jako dobré (zvědavost, nadšení, představitivost a motivace). Naopak v případě omezení, nedostatku příležitostí ke zkoumání, ale také pomalé skupinové tempo vede ke zničení potenciálu dítěte (Feldhusen, 2012).

Stejný názor, tedy možné zhoršení situace v případě nedovolení předčasného nástupu do školy dětem nadaným, talentovaným, a tedy těm, které jsou na tento vstup připraveny, zmiňuje Diezmannová (Diezmann a kol., 2001). V publikaci týkající se této problematiky v Austrálii vysvětluje, že dřívější vstup do školy v Austrálii je problematický, protože vzdělávací systémy mají rozdílný věkový vstup dle jednotlivých území, a to většinou založený na historických praktikách než na vzdělávacích principech. Z tohoto důvodu na základě provedených studií vysvětluje, že školy by měly poskytovat přesné informace rodičům o předčasném vstupu, reagovat a podporovat rodiče, a také poskytovat vzdělávací prostředí, které nejlépe odpovídá potřebám dětí bez ohledu na věk. (Diezmann a kol., 2001)

Jako součást výzkumného projektu byla provedena případová studie v australském státě Nový Jižní Wales (Wellish, 2019). Z rozhovorů matek, jejichž děti měly psychologem doporučený předčasný vstup do školy, odhalilo u pedagogů absenci informací o možnosti včasného vstupu a procesu podávání žádostí. Dvě tyto děti nezačaly chodit do školy dříve a výsledkem bylo, že nebyly uspokojeny intelektuální potřeby jednoho dítěte a sociální potřeby druhého. Čtyři matky, které poslaly své děti do školy předčasně, uvedly, že jejich děti byly v době výzkumu i nadále dostatečně intelektuálně i sociálně zajištěny.

Wellish uvádí další dvě studie, kterých se účastnily nadané děti a souvisí s předčasným zaškolením. Longitudinální studii se 170 nadanými dětmi provedl Freeman v roce 2008, a zjistil, že všichni kromě 1 z jejich 17 účastníků, kteří byli předčasně

zaškolení, měli zvýšené problémy v sociální oblasti, a někteří nedosahovali tak dobrých výsledků jako dříve. Naproti tomu druhá longitudinální studie Grossové z roku 2006 s 60 dětmi, které mají IQ 160 a vyšší, ukazuje, že její účastníci, kteří nebyli předčasně zaškoleni, neustále pociťovali potřebu maskovat své schopnosti a snažit se splynout. Naopak děti, které byli předčasně zaškoleny, měly vyšší stupně životní spokojenosti (Wellish, 2021).

Možnost předčasného zaškolení se v zahraničí vyskytuje především v souvislosti s nadanými dětmi. Stejně jako v České republice je zde nutná spolupráce rodiče, psycholog, škola (Feldhusen, 1992). Jsou však země, ve kterých dítě nastupuje do primárního vzdělávání již ve 4-5 letech, otázkou předčasného zaškolení se tak nezabývají (viz část 4.1.1).

Shrnutí

Z teoretické části vyplývá, že děti, které byly předčasně zaškoleny musely absolvovat vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, jejich školní zralost a připravenost byla na takové úrovni, že jim předčasné zaškolení bylo doporučeno. Je zřejmé, že rodiče se těmto dětem věnovali a usilovali o jejich vývoj a současně rozvoj jejich dovedností a schopností pro úspěšnou budoucnost. Předpokladem je, že bez péče a podpory rodičů by dítě nedosahovalo takové úrovně schopností a dovedností, aby mohlo být předčasně zaškolené. Na druhou stranu je potřeba zmínit i ambiciózní rodiče, kteří schopnosti a dovednosti svého dítěte vidí zkresleně nebo nemají dostatek informací o tom, jaké výhody či nevýhody by mohlo dítěti přinést předčasné zaškolení. V každém případě jsou zde odborníci, kteří předčasné zaškolení doporučí nebo nedoporučí.

Je správné, že v České republice je možné zvolit předčasné zaškolení pro děti, které jsou bez závažnějších problémů schopny se začlenit do školního kolektivu a být úspěšné v učení. Aby tomu tak opravdu mohlo být, je potřeba posuzovat tyto děti individuálně nejen při vyšetření školní zralosti a připravenosti, ale také dbát na dostatečnou a kvalitní komunikaci rodičů s učiteli mateřské školy a učiteli základní školy, do které by dítě mělo nastoupit. Jak učitelé mateřských škol, tak i učitelé škol základních by měly být dostatečně seznámeni s problematikou nástupu pětiletých dětí do první třídy, aby dokázali s dítětem pracovat, rozvíjet ho nebo případně včas reagovat na možné vznikající problémy. Jaké zkušenosti s předčasným zaškolením dítěte mají právě učitelé 1. stupně základních škol v České republice, a také na jejich postoj k předčasnému zaškolení je zaměřena empirická část této diplomové práce.

Empirická část

5 Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum k tématu této diplomové práce **Školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí** je zpracován pomocí dotazníkového šetření. Dotazníku pro učitele 1.stupně ZŠ, který byl stanoven podle následujících výzkumných problémů, cílů a hypotéz:

Oblast výzkumu: Školní zralost a připravenost při vstupu do základního vzdělávání.

Téma výzkumu: Školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí pohledem učitelů.

Formulace výzkumného problému: Byly předčasně zaškolené pětileté děti zralé a připravené při vstupu do 1.třídy?

Cíle:

- **Hlavní cíl:** Zjistit, zda předčasně zaškolené pětileté děti byly pohledem učitelů zralé a připravené na zahájení povinné školní docházky.
- **Dílčí cíl č.1:** Zjistit, zda se mezi předčasně zaškolenými dětmi vyskytovaly děti nezralé a nepřipravené ke vstupu do základního vzdělávání.
- **Dílčí cíl č.2:** Zjistit výskyt problémů u předčasně zaškolených pětiletých dětí.
- **Dílčí cíl č.3:** Zjistit, zda předčasně zaškolené děti uměly číst při vstupu do 1.třídy.
- **Dílčí cíl č.4:** Zjistit, zda předčasně zaškolené děti dokázaly udržet pozornost.
- **Dílčí cíl č.5:** Zjistit, zda učitelé prvního stupně ZŠ souhlasí s možností předčasného zaškolení pětiletých dětí.

Hypotézy:

H1: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je při vstupu do základního vzdělávání více zralých a připravených dětí než dětí nezralých a nepřipravených na zahájení povinné školní docházky.

H2: U předčasně zaškolených dětí se vyskytovalo více problémů spojených s učením než problémů v sociálně-emocionální oblasti.

H3: Předčasně zaškolených dětí, které měly osvojené základy čtení je více než těch, které číst neuměly.

H4: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je méně dětí, které dokázaly udržet pozornost než dětí, které měly problémy s pozorností.

H5: S předčasným zaškolením souhlasí více učitelů se zkušeností než učitelů bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem.

Průběh sběru dat

Pilotáž

Cílem pilotáže bylo získat podklady pro přípravu nestandardizovaného dotazníku pro vlastní výzkum. Získání těchto podkladů probíhalo konzultací s odbornou pracovnící PPP, a současně dotazníkem pro pracovníky PPP, kteří provádí vyšetření dětí pro předčasné zaškolení.

Konzultací s odborníci PPP byl zjištěn její názor na možnost předčasného zaškolení, tedy že s touto možností nesouhlasí, naopak podporuje odklad školní docházky. Odůvodňuje svůj názor tím, že děti nejsou dostatečně připravené a zralé především po stránce sociálně-emocionální, a nejsou schopny se tak vyrovnat se situacemi, které přináší povinná školní docházka.

Odpovědi získané dotazníkem pro pracovníky PPP (v příloze č.5) podávaly více informací týkajících se školní zralosti a připravenosti při vyšetření pětiletých dětí v PPP z důvodu předčasného zaškolení dítěte. Celkem 60 odborníků popisovalo nejčastější důvody, které rodiče uvádějí společně s žádostí o předčasné zaškolení. Rozhodování ovlivňuje datum narození dítěte (nejčastěji jde o září), a především rodiči pozorované nadání, i to, že dítě již umí číst. Při vyšetření školní zralosti a připravenosti pak uvádí, že u vyšetřovaných dětí je nejproblematictější sociálně-emocionální zralost dítěte, která bývá častým důvodem pro nedoporučení dítěte k předčasnému zaškolení. Problémy se při vyšetření vyskytují také v kognitivních dovednostech, především v jemné motorice, grafomotorice a sluchovému vnímání. S tím, že dochází k předčasnému zaškolení nesouhlasí 55 % odborníků, kteří dotazník vyplnili.

Informace získané konzultací s odborníci PPP, a také z odpovědí v dotazníku vyplněném pracovníky PPP byly použity pro vytvoření předvýzkumu. Největším přínosem byli informace týkající se sociálně-emocionální oblasti, která je odborníky označována jako problematická. Zajímavé bylo i zjištění, že ne všichni odborníci s možností předčasného zaškolení souhlasí.

Předvýzkum

Cílem předvýzkumu bylo zjistit, jaká je mezi učiteli 1.stupně ZŠ informovanost o možnosti předčasného zaškolení, zda mají učitelé zkušenosti s předčasně zaškolným dítětem, a také jaké problémy se u těchto dětí vyskytovaly. Společně s tímto bylo zjišťována školní zralost a připravenost pětiletých dětí při vstupu do 1.třídy, a zda pro ně byl předčasný nástup do školy vhodný.

Předvýzkum byl proveden dotazníkovým šetřením. Byl určen učitelům 1.stupně ZŠ. Respondenti byli především z Olomouckého kraje. Dotazník byl rozeslán prostřednictvím emailu na jednotlivé školy. K 1.2.2023 byl počet respondentů 68, avšak jak se ukázalo, byl vyplňován i jinými pedagogickými pracovníky (asistenti pedagoga, vychovatelé).

Dotazníkové šetření zjišťovalo informovanost učitelů o možnosti předčasného zaškolení, zda mají zkušenost s předčasně zaškolným dítětem. Z předvýzkumu se ukázalo, že pro větší počet respondentů, především pro získání většího počtu dat od učitelů, kteří mají zkušenost s předčasně zaškolným dítětem, je potřeba získat respondenty z celé České republiky, jelikož téměř 59 % učitelů tuto zkušenost nemělo. Zajímavým zjištěním bylo, že ne všichni ví o možnosti předčasného zaškolení pětiletého dítěte. V oblasti vyskytujících se problémů, stejně jako v pilotáži, byla nejproblematictější sociálně-emocionální oblast. Pouze 22 % respondentů souhlasilo s možností předčasného zaškolení. Učitelé se zkušeností odpovídali i na otázku, zda bylo pro dítě (se kterým mají tu zkušenost) vhodné, že nastoupilo do 1.třídy dříve. Zastoupení odpovědi ANO bylo 50 %, stejně jako odpovědi NE.

Zjištěné informace byly vyhodnoceny a na jejich základě byly následně otázky dle výstupů z předvýzkumu upraveny a dotazník s vlastním výzkumem byl distribuován.

Vlastní výzkum

Dotazníkové šetření pro vlastní výzkum bylo provedeno pomocí internetového nástroje Survio. V úvodu dotazníku (v příloze č.6) byl zmíněn účel sběru dat, základní informace o tématu diplomové práce a žádost o jeho anonymní vyplnění. Zároveň bylo při distribuci požádáno, aby respondenti byli pouze učitelé 1.stupně ZŠ.

Díky intenzivnímu sběru dat se podařilo shromáždit 190 odpovědí. Po 15 dnech opakovaného sdílení s žádostí o vyplnění, se již další odpovědi nedostavovaly. Sběr dat byl ukončen ke dni 6.4.2023 s celkovým počtem 190 respondentů.

Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem kvantitativní části je definována populace učitelů 1.stupně ZŠ v České republice. Podle ročenky MŠMT pro školní rok 2022/2023 (MŠMT, online) je v ČR 44 976 učitelů na 1.stupni ZŠ. Dotazník byl rozeslán přes sociální sítě do skupiny sdružující učitele 1.stupně ZŠ pod zapsaným spolkem Pedagogické komory.

Vyloučené případy

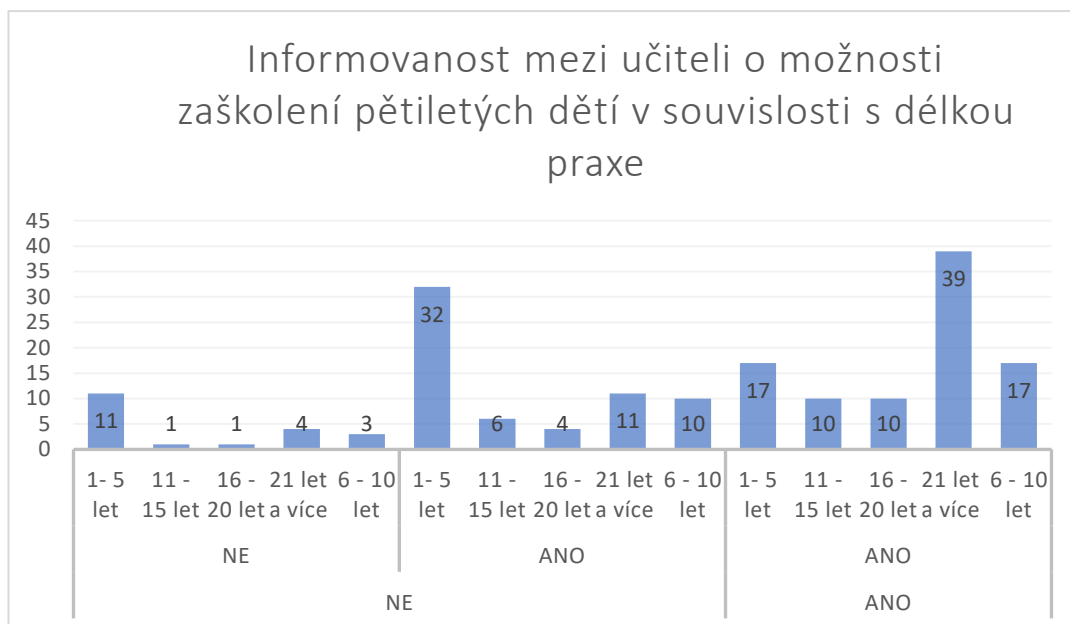
Základní soubor, tedy soubor všech jedinců odpovídajících zaměření výzkumu, je tvořen 176 respondenty z celkových 190. Celkový počet vyloučených respondentů je 14.

Charakteristika vzorku

Charakteristika vzorku je provedena popisnou statistikou, zahrnuje tabulky a grafy vytvořené v programu Excell.

Počet učitelů zařazených do výzkumu je 176, z tohoto 93 učitelů má zkušenost s předčasným zaškolením pětiletého dítěte, zbylých 83 učitelů tuto zkušenost nemá. Z grafu č.1 vyplývá, že 32 % učitelů bez výše zmíněné zkušenosti není informováno o možnosti předčasného zaškolení. Tento nedostatek se vyskytuje především u učitelů s praxí kratší 5 let, není však výjimkou i u učitelů s dlouholetou praxí.

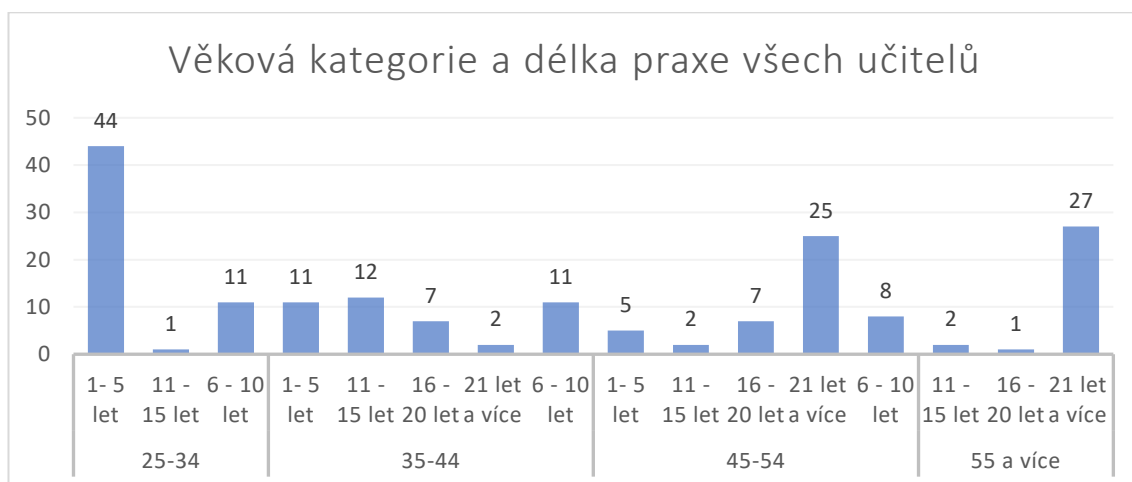
Graf č.1 – informovanost o možnosti předčasného zaškolené v souvislosti s délkou praxe

Složení vzorku podle pohlaví, věku, délky praxe

Vzorek respondentů je podle zvolených otázek v dotazníku tříděn na kategorie: pohlaví, věk, délka praxe. V celé skupině je zastoupen 1 muž ve věkové kategorii 35-44 let a délkou praxe 11-15 let. Zbylý počet 175 respondentů jsou ženy. Následující graf č.2 a tabulka č.1 ukazuje jednotlivé kategorie.

Graf č.2 – věková kategorie a délka praxe respondentů

Tabulka č.1 – věková kategorie a délka praxe všech učitelů

Věk	absolutní	v %	Délka praxe	absolutní	v %
25-34	56	32	1-5	60	34
35-44	43	24	6-10	30	17
45-54	47	27	11-15	17	10
55 a více	30	17	16-20	15	9
			21 a více	54	31

Nejčastěji zastoupenou věkovou kategorií jsou respondenti ve věku 25-34 let, nejmenší počet odpovědí byl od učitelů, kteří mají 55 a více let. Co se týče délky praxe, nadpoloviční většina odpovědí je od skupin s nejkratší a zároveň nejdelší praxí. To se mění u skupiny učitelů se zkušeností s předčasným zaškolením.

Učitelé se zkušeností s předčasným zaškolením

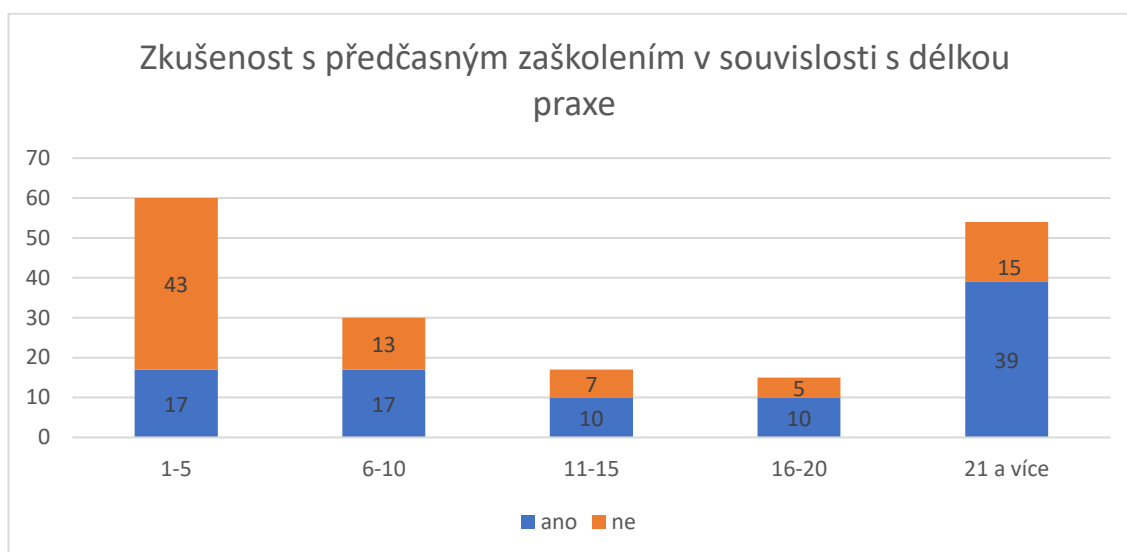
Četnost učitelů se zkušeností s následným rozdělením dle věku a délky praxe vysvětluje tabulka č.2. Celkem je do této skupiny zahrnuto 93 ze všech respondentů, vše všech případech jde o ženy.

Tabulka č.2 – věková kategorie a délka praxe učitelů se zkušeností s předčasným zaškolením

Věk	absolutní	v %	Délka praxe	absolutní	v %
25-34	16	17	1-5	17	18
35-44	22	24	6-10	17	18
45-54	33	35	11-15	10	11
55 a více	22	24	16-20	10	11
			21 a více	39	42

Následný graf (č.3) ukazuje právě na to, že zkušenost učitele 1.stupně s předčasným zaškolením dítěte může být ovlivněna délkou praxe každého učitele. Z celkového počtu učitelů s délkou praxe 1-5 let má jen 28 % z nich zkušenost s předčasně zaškoleným dítětem. Naopak u skupiny učitelů s praxí 21 let a více je 72 % učitelů, kteří tuto zkušenost mají.

Graf č.3 – zkušenost s předčasným zaškolením v souvislosti s délkou praxe

5.2 Analýza dat a testování hypotéz

Pro vyhodnocení dat byl použit párový T-Test, který porovnává data ze dvou měření z jednoho výběrového souboru. Pro porovnání přesnosti dvou měření byl použit F-test. Výpočty byly provedeny za pomoci Excellu, nástroje na analýzu dat. Vyhodnocení jednotlivých hypotézy H1 – H4 vychází z výpočtů F-testů, u výpočtu k H5 byl použit Z-test. Všechny hypotézy byly testovány na hladině významnosti 95 %, tedy $\alpha = 0,05$. Kritický obor (K) pro počet pozorování 94 byl vypočítán funkcí T.INV v programu Excell, a byl stanoven na $K = (-\infty ; -1,985 > U < -0,0628 ; \infty)$. Současně byly jednotlivé odpovědi detailně zpracovány a zapsány do tabulek. Pro přehlednost jsou součástí i grafy, které jsou také vytvořeny v programu Excell.

5.2.1 Hypotéza 1

H1: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je při vstupu do základního vzdělávání více zralých a připravených dětí než dětí nezralých a nepřipravených na zahájení povinné školní docházky.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H1o: Mezi předčasně zaškolenými dětmi **je** při vstupu do základního vzdělávání více zralých a připravených dětí než dětí nezralých a nepřípravených na zahájení povinné školní docházky.

H1a: Mezi předčasně zaškolenými dětmi **není** při vstupu do základního vzdělávání více zralých a připravených dětí než dětí nezralých a nepřípravených na zahájení povinné školní docházky.

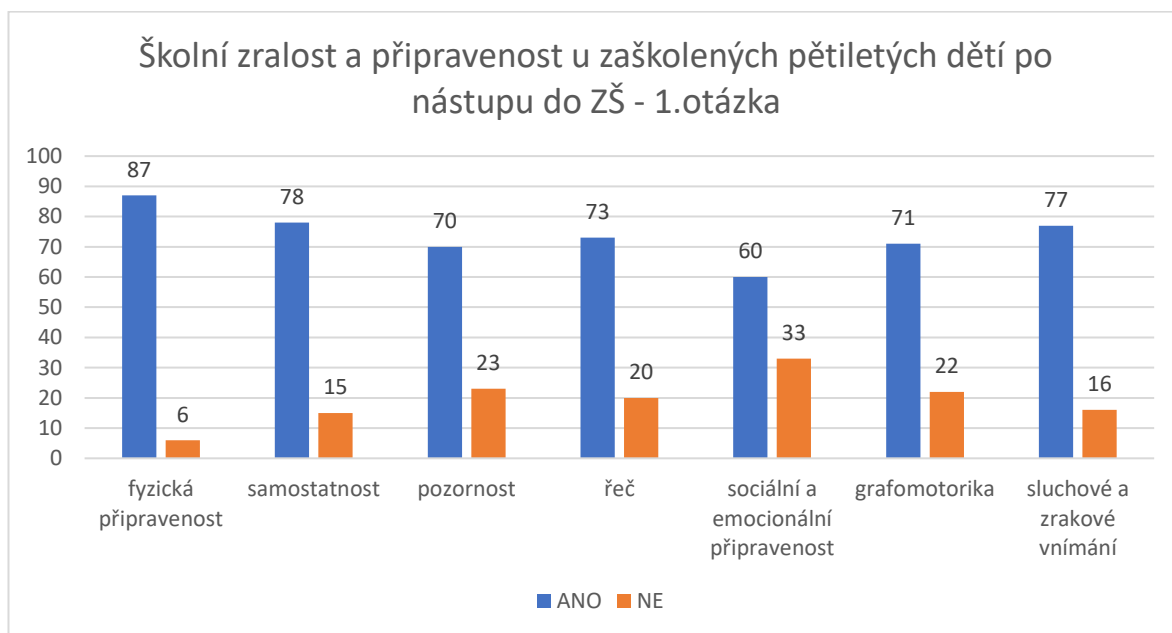
Analýza dat bude vycházet z odpovědí získaných dotazníkem pro učitele 1.stupně ZŠ, v tomto případě ze vzorku učitelů se zkušeností s předčasným zaškolením dítěte. Podle dat uvedených výše tvoří tento vzorek 93 respondentů. Do školní zralosti a připravenosti jsou zahrnuty tyto oblasti: sociální a emocionální zralost, samostatnost, fyzická připravenost, jazykové schopnosti a dovednosti (řeč), sluchové a zrakové vnímání.

Následující tabulka (č.3) a graf (č.4) uvádí, četnost výskytu zralého a připraveného pětiletého dítěte po vstupu do základního vzdělávání ve zmíněných oblastech. Byla vytvořena na základě odpovědí na otázku, zda se u dítěte projevovaly tyto schopnosti a dovednosti po nástupu do základního vzdělávání.

Tabulka č.3 – školní zralost a připravenost dítěte 1.otázka

	ANO	%	NE	%
Fyzická připravenost	87	94	6	6
Samostatnost	78	84	15	16
Pozornost	70	75	23	25
Řeč	73	78	20	22
Sociální a emocionální zralost	60	65	33	35
Grafomotorika	71	76	22	24
Sluchové a zrakové vnímání	77	83	16	17

Graf č.4 – školní zralost a připravenost dítěte 1.otázka

Podle odpovědí učitelů je zřejmé, že většina dětí, se kterými měli zkušenost při předčasném zaškolení byly ve zkoumaných oblastech připravené a zralé při vstupu do základního vzdělávání, přesto se setkali i s dětmi, u kterých se projevovala i nezralost v některé sledované oblasti. V oblasti fyzické připravenosti byly děti nejlépe připravené, naopak v oblasti sociální a emocionální připravenosti se vyskytovaly určité nedostatky. Přesto všechny sledované položky mají méně než 35 % záporných odpovědí.

Odpovědi byly ověřeny, jednotlivé položky jsou zaznamenány v tabulce (č.4) a grafu (č.5).

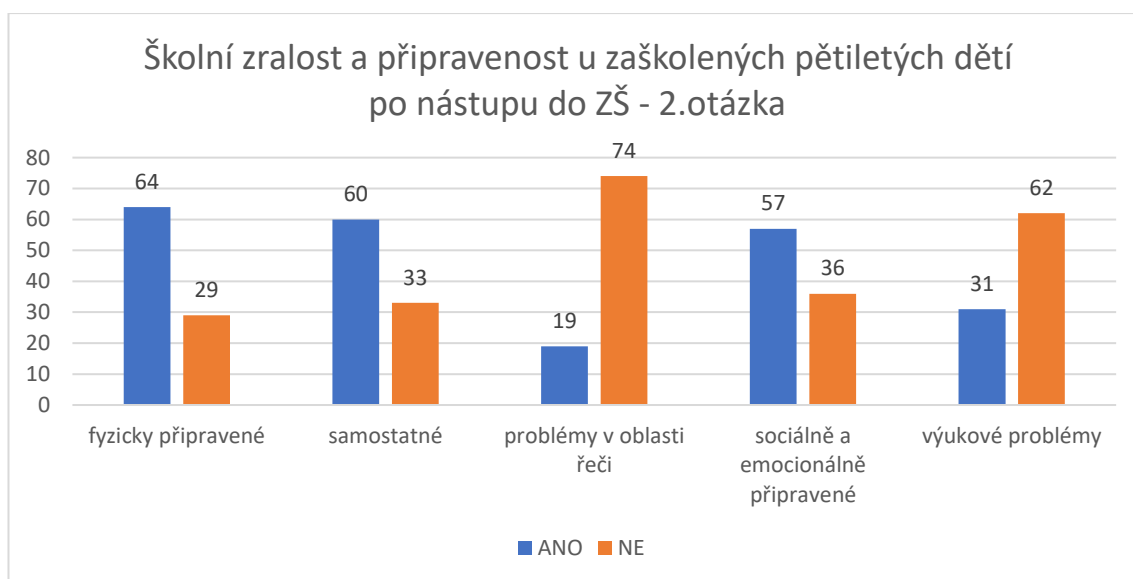
Ověřující otázka, zda učitelé mohou o dítěti říct (odpověď ANO/NE):

- bylo fyzicky připravené
- bylo samostatné
- mělo problémy v oblasti řeči
- bylo sociálně i emocionálně připravené (dokázalo přijmout roli školáka, vyrovnat se s neúspěchem)
- nemělo výukové problémy (při čtení, psaní, základních matematických dovednostech v souvislosti s grafomotorikou, zrakovým a sluchovým vnímáním a pozorností)

Tabulka č.4 – školní zralost a připravenost dítěte 2.otázka

	ANO	%	NE	%
Fyzicky připravené	64	69	29	31
Samostatné	60	65	33	35
Problémy v oblasti řeči	19	20	74	80
Sociálně a emocionálně připravené	57	61	36	39
Výukové problémy	31	33	62	67

Graf č. 5 - školní zralost a připravenost dítěte 2.otázka

Při ověření odpovědí se ukazují rozdíly v oblastech fyzické připravenosti a samostatnosti dítěte. V první otázce bylo fyzicky připravených 94 % dětí, ověřující otázka tuto četnost nepotvrdila a je nižší o 25 %. V absolutních číslech nebylo fyzicky připravených celkem 29 dětí, v 1. otázce však šlo jen o 6 dětí. Současně vzrostl výskyt nesamostatných dětí při nástupu do základního vzdělávání, ve srovnání šlo o 19 %, tedy celkem 18 dětí.

Odpovědi z obou otázek jsou porovnány a statisticky vypočítány F-testem a následně T-testem. V případě T-testu jde o dvouvýběrový párový test, tedy o srovnání průměrů obou souborů a zjištění, zda se významně statisticky nemění. Dvouvýběrový F-test pro rozptyl pak sleduje, zda se významně statisticky nemění rozptyl těchto souborů. Jednotlivým odpovědím byly přiřazovány hodnoty: ANO = 1, NE = 2 a následně vypočítány. Pokud nastane $F < F_{krit}$, pak se rozptyl souborů významně statisticky neliší, stejně tak při výsledku T-testu by mělo nastat $T < T_{krit}$, aby se průměry obou souborů významně statisticky neměnily.

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl

	Otázka č.2	Otázka č.1
Stř. hodnota	1,666667	1,72043
Rozptyl	0,224638	0,2036
Pozorování	93	93
Rozdíl	92	92
F	1,10333	
P(F<=f) (1)	0,319102	
F krit (1)	1,411644	

$F < F_{krit} \Rightarrow$ rozptyly obou souborů se významně statisticky nemění

Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu

	Otázka č.1	Otázka č.2
Stř. hodnota	1,720430108	1,66667
Rozptyl	0,203599813	0,22464
Pozorování	93	93
Pears. korelace	0,016941854	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	92	
t Stat	0,799083317	
P(T<=t) (1)	0,213150149	
t krit (1)	1,661585397	
P(T<=t) (2)	0,426300297	
t krit (2)	1,986086317	

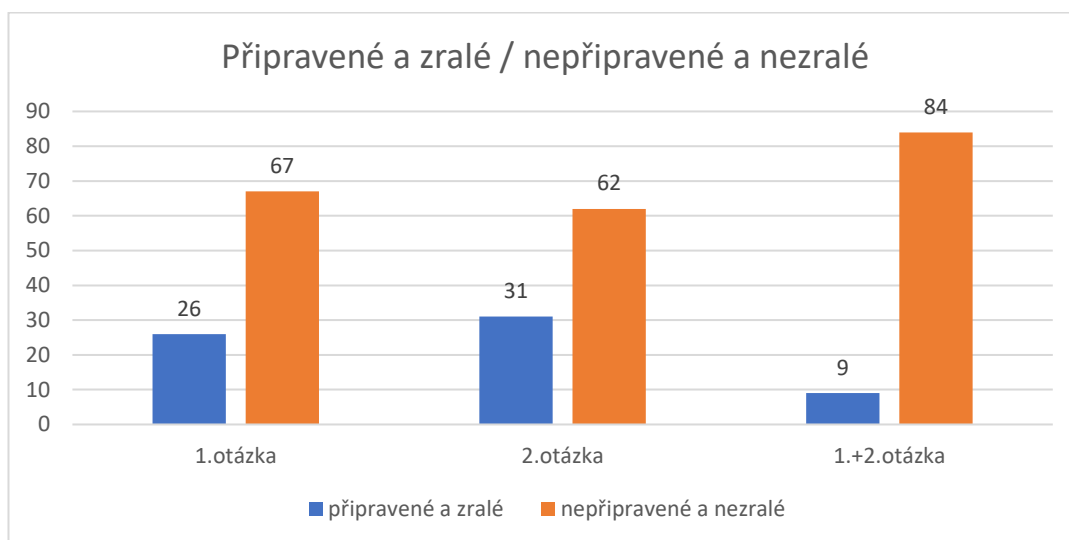
$T < T_{krit} \Rightarrow$ průměry obou souborů se významně statisticky neliší

Výsledná statistika T-testu 0,799 leží v kritickém oboru, nulová hypotéza je zamítnuta. Porovnáním jednotlivých položek a současně otázky č.1 a č.2 je možné zjistit, četnost zralých a připravených dětí, stejně jako těch nezralých a nepřípravených při nástupu do 1.třídy. Vzhledem k tomu, že doporučení k předčasnému zaškolení je vydáváno na základě vyšetření v PPP, tak položka připravené a zralé v tabulce (č.5) a grafu (č.6) zaznamenává pouze kladné odpovědi ve všech položkách u obou otázek.

Tabulka č. 5 – četnost jednotlivých odpovědí týkající se školní zralosti a připravenosti

	1.otázka	%	2.otázka	%	1. + 2. otázka	%
Připravené a zralé	26	28 %	31	33 %	9	10 %
Nepřípravené a nezralé	67	72 %	62	67 %	84	90 %
Celkem	93	100 %	93	100 %	93	100 %

Graf č.6 – porovnání jednotlivých odpovědí týkající se školní zralosti a připravenosti

Výpočty ukazují, že průměry ani rozptyly obou souborů se statisticky významně nemění. Na základě výpočtu, jehož hodnota leží v kritickém oboru je nulová hypotéza H_{10} . Mezi předčasně zaškolenými dětmi je při vstupu do základního vzdělávání více zralých a připravených dětí než dětí nezralých a nepřipravených na zahájení povinné školní docházky, je **zamítnuta**. Děti připravených a zralých bylo ve srovnání s dětmi nezralými a nepřipravenými při vstupu do 1.třídy méně. Tímto bylo zjištěno, že se mezi předčasně zaškolenými dětmi vyskytovaly děti nezralé a nepřipravené ke vstupu do základního vzdělávání.

Zajímavým zjištěním bylo vyhodnocení jedné z doprovodných otázek v dotazníku. Ta se zabývala tím, zda bylo pro tyto předčasně zaškolené děti vhodné, že nastoupily do 1.třídy v pěti letech. Jako vhodné označilo předčasné zaškolení 59 učitelů (63 %). Podle zbylých 34 učitelů (37 %) nebylo předčasné zaškolení pro dítě vhodné. Z toho se dá usuzovat, že i když dítě nebylo připravené a zralé v některé z oblastí, popřípadě ve více oblastech, i tak bylo vhodné, že bylo předčasně zaškolené.

Graf č.7 – zhodnocení předčasného zaškolení

5.2.2 Hypotéza 2

H2: U předčasně zaškolených dětí se vyskytovalo více problémů spojených s učením než problémů v sociálně-emocionální oblasti.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H2₀: U předčasně zaškolených dětí se **vyskytovalo** více problémů spojených s učením než problémů v sociálně-emocionální oblasti.

H2_A: U předčasně zaškolených dětí se **nevyskytovalo** více problémů spojených s učením než problémů v sociálně-emocionální oblasti.

V následující části budou pozorovány tyto možné problémy:

- při čtení (špatná výbavnost písmen porozumění textu)
- v matematice (základní matematické představy, slovní úlohy)
- při psaní (nevyzrálost v grafomotorice)
- s pozorností
- se sluchovým a zrakovým vnímáním
- s přijetím role „nejmladšího“ ve třídě
- dítě se nudilo (učivo pro něj bylo příliš jednoduché)
- nesamostatnost
- se socializací (vyhledávalo samotu, nepřijetí role školáka)

- dítě na sebe neustále upozorňovalo (vykřikování, rušení apod.)
- přecitlivělost, plačtivost
- agresivita vůči spolužákům
- neuznání autority učitele

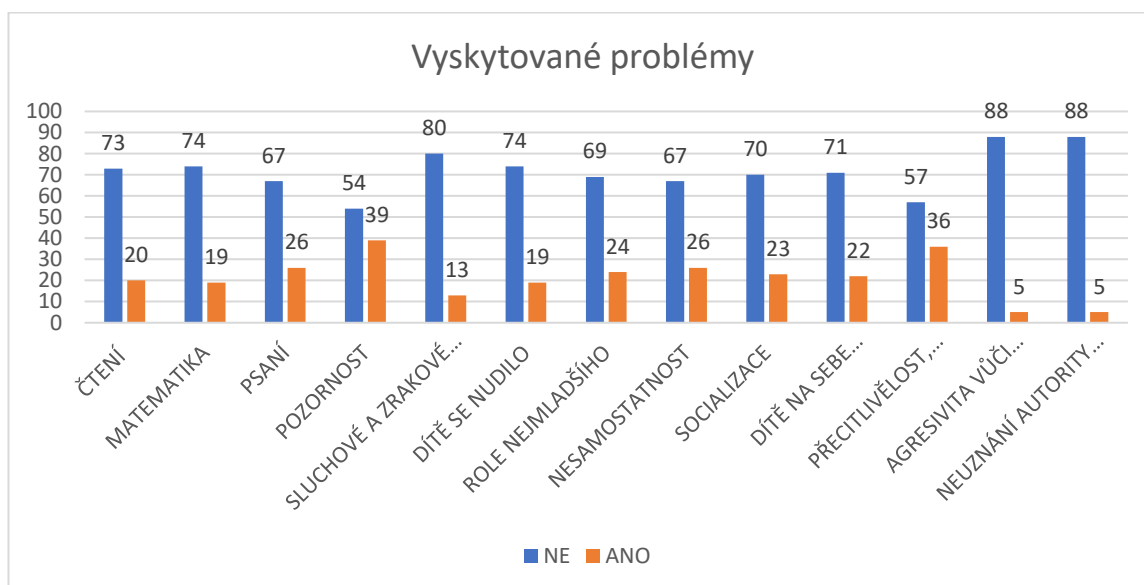
V 1.otázce související s hypotézou 2 vybírali respondenti z více možností podle projevů problémů u předčasně zaškoleného dítěte: NE / ANO – mírné / ANO – vážné. Jako vážné problémy byly považovány takové, které musely být řešeny dalším vyšetřením v PPP, výchovným opatřením, se školním psychologem nebo výchovným poradcem.

Tabulka (č.6) zobrazuje četnost výskytu jednotlivých problémových oblastí dle odpovědí respondentů. Nejvíce problematickou oblastí v celkovém součtu odpovědí ANO se ukazuje *pozornost*. Druhou výraznou položkou je *přecitlivělost, plačtivost* dítěte. Naopak nejméně se u dětí vyskytovala *agresivita vůči spolužákům* a *neuznání autority učitele*. Přesto se i v těchto oblastech projevovaly problémy, celkem u 5 dětí v každé z nich. Pro přehlednost jsou vyskytované problémy znázorněny v grafu č.8.

Tabulka č.6 – vyskytované problémy

	NE	NE %	ANO mírné	ANO mírné %	ANO vážné	ANO vážné %	ANO (celkem)	ANO (celkem) %
Čtení	73	78	18	19	2	2	20	22
Matematika	74	80	16	17	3	3	19	20
Psaní	67	72	22	24	4	4	26	28
Pozornost	54	58	31	33	8	9	39	42
Sluchové a zrakové vnímání	80	86	13	14	0	0	13	14
Dítě se nudilo	74	80	18	19	1	1	19	20
Role nejmladšího	69	74	22	24	2	2	24	26
Nesamostatnost	67	72	16	17	10	11	26	28
Socializace	70	75	17	18	6	6	23	25
Dítě na sebe upozorňuje	71	76	15	16	7	8	22	24
Přecitlivělost, plačtivost	57	61	26	28	10	11	36	39
Agresivita vůči spolužákům	88	95	3	3	2	2	5	5
Neuznání autority učitele	88	95	5	5	0	0	5	5

Graf č.8 – vyskytované problémy

Pro ověření H2 byly odpovědi této otázky rozděleny na problémy spojené se sociálně-emocionální oblastí a problémy spojené s učením. Pro oblast sociálně-emocionální byly zvoleny tyto položky: role nejmladšího, socializace, dítě na sebe upozorňuje, přecitlivělost a plačtivost, neuznání autority učitele. S učením pak souvisí položky problému se čtením, psaním, matematikou, sluchovým a zrakovým vnímáním.

Následně byly srovnány s odpověďmi ANO / NE na otázku: Můžete o předčasně zaškoleném dítěti říct, že:

Související se sociálně-emocionální oblastí:

- dítě bylo sociálně a emočně připravené (záporná odpověď ukazovala na výskyt problémů v této oblasti)
- dítě mělo problém se socializací

Související s učením:

- dítě nemělo problém s řečí
- u dítěte se neprojevovaly výukové problémy (v oblasti matematiky, českého jazyka – čtení, psaní)

Odpovědím ANO / NE byla přiřazena hodnota pro ANO = 1, NE = 2. Jako ANO (problém se vyskytoval) byla označena každá odpověď, pokud se problém vyskytl v jedné či více položek zahrnutých do dané skupiny (sociálně-emocionální oblast / problémy

souvisejí s učením). Odpověď NE byla jako výsledná v případě, že se problém nevyskytoval u žádné z položek.

Zda se u těchto souborů (otázka č.1 a otázka č.2 pro H2) významně lišil statistický průměr a rozptyl bylo opět vypočítáno v programu Excell, analýzou dat pomocí F-testu a T-testu. Z výpočtů vyplývá, že průměr a rozptyl těchto souborů se významně statisticky neliší ani pro jednu testovanou oblast ($F < F_{krit.}$, $T < T_{krit.}$). Výpočty byly provedeny na hladině významnosti 95 %, tedy $\alpha = 0,05$.

Výpočet k vyskytujícím se problémům v sociálně-emocionální oblasti:

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl

	<i>Otázka č.2</i>	<i>Otázka č.1</i>
Stř. hodnota	1,494623656	1,462365591
Rozptyl	0,252688172	0,251285647
Pozorování	93	93
Rozdíl	92	92
F	1,005581395	
P($F \leq f$) (1)	0,489381189	
F krit (1)	1,411643503	

$F < F_{krit} \Rightarrow$ rozptyly obou souborů se významně statisticky nemění

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů

	<i>Otázka č. 2</i>	<i>Otázka č.1</i>
Stř. hodnota	1,494623656	1,462365591
Rozptyl	0,252688172	0,251285647
Pozorování	93	93
Společný rozptyl	0,25198691	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	184	
t Stat	0,43820345	
P($T \leq t$) (1)	0,330876412	
t krit (1)	1,653177088	
P($T \leq t$) (2)	0,661752825	
t krit (2)	1,972940542	

$T < T_{krit} \Rightarrow$ průměry obou souborů se významně statisticky neliší

Výpočty pro problémy související s učením:

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl

	<i>Otázka č.1</i>	<i>Otázka č.2</i>
Stř. hodnota	1,591397849	1,612903226
Rozptyl	0,244273025	0,239831697
Pozorování	93	93
Rozdíl	92	92
F	1,018518519	
P(F<=f) (1)	0,465033729	
F krit (1)	1,411643503	

$F < F_{krit} \Rightarrow$ rozptyly obou souborů se významně statisticky nemění

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů

	<i>Otázka č.1</i>	<i>Otázka č.2</i>
Stř. hodnota	1,591397849	1,612903226
Rozptyl	0,244273025	0,239831697
Pozorování	93	93
Společný rozptyl	0,242052361	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	184	
t Stat	-0,29807041	
P(T<=t) (1)	0,382992867	
t krit (1)	1,653177088	
P(T<=t) (2)	0,765985734	
t krit (2)	1,972940542	

$T < T_{krit} \Rightarrow$ průměry obou souborů se významně statisticky neliší

Tabulka č.7 - četnost výskytu problémů ve zkoumaných oblastech

	1.otázka	%	2.otázka	%	průměr	%
	ANO		ANO			
Sociálně-emocionální oblast	50	54	46	49	48	52
Související s učením	36	39	38	41	37	40

Podle tabulky (č.7) je možné pozorovat, že více problematickou oblastí u předčasně zaškolených dětí je právě oblast sociálně-emocionální. Problémy v této oblasti se průměrně vyskytovaly u 52 % dětí na základě 93 odpovědí z dotazníkového šetření. Problémů souvisejících s učením bylo označeno méně, s průměrně 40 %.

Statistický výpočet pro potvrzení či odmítnutí nulové hypotézy H_0 byl proveden v programu Excell pomocí T-testu, na hladině významnosti 95 %, tedy $\alpha = 0,05$. Nulová hypotéza bude potvrzena v případě, že výsledek testu bude ležet mimo kritický obor.

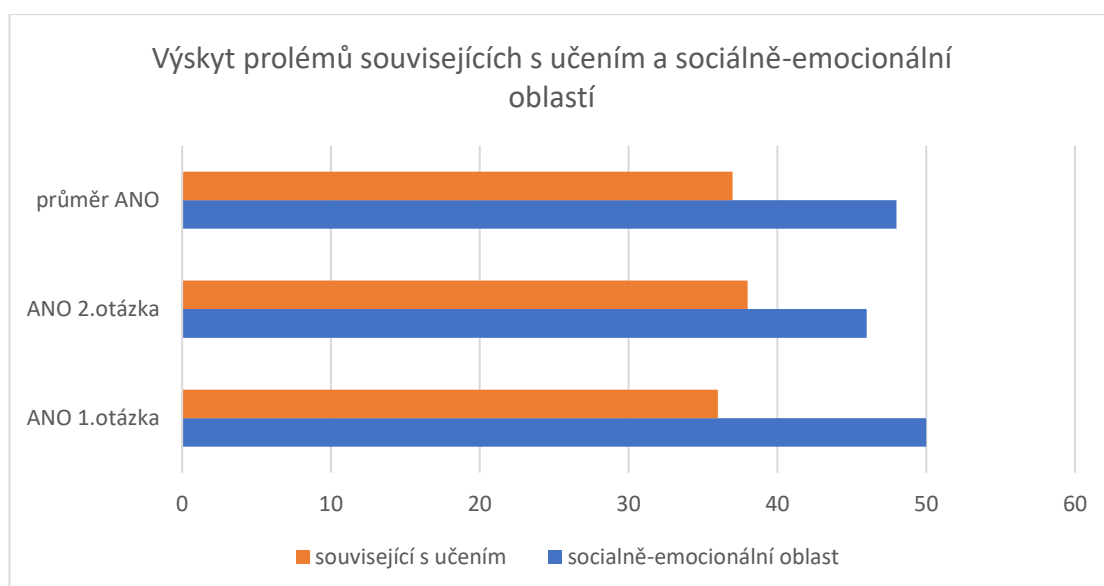
Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů

	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	2,956989	3,204301
Rozptyl	0,324217	0,794764
Pozorování	93	93
Společný rozptyl	0,55949	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	184	
t Stat	-2,25463	
P(T<=t) (1)	0,012668	
t krit (1)	1,653177	
P(T<=t) (2)	0,025335	
t krit (2)	1,972941	

$T < T_{krit} \Rightarrow$ průměry obou souborů se významně statisticky neliší

Výsledek testu -2,254 leží v kritickém oboru, jehož hranice je -1,985. Nulová hypotéza H_0 je tímto zamítnuta. Potvrzena je tak hypotéza alternativní H_2A : U předčasně zaškolených dětí se nevyskytovalo více problémů spojených s učením než problémů v sociálně-emocionální oblasti. Tento závěr je vyobrazen i v grafu č.9.

Graf č.9 – výskyt problémů v sociálně-emocionální oblasti a související s učením

5.2.3 Hypotéza 3

H3: Předčasně zaškolených dětí, které měly osvojené základy čtení je více než těch, které při vstupu do 1.třídy číst neuměly.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H3₀: Předčasně zaškolených dětí, které měly osvojené základy čtení **je** více než těch, které při vstupu do 1.třídy číst neuměly.

H3_A: Předčasně zaškolených dětí, které měly osvojené základy čtení **není** více než těch, které při vstupu do 1.třídy číst neuměly.

K testování hypotézy byly použity 2 otázky zabývající se čtením. 1.otázka pro H3: Mělo dítě osvojené základy čtení, psaní, matematické dovednosti (při vstupu do 1.třídy), 2. ověřující otázka: Umělo dítě číst. Odpovědím ANO / NE byly přiřazeny hodnoty pro ANO = 1, NE = 2. V následující tabulce (č.8) jsou zastoupeny četnosti odpovědí. Analýzou jednotlivých odpovědí a následným spojením souborů (1. a 2. otázky) byl do tabulky zařazen i průnik souborů, kdy ANO zaznamenává kladnou odpověď v obou z nich. Důvodem k tomu bylo znění 1.otázky, které zmiňovala i osvojení základů psaní a matematických dovedností.

Tabulka č.8 – čtení u předčasně zaškolených dětí při nástupu do 1.třídy

	ANO	%	NE	%
1.otázka	53	57	40	43
2.otázka	34	37	59	63
Průměr	44	47	50	53
1. a 2. otázka	32	34	61	66

Stejný postup, jako v předchozích hypotézách, byl zvolen pro zjištění statistické významnosti rozptylů a průměrů, tedy F-test a T-test.

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl

	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	1,430108	1,634408602
Rozptyl	0,247779	0,234455353
Pozorování	93	93
Rozdíl	92	92
F	1,05683	
P(F<=f) (1)	0,395757	
F krit (1)	1,411644	

F < F_{krit} => rozptyly obou souborů se významně statisticky nemění

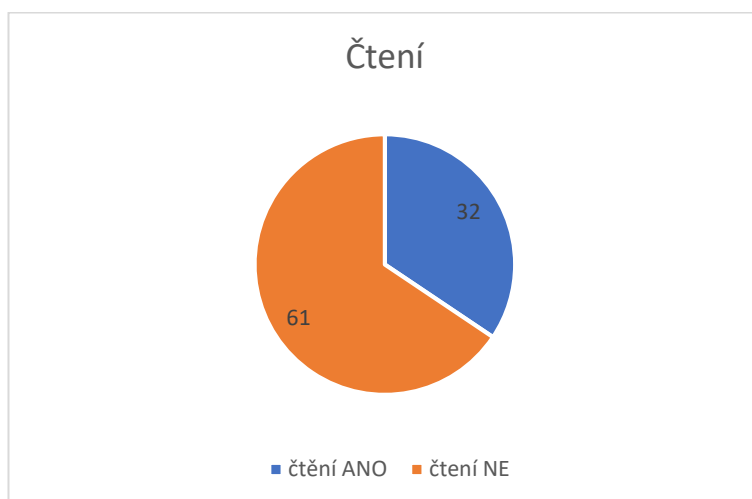
Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů

	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	1,430108	1,634408602
Rozptyl	0,247779	0,234455353
Pozorování	93	93
Společný rozptyl	0,241117	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	184	
t Stat	-2,83715	
P(T<=t) (1)	0,002531	
t krit (1)	1,653177	
P(T<=t) (2)	0,005062	
t krit (2)	1,972941	

T < T_{krit} => průměry obou souborů se významně statisticky nemění

Z výpočtů vychází, že rozptyly a průměry obou souborů se významně statisticky nemění, a že nulová hypotéza H₃₀ byla zamítnuta, jelikož výsledek testu -2,837 leží v kritickém oboru. Zamítnutí H₃₀ ukazuje i graf č.10, kde je vše přehledněji zakresleno.

Graf č.10 – čtení u předčasně zaškolených dětí při vstupu do 1.třídy (sloučení odpovědí)

Potvrzena je tak hypotéza alternativní: H_{3A} : Předčasně zaškolených dětí, které měly osvojené základy čtení není více než těch, které při vstupu do 1.třídy číst neuměly.

5.2.4 Hypotéza 4

H4: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je méně dětí, které dokázaly udržet pozornost než dětí, které měly problémy s pozorností.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H4₀: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je méně dětí, které dokázaly udržet pozornost než dětí, které měly problémy s pozorností.

H4_A: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je více dětí, které dokázaly udržet pozornost než dětí, které měly problémy s pozorností.

Testování hypotézy H4 bude proveden na základě odpovědí na otázky:

- 1.otázka: Mělo dítě problémy s pozorností?
- 2. otázka: Bylo dítě schopné udržet pozornost?

Jednotlivým odpovědím bude přiřazena hodnota pro ANO = 1, NE = 2 v případě 1.otázky. U druhé otázky pro ANO = 2, NE = 1, jelikož odpověď ANO zaznamenává, že dítě nemělo problém s udržením pozornosti.

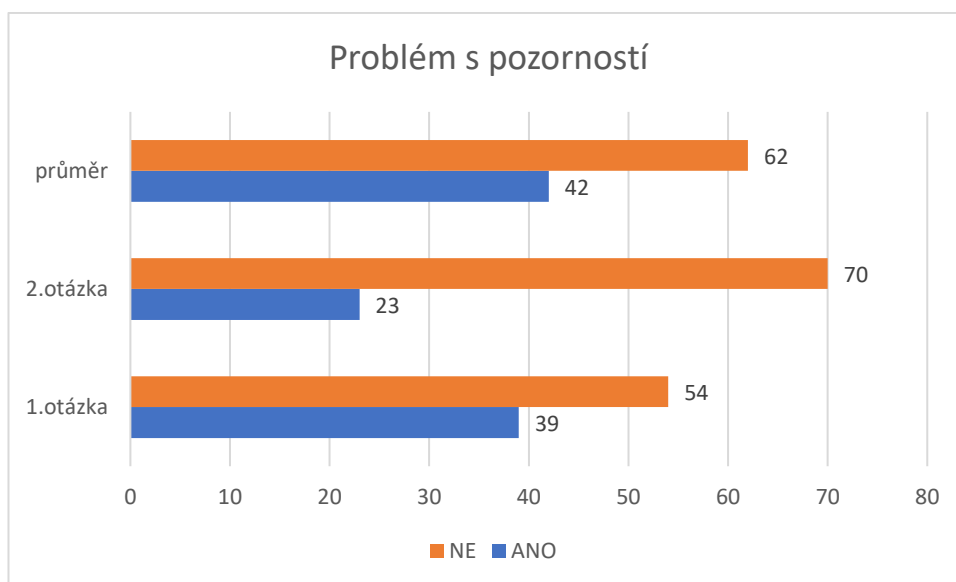
Zda se významně statisticky liší rozptyly a průměry souborů je vypočítán F-testem a T-testem, stejně jako v předchozích testování pomocí programu Excell a nástroje analýza dat.

Určení četnosti problémů s pozorností na základě otázky č.1 a otázky č.2 pro H4 v tabulce č.9 a grafu č.11.

Tabulka č.9 – problémy s pozorností u předčasně zaškolených dětí

	ANO	%	NE	%
1.otázka	39	42	54	58
2.otázka	23	25	70	75
průměr	42	33	62	67

Graf č.11 – problém s pozorností u předčasně zaškolených dětí

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl

	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	1,580645	1,752688
Rozptyl	0,246143	0,188172
Pozorování	93	93
Rozdíl	92	92
F	1,308075	
P(F<=f) (1)	0,099827	
F krit (1)	1,411644	

$F < F_{krit} \Rightarrow$ rozptyly obou souborů se významně statisticky nemění

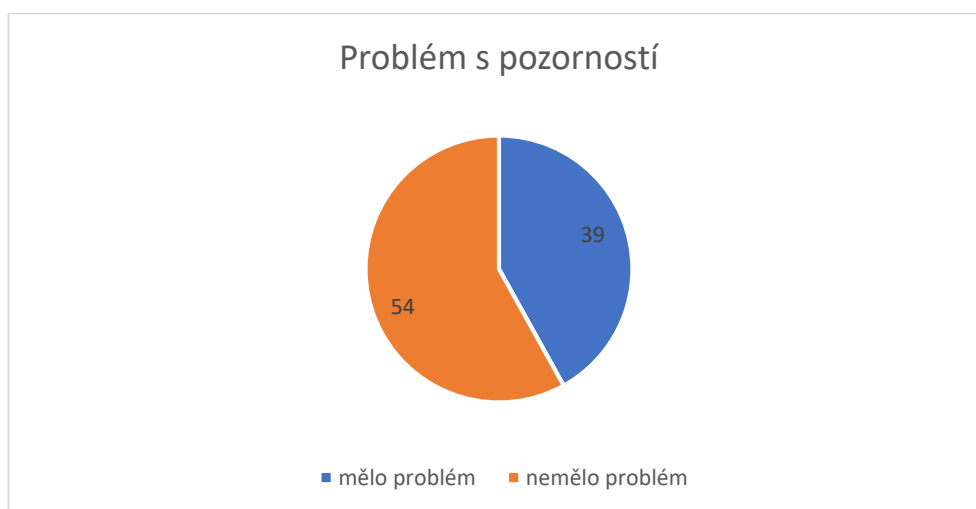
Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů

	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	1,580645	1,752688
Rozptyl	0,246143	0,188172
Pozorování	93	93
Společný rozptyl	0,217158	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	184	
t Stat	-2,51754	
P(T<=t) (1)	0,006336	
t krit (1)	1,653177	
P(T<=t) (2)	0,012671	
t krit (2)	1,972941	

$T < T_{krit} \Rightarrow$ průměry obou souborů se významně statisticky neliší

Výpočet F-testu ukazuje, že $F < F_{krit.}$, tedy rozptyly jednotlivých souborů se významně statisticky neliší, stejně jako průměry těchto souborů, kdy $T < T_{krit.}$ Po sloučení odpovědí se v grafu (č.12) ukazuje, zda se u předčasně zaškolených dětí objevovaly problémy s pozorností.

Graf č.12 – problém s pozorností (sloučení odpovědí)

Výsledná hodnota testu $-2,517$ leží v kritickém oboru, nulová hypotéza je tímto zamítnuta. Je tak možné potvrdit alternativní hypotézu H_{4A} : Mezi předčasně zaškolenými dětmi **je více** dětí, které dokázaly udržet pozornost než dětí, které měly s pozorností problémy.

5.2.5 Hypotéza 5

H5: S předčasným zaškolením souhlasí více učitelů se zkušeností než učitelů bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H5₀: S předčasným zaškolením **souhlasí** více učitelů se zkušeností než učitelů bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem.

H5_A: S předčasným zaškolením **nesouhlasí** více učitelů se zkušeností než učitelů bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem.

Učitelé 1.stupně ZŠ, kteří byli zařazeni do výzkumu, odpovídali na otázky týkající se H5. První otázka: Souhlasíte jako učitel s možností předčasného zaškolení pětiletých dětí? byla ověřována druhou otázkou: Souhlasíte jako učitel 1.stupně ZŠ s možností předčasného zaškolení pětiletých dětí, pokud jsou podle doporučení pedagogicko-psychologické poradny zralé a připravené?

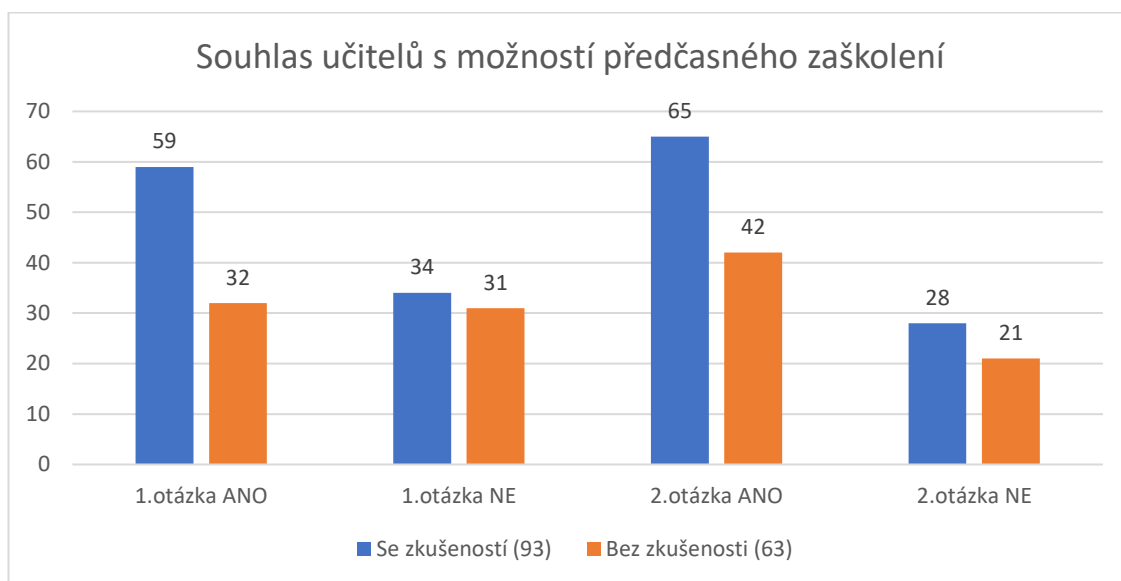
Jak již bylo zmíněno dříve, 20 učitelů není seznámeno s možností předčasného zaškolení, jejich odpověď by tak nebyla adekvátní k potvrzení či vyvrácení hypotézy. Celkový počet učitelů bez zkušenosti s předčasným zaškolením je tedy 63.

Tabulka č.10 – souhlasí s možností předčasného zaškolení

	1.otázka	%	1.otázka	%	2.otázka	%	2.otázka	%
	ANO		NE		ANO		NE	
Se zkušeností (93)	59	63	34	37	65	70	28	30
Bez zkušeností (63)	32	51	31	49	42	67	21	33

Následující graf zobrazuje položky z tabulky č.10.

Graf č.13 – souhlas / nesouhlas učitelů s možností předčasného zaškolení

Jednotlivým položkám každé z odpovědí, v souborech učitelé se zkušeností a učitelé bez zkušenosti, je přiřazena hodnota ANO = 1, NE = 2. Pro využití dat z obou položek budou tyto hodnoty sečteny a následně vyhodnoceny pomocí dvouvýběrového Z-testu. Tento test byl použit z důvodu odlišných hodnot pozorování. Nulová hypotéza bude zamítnuta v případě, že výsledek testu $Z < Z_{krit}$.

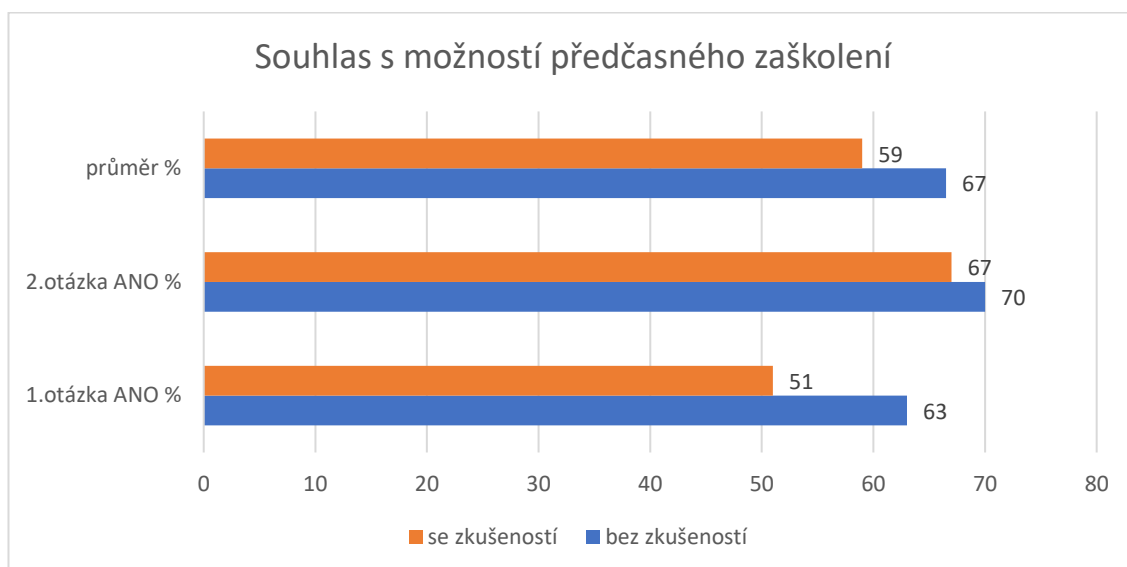
Dvouvýběrový z-test na střední hodnotu

	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	1,365591	1,492063
Známy rozptyl	0,83	0,82
Pozorování	93	63
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
z	-0,85383	
$P(Z \leq z) (1)$	0,1966	
$z_{krit} (1)$	1,644854	
$P(Z \leq z) (2)$	0,3932	
$z_{krit} (2)$	1,959964	

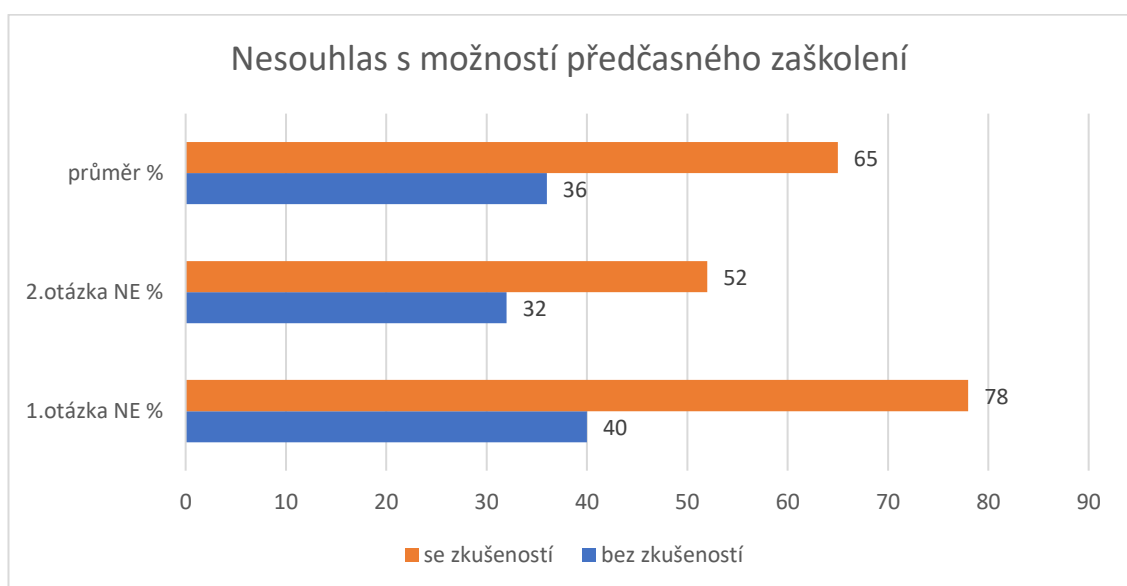
$Z < Z_{krit} \Rightarrow$ zamítnutí nulové hypotézy

Výsledek testu $Z < Z_{krit}$ zamítá nulovou hypotézu. Výsledek -0,853 leží v kritickém oboru. Tímto je potvrzena alternativní hypotéza H_{5A} : S předčasným zaškolením nesouhlasí více učitelů se zkušeností než učitelů bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem. Pro lepší přehled je v grafech (č.14 a č.15) zakreslen souhlas a nesouhlas učitelů s možností předčasného zaškolení.

Graf č. 14 – souhlas s možností předčasného zaškolení

Graf č. 15 – nesouhlas s možností předčasného zaškolení

5.3 Vyhodnocení cílů

Dílčí cíl č.1: Zjistit, zda se mezi předčasně zaškolenými dětmi vyskytovaly děti nezralé a nepřipravené ke vstupu do základního vzdělávání.

Na základě zamítnutí stanovené hypotézy, že mezi předčasně zaškolenými dětmi je při vstupu do základního vzdělávání více zralých a připravených dětí než dětí nezralých a

nepřipravených na zahájení povinné školní docházky, bylo zjištěno, že mezi předčasně zaškolenými dětmi se pohledem učitele vyskytovaly i děti nezralé a nepřipravené ke vstupu do základního vzdělávání.

Dílčí cíl č.2: Zjistit výskyt problémů u předčasně zaškolených pětiletých dětí.

Testovaná hypotéza: U předčasně zaškolených dětí se vyskytovalo více problémů spojených s učením než problémů v sociálně-emocionální oblasti byla zamítnuta. Bylo tak zjištěno, že u předčasně zaškolených dětí se vyskytovaly problémy v oblasti sociálně-emocionální, ale také související s učením.

Dílčí cíl č.3: Zjistit, zda předčasně zaškolené děti uměly číst při vstupu do 1.třídy.

Stanovená hypotéza: Předčasně zaškolených dětí, které měly osvojené základy čtení je více než těch, které číst neuměly, byla zamítnuta. Přesto bylo zjištěno, že mezi předčasně zaškolenými dětmi byly děti, které měly osvojené základy čtení a číst uměly.

Dílčí cíl č.4: Zjistit, zda předčasně zaškolené děti dokázaly udržet pozornost.

Stanovená hypotéza: Mezi předčasně zaškolenými dětmi je méně dětí, které dokázaly udržet pozornost než dětí, které měly problémy s pozorností. Tato hypotéza byla zamítnuta. Bylo zjištěno, že i předčasně zaškolené děti dokáží udržet pozornost, i když se u některých problémy s pozorností vyskytovaly.

Dílčí cíl č.5: Zjistit, zda učitelé prvního stupně ZŠ souhlasí s možností předčasněho zaškolení pětiletých dětí.

Stanovená hypotéza: S předčasným zaškolením souhlasí více učitelů se zkušeností než učitelů bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem, byla zamítnuta. Bylo zjištěno, že učitelé 1.stupně ZŠ souhlasí s možností předčasněho zaškolení.

Hlavní cílem výzkumu bylo zjistit, zda předčasně zaškolené děti byly pohledem učitelů zralé a připravené na zahájení povinné školní docházky. Analýzou dat a testováním hypotéz bylo zjištěno, že mezi předčasně zaškolenými dětmi byly děti zralé a připravené na zahájení povinné školní docházky, avšak větší část těchto dětí zralá a připravená nebyla.

Diskuze

Možnost předčasného zaškolení pětiletých dětí je umožněna Školským zákonem České republiky. Celý proces předčasného zaškolení má však své podmínky a pravidla. Dítě, jehož zákonní zástupci žádají pro dítě dřívější vstup do 1. třídy, musí spolupracovat s učiteli mateřské školy a odborníky v pedagogicko-psychologických poradnách. Předčasné zaškolení je jedna z forem akcelerační varianty vzdělávání nadaných dětí, ale také těch, které mají potřebu se rozvíjet na úrovni, kterou podle svých schopností a dovedností vykazují. Škola by se tak pro ně měla stát hlavním místem vzdělávání a zabránit tak stagnaci vývoje dítěte v mateřské škole, která by pravděpodobně nemusela dítěti poskytnout přiměřenou zátěž, kterou by dítě k rozvoji potřebovalo. Doporučení, zda je pro dítě vhodné nastoupit do základní školy dříve, vydávají odborníci z řad psychologů a speciálních pedagogů PPP. Dítě absolvuje vyšetření školní zralosti a připravenosti, které by mělo ukázat právě na schopnosti a dovednosti dítěte začlenit se do skupiny starších, vyspělejších dětí.

Tématem výzkumu byla právě školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí, které doporučení PPP dostaly. Hlavním cílem bylo zjistit, zda předčasně zaškolené děti byly pohledem učitelů 1. stupně ZŠ připravené a zralé na zahájení povinné školní docházky. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že mezi předčasně zaškolenými dětmi byly podle učitelů i děti nezralé a nepřipravené při nástupu do 1. třídy. Nejvíce problému, které tyto děti doprovázely se vyskytovaly v sociálně-emoční oblasti. Především šlo o plačtivost a přecitlivělost dítěte, a také to, že dítě na sebe neustále upozorňovalo. To však nemusí být ukazatelem toho, že dítě nemělo nastoupit do 1. třídy. Dle Webba (2008) může jít o vlastnosti dítěte a je těžké posoudit, zda jde opravdu o problém. Výskyt problémů v sociálně-emoční oblasti zmiňuje také Freeman (2008) ve svém longitudinálním výzkumu, kdy se u 16 ze 17 předčasně zaškolených dětí vyskytovaly problémy právě v této oblasti. K srovnání uvádí Webb (2018) Termanův longitudinální výzkum, který byl zaměřen na děti s nadáním. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že nadané děti nezažívají sociální či emoční obtíže více než běžná dětská populace. V případě, že má předčasně zaškolené dítě nadání, Laznibatová (2001) uvádí, že by se u takového dítěte mohlo čekat až do 10 let jeho věku, než úplně sociálně a emočně dozraje. Nadání však není předmětem vyšetření školní zralosti a připravenosti a není zjištěno, zda jsou všechny předčasně zaškolené děti nadané.

Z výzkumu dále vyplývá, že se u dětí vyskytovaly také problémy související s učením. Přestože nejčastějším problémem byla nedostatečná pozornost dítěte, převažovalo více dětí, které pozornost dokázaly udržet. I když se u předčasně zaškolených dětí objevovaly problémy nebo z pohledu učitele nebyly na zaškolení zralé a připravené, 63 % z nich si myslí, že předčasné zaškolení bylo pro dítě vhodné.

Pracovníci v pedagogicko-psychologických poradnách v rámci pilotáže zmínili, že s žádostí o předčasné zaškolení často rodiče uvádějí důvod, že dítě umí již v předškolním věku číst. Výzkum však poukazuje na to, že více předčasně zaškolených dětí nemělo osvojené základy čtení, tedy neumělo číst již při nástupu do 1.třídy. Dovednost ve čtení může mít souvislost s tím, zda rodiče dětem čtou a probouzí tak v dětech touhu se naučit číst. Výzkum Fasnerové v roce 2016 se zabýval postojem pedagogů k vytváření čtenářství již v preprimárním vzdělávání. Z výzkumu se vyplynulo, že jen 6 % učitelů je přesvědčeno o tom, že rodiče svým dětem předčítají (Fasnerová, 2018).

Vlastním výzkumem bylo také zjištěno, jaký názor na možnost předčasného zaškolení mají učitelé 1.stupně ZŠ, a zda s touto možností souhlasí. Překvapivě 11 % učitelů o této možnosti nevědělo. Z jakého důvodu již zjištěno nebylo. Výzkum však ukázal, že s možností předčasného zaškolení souhlasí učitelé se zkušeností i bez zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem. S tímto se ztotožňuje Feldhusen (2012), který je toho názoru, že pokud jsou schopnosti a dovednosti dítěte na vysoké úrovni, a současně mu je umožňováno získávat nové informace, zkoumat, pozorovat a přemýšlet díky předčasnému zaškolení, rostou tak u dítěte všechny dobré vlastnosti, kterými jsou zvědavost, nadšení, představitivost a motivace. Mertin s tímto nesouhlasí a je přesvědčen o tom, že je i jiná cesta, jak malé dítě efektivně rozvíjet bez toho, aby bylo předem zapojeno do hromadného školního vzdělávání. Především individuální přístup ke každému dítěti (Mertin, 2009).

Téma předčasně zaškolených pětiletých dětí je stále aktuální a nabízí velký prostor k dalšímu zkoumání, nejen z pohledu učitelů 1.stupně základních škol, ale také pracovníků pedagogicko-psychologických poraden nebo učitelů mateřských škol. Ti se jako první, hned za rodinou, setkávají s dětmi s vysokou úrovní kognitivních funkcí nebo určitým nadáním, a mají tak vliv na to, zda jsou takové děti dostatečně rozvíjeny v mateřské škole nebo je pro ně lepší zvolit možnost předčasného zaškolení.

Závěr

Diplomová práce s názvem Školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí se zabývá dětmi, které nastoupily do 1.třídy v nedovršených pěti letech věku. Podíl předčasně zaškolených dětí v České republice nepřesahuje 1 %. K úspěšnosti dítěte v této, pro něj nové etapě života, je důležité, aby bylo dostatečně zralé a připravené. Také je však nutná připravenost a informovanost ze strany učitelů.

Teoretická část diplomové práce popisuje vývoj dětí předškolního věku společně s vývojem dětí mladšího školního věku. Současně je zaměřena na povinnou předškolní i školní docházku, a především právě školní zralost a připravenost. Část také je věnována nadaným dětem, jelikož předčasné zaškolení je u těchto dětí uváděno jako jedno z opatření, které jim umožňuje naplnit jejich vzdělávací potřeby. Teoretická část se věnuje celému procesu předčasného zaškolení, zahrnuje statistiku uvádějící počty dětí nastupujících do 1.třídy v průběhu posledních 10 let a okrajově nahlíží také na zahraniční vzdělávání.

Empirická část je tvořena kvantitativním výzkumem, jehož cílem bylo zjistit, zda předčasně zaškolené pětileté děti byly pohledem učitelů zralé a připravené na zahájení povinné školní docházky. Vlastnímu výzkumu předcházela pilotáž i předvýzkum. Pilotáž byla zaměřena na pracovníky pedagogicko-psychologických poraden, díky kterým se podařilo získat více informací o procesu předčasného zaškolení, především o dětech, které se dostávají k vyšetření školní zralosti a připravenosti. Druhým zdrojem informací byla konzultace s pracovníci pedagogicko-psychologické poradny. Předvýzkum byl již zaměřen na učitele 1.stupně ZŠ, a následně upraven na dotazník k vlastnímu výzkumu.

Vyhodnocením odpovědí z dotazníku pro učitele 1.stupně ZŠ bylo zjištěno, že mezi předčasně zaškolenými dětmi se vyskytovalo více těch dětí, které pohledem učitele nebyly na vstup do 1.třídy zralé a připravené. Přestože se u těchto dětí vyskytovali problémy v sociálně-emocionální oblasti, ale také problémy související s učením, bylo podle většiny učitelů správné, že dítě bylo předčasně zaškolené. Při zjišťování, zda předčasně zaškolené děti uměly číst již při nástupu do 1.třídy se ukázalo, že více dětí osvojené základy čtení nemělo. Podle dalšího dílčího cíle bylo zjištěno, že i předčasně zaškolené děti dokáží udržet pozornost, přestože některé z nich problém s pozorností

měly. Na názor učitelů 1.stupně základní školy o možnosti předčasného zaškolení byl zaměřen poslední dílčí cíl. Bylo zjištěno, že větší část učitelů s touto možností souhlasí.

Pokud rodiče chtějí zvolit pro své dítě předčasné zaškolení, měli by se co nejvíce informovat o tom, zda je to ta nejlepší možnost, kterou mohou svému dítěti nabídnout. Celý proces předčasného zaškolení je složitý a náročný. Důležitá je nejen maximální informovanost, ale také co největší spolupráce všech zúčastněných při přechodu dítěte mezi mateřskou a základní školou, tedy s učitelkami mateřské školy, kterou dítě navštěvuje, a také s učitelkou budoucích prvňáčků, do který by dítě mělo nastoupit. Je nutné zjistit, zda vybraná škola nabízí to, co dítě ke svému rozvoji opravdu potřebuje. Přestože o předčasném zaškolení nerozhodují jen rodiče, ale také je nutné doporučení na základě vyšetření školní zralosti a připravenosti, měli by to být právě oni, kdo se zamyslí nad tím, zda nechat dítě nastoupit do 1.třídy v necelých šesti letech a předtím absolvovat zmíněné vyšetření.

V úplném závěru bych chtěla dodat, že doufám v přínos této práce jako zdroje informací pro všechny pedagogické pracovníky, ale také pro rodiče.

Zdroje

Literatura

Počet titulů: 39

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN isbn:978-80-7496-319-3.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN isbn978-80-266-0793-9.

BRIERLEY, John Keith. *7 prvních let života rozhoduje: [nové poznatky o vývoji mozku a výchova dítěte]*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN isbn80-7178-484-2.

COLLIN, Catherine. *Kniha psychologie*. Praha: Knižní klub, 2014. Universum (Knižní klub). ISBN isbn:978-80-242-4316-0.

ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN isbn:978-80-247-4640-1

DANDOVÁ, Eva, Jana KROPÁČKOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Daniela PRAVCOVÁ a Irena PŘÍKAZSKÁ. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, [2018]. Školní zralost. ISBN isbn:978-80-7496-373-5.

FASNEROVÁ, Martina. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018. Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-271-0289-1.

FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0969-0.

GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence*. Vyd. 2., (V nakl. Metafora 1.). Přeložil Markéta BÍLKOVÁ. V Praze: Metafora, 2011. ISBN isbn978-80-7359-334-6.

GREGER, David, Jaroslava SIMONOVÁ a Jana STRAKOVÁ, ed. *Spravedlivý start?: nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2015. ISBN 978-80-7290-861-5.

- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN isbn:978-80-247-4674-6.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Základní témata problematiky nadaných*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN isbn:978-80-86723-25-9.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Mimořádně nadané děti ve škole a v rodině*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010. ISBN 978-80-7414-319-9.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Praha: Grada, 2014. ISBN isbn:978-80-247-4750-7.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-247-1568-1.
- KREISLOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-247-2038-8.
- KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieta*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 80-88778-23-8
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-1284-0.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa : základní duševní potřeby dítěte : dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2015. ISBN isbn:978-80-262-0853-2
- MERTIN, Václav. *Výchovné maličkosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN isbn:978-80-7676-161-2.

- MERTIN, Václav. 2.1. Školní zralost–vývoj pojetí, navazující opatření a náměty pro jejich úpravy. *Spravedlivý start?*, 2015, 52.
- OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.
- OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN isbn:978-80-262-1092-4.
- PALEŇČÁROVÁ, Jana a Karel ŠEBESTA. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006. Pedagogická praxe (Portál). ISBN isbn80-7367-101-8.
- PORTEŠOVÁ, Šárka. *Skryté nadání: psychologická specifika rozumově nadaných žáků s dyslexií*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN isbn:978-80-210-5014-3.
- PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN isbn:8071782904.
- SOKOLOVÁ, Hana, Alena POKORNÁ a Markéta FIŠEROVÁ. *Školní zralost a nadané dítě*. Praha: Raabe, [2020]. Školní zralost. ISBN isbn:978-80-7496-453-4.
- SPÁČILOVÁ, Hana. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-802-4422-640
- SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN isbn8071789429.
- STEHLÍKOVÁ, Monika. *Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0512-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN isbn978-80-246-2153-1.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN isbn978-80-246-0956-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie a Jarmila KLÉGROVÁ. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN isbn:978-80-246-1538-7.

VÁŇOVÁ KREJČOVÁ, Věra a Jana POCHE KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2003. Step by step (Portál). ISBN isbn80-7178-695-0.

.

Online zdroje

Počet zdrojů: 16

Centrum rozvoje a projektového servisu Centrum rozvoje a projektového servisu [online]. Copyright © [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: http://old.projekty.ujep.cz/combiteachers/wp-content/uploads/2013/04/Hribkova_Nadani_predskolni_vek.pdf

Číslo časopisu / ORBIS SCHOLAE - Karolinum. *Nakladatelství Karolinum Univerzita Karlova - Karolinum* [online]. Copyright © Karolinum 2023 [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: <https://karolinum.cz/casopis/orbis-scholae/rocnik-11/cislo-1>

Diezmann, C., Watters, J., Fox, K.: Early entry to school in Australian: Rhetoric, research and reality. *Australasian Journal of Gifted Education*, 2018, [online]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/27464111_Early_entry_to_school_in_Australia_Rhetoric_research_and_reality/citation/download

Education at a Glance - OECD. *Home page - OECD* [online]. Copyright © Organisation for Economic [cit. 02.04.2023]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>

Feldhusen, J.F.: *Early Admission and Grade Advancement for Young Gifted Learners*, 1992, [online]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/107621759201500210?journalCode=gctb>

Kapitola z knihy Heller, K. A., Mönks, F. J., Passow, A. H. (Eds.): *International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent*. Oxford; New York; Seoul; Tokyo: Pergamon, s. 525-538. [online]. Copyright © [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: <https://www.talentovani.cz/aktualni-cislo?task=content.download&id=55>

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022 [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022 [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-rvp-pz/>

SOFKOVÁ, Tereza a OTAVA, Ondřej, *Hodnocení tělesného složení u dětí mladšího školního věku v rámci lázeňské léčby obezity* [online]. Copyright © [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: http://anthropology.cz/wp-content/uploads/2018/02/35-40_Sofkova_T_2017_67_1.pdf

Šmelová, Eva & Petrová, Alena & Plevová, Irena. (2011). Reflexe dílčích výsledků z výzkumné studie zaměřené na připravenost k zahájení povinné školní docházky. 333-337. 10.5817/PdF.P210-CAPV-2012-64. [online]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/268603386_Reflexe_dilcich_vysledku_z_vyzkumne_studie_zamerene_na_pripravenost_k_zahajeni_povinne_skolni_dochazky

Škola profi / KROPÁČKOVÁ, Jana, *Předčasný vstup dítěte do ZŠ* [online]. Copyright © [cit. 20.04.2023]. <https://www.skolaprofi.cz/33/predcasny-vstup-ditete-do-zs-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Eo4HAVsVtiwksu2jLAV23mMzWmw095sjiA/?query=krop%E1%E8kov%E1&serp=1>

Webb, J.: *Gifted-Children-and-Adults-Neglected-Areas-of-Practice*, 2015, [online]. Dostupné z: <https://www.yumpu.com/en/document/read/35540691/gifted-children-and-adults-neglected-areas-of-practice-james-webb>

Wellish, M.: *Parenting with eyes wide open: Young gifted children, early entry and social isolation* [online]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0261429419899946>

Zápisy do 1. ročníků základního vzdělávání, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol>

178/2016 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a j... *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-178>

Seznam tabulek a grafů

Teoretická část – tabulky:

Tabulka č.1 - počty zapisovaných dětí v období zápisu na školní roky 2013/2014-2022/2023

Tabulka č.2-počty zapsaných dětí na školní roky 2013/2014-2022/2023

Tabulka č.3 - počty neuzavřených zápisů, odkladů školní povinné školní docházky a vzdělávání dětí podle § 42 na školní roky 2013/2014-2022/2023

Teoretická část – grafy:

Graf č.1 – počet zapisovaných a zapsaných pětiletých dětí s ohledem i na termín zápisů do 1. tříd

Graf č.2 - neuzavřené zápisy do 1.třídy

Graf č.3 – porovnání počtu zapisovaných a zapsaných pětiletých dětí

Graf č.4 – zapsané pětileté děti dle data narození

Graf č. 5 - počty zapsaných dívek a chlapců

Empirická část – tabulky:

Tabulka č.1 – věková kategorie a délka praxe všech učitelů

Tabulka č.2 – věková kategorie a délka praxe učitelů se zkušeností s předčasným zaškolením

Tabulka č.3 – školní zralost a připravenost dítěte 1.otázka

Tabulka č.4 – školní zralost a připravenost dítěte 2.otázka

Tabulka č. 5 – četnost jednotlivých odpovědí týkající se školní zralosti a připravenosti

Tabulka č.6 – vyskytované problémy

Tabulka č.7 - četnost výskytu problémů ve zkoumaných oblastech

Tabulka č.8 – čtení u předčasně zaškolených dětí při nástupu do 1.třídy

Tabulka č.9 – problémy s pozorností u předčasně zaškolených dětí

Tabulka č.10 – souhlasí s možností předčasného zaškolení

Empirická část – grafy:

Graf č.1 – informovanost o možnosti předčasného zaškolené v souvislosti s délkou praxe

Graf č.2 – věková kategorie a délka praxe respondentů

Graf č.3 – zkušenost s předčasným zaškolením v souvislosti s délkou praxe

Graf č.4 – školní zralost a připravenost dítěte 1.otázka

Graf č. 5 - školní zralost a připravenost dítěte 2.otázka

Graf č.6 – porovnání jednotlivých odpovědí týkající se školní zralosti a připravenosti

Graf č.7 – zhodnocení předčasného zaškolení

Graf č.8 – vyskytované problémy

Graf č.9 – výskyt problémů v sociálně-emocionální oblasti a související s učením

Graf č.10 – čtení u předčasně zaškolených dětí při vstupu do 1.třídy (sloučení odpovědí)

Graf č.11 – problém s pozorností u předčasně zaškolených dětí

Graf č.12 – problém s pozorností (sloučení odpovědí)

Graf č.13 – souhlas / nesouhlas učitelů s možností předčasného zaškolení

Graf č.14 – souhlas s možností předčasného zaškolení

Graf č.15 – nesouhlas s možností předčasného zaškolení

Seznam zkratk

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

SPC – speciálně-pedagogické centrum

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

MŠ – mateřská škola

ZŠ – základní škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

SD – směrodatná odchylka

Atd. – a tak dále

Apod. – a podobně

Seznam příloh

Příloha č.1 – Jiráskovi testy

Příloha č.2 – Test Bednářové

Příloha č.3 – Dotazníky PPP pro učitele mateřských škol

Příloha č. 4 - Otázky pro rodiče při úvaze o předčasné zaškolení

Příloha č. 5 – Ukázka pilotáže – dotazník pro pracovníky PPP

Příloha č. 6 – Dotazník pro učitele 1.stupne ZŠ

Příloha

Příloha č.1 – Popis Jiráskova testu verbálního myšlení a orientačního testu školní zralosti

Test verbálního myšlení je sestaven z dvaceti otázek, na které dítě odpovídá a za své odpovědi je hodnoceno body. V testu se vyskytují otázky z běžného života.

Otázky testu, jejich přesná formulace a hodnocení jsou následující:

1. Které zvíře je větší – kuň nebo pes?
kuň 0
špatná odpověď -5
2. Ráno snídáme a v poledne ... ?
obědváme, jíme polévku, knedlíky, maso 0
svačíme, večeříme, spíme aj. chybné odpovědi -3
3. Ve dne je světlo a v noci je ... ?
tma 0
špatná odpověď -4
4. Obloha je modrá, tráva je ... ?
zelená 0
špatná odpověď -4
5. Proč se před příjezdem vlaku zavírají podle trati závory?
aby se vlak nesrazil s autem, aby pod vlak nikdo nevběhl 0
špatná odpověď -1
6. Třešně, švestky, hrušky, jablka ... to je?
ovoce 1
špatná odpověď -1
7. Co je Praha, Beroun, Plzeň?
města 1
nádraží 0
špatná odpověď -1
8. Kolik je hodin? Ukázat na papírových hodinách: čtvrt na sedm, za pět minut osm, čtvrt na dvanáct a pět minut.
dobře určeno 4
určeno jen čtvrt, celá, čtvrt a hod. správná 3
špatná odpověď -1
9. Malá kráva je telátko, malý pes je ..., malá ovce ...?
štěňátko (štěně), jehňátko (jehně) 4
jen jeden ze dvou údajů 0
špatná odpověď -1

10. Podobá se pes více kočce nebo slepici? Čím, co je na nich stejného?
 kočce, mají čtyři nohy, chlupy, ocas, drápy (stačí jedna podobnost) 0
 kočce (bez udání znaku podobnosti) -1
 slepici -3
11. Proč má vozidlo brzdu?
 dva důvody (brzdit z kopce, zpomalit v zatáčce, zastavit v případě nebezpečí srážky, vůbec zastavit při ukončení jízdy)..... 1
 jeden důvod 0
 špatná odpověď (např. to by nejelo bez brzd) -1
12. Čím se podobají kladivo a sekera?
 dva společné znaky (jsou ze dřeva a ze železa, mají topůrko, dají se jimi zatloukat hřebíky, je to nářadí, na zadní straně jsou ploché) 3
 jedna podobnost 2
 špatná odpověď 0
13. Čím se podobají veverka a kočka?
 savci nebo uvedení dvou společných znaků (mají čtyři nohy, ocas srst chlupy, kožich, jsou to zvířata, dovedou lézt po stromech) 3
 jedna podobnost 2
 špatná odpověď 0
14. Čím se liší hřebík a šroub? Podle čeho bys je rozehnal, kdyby tu ležely vedle sebe na stole?
 šroub má závity (vinty, takovou kroucenou čáru okolo, vroubky)..... 3
 šroub se šroubuje a hřebík se zatlouká – nebo šroub má matku 2
 špatná odpověď 0
15. Kapaná, skok vysoký, tenis, plavání ... to jsou ...?
 sporty (tělovýchova) 3
 hry (cvičení, cviky, tělocvik, závody) 2
 špatná odpověď 0
16. Které znáš dopravní prostředky ?
 tři pozemní dopravní prostředky a letadlo nebo loď 4
 jen tři pozemní dopravní prostředky nebo úplný výčet, ale teprve po vysvětlení „Dopravní prostředek je to, čím se někam dopravujeme“ 2
 špatná odpověď 0
17. Čím se liší starý člověk od mladého? Jaký je mezi nimi rozdíl?
 tři znaky (šedivé nebo žádné vlasy, vrásky, nemůže už tak pracovat, špatně vidí, špatně slyší, je častěji nemocný, dříve umře než mladý) 4
 jeden nebo dva rozdíly 2
 špatná odpověď (má hůl, kouří) 0

18. Proč lidé pěstují (provozují) sporty?
 dva důvody (aby byli zdraví, otužili, silní, pohyblivější, aby měli rovné tělo, aby nebyli tlustí, pro zábavu, chtějí dosáhnout rekordu, zvítězit aj. ... 4
 jeden důvod 2
 špatná odpověď (aby něco uměli, to se vsadí a vyhrají se peníze 0
19. Proč je nemravné (nesprávné, špatné), když se někdo vyhýbá práci?
 ostatní se na něho musí dřít (nebo jiné vyjádření, že je poškozen i někdo jiný 5
 je líný, málo vydělá a nemůže si nic koupit 2
 špatná odpověď 0
20. Proč se musí na dopis nalepit známka?
 platí se tím za doručení (dopravu) toho dopisu 5
 ten druhý by musel zaplatit pokutu 2
 špatná odpověď 0

Výsledek v testu je dán součtem bodů dosažených v jednotlivých otázkách.

Vyhodnocení výsledků Jiráskova testu verbálního myšlení

+24 a lepší	výrazně nadprůměrný výsledek
+14 až +23	nadprůměrný výsledek
0 až +13	průměrný výsledek
-1 až -10	podprůměrný výsledek
-11 a horší	výrazně podprůměrný výsledek

Orientační test školní zralosti je zaměřen na oblast grafomotoriky, skládá ze tří úkolů:

- **Kresba mužské postavy** – je využívána k orientačnímu posouzení senzomotorických dovedností a k celkové vývojové úrovni dítěte. Dítě kreslí postavu podle sebe, bez zásahů okolí, přičemž je bodově ohodnoceno.

1 bod – Nakreslená postava musí mít hlavu, trup i končetiny. Hlava není větší než trup, na který je napojena krkem. Součástí hlavy jsou vlasy, čepice nebo klobouk. Obličejová vše – oči, uši, nos a ústa. Nakreslené oblečení vyjadřuje mužskou postavu. Postava je nakreslena takzvaným syntetickým způsobem.

2 body – požadavky stejné jako v hodnocení za jeden bod, chybí syntetický způsob zobrazení a tři části těla – krk, vlasy, jeden prst ruky. Nechybí obličej. Chybějící části těla mohou být prominuty, v případě že je kresba vyvážena syntetickým způsobem.

3 body – Nároky na kresbu – musí mít hlavu, trup a končetiny. Toleruje se vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel. Paže nebo nohy kreslené dvojitou čarou.

4 body – Primitivní kresba s trupem, končetiny vyjádřeny jen jednoduchými čarami. Stačí jeden pár končetin.

5 bodů – Chybí zřetelné zobrazení trupu nebo obou párů končetin. Tzv. hlavonožec nebo překonávání hlavonožce.

- **Nápodoba psacího písma**-zkoumá se schopnost dítěte graficky napodobit krátkou psací větu. V tomto subtestu je striktně dodržováno zadání, které se nachází na levé straně, a pravá strana papíru slouží naopak pro jeho reprodukci. Úspěšnost zvládnutí tohoto orientačního testu je zapotřebí vyspělost jemné motoriky, koordinace oka i pohybů ruky. Dítě musí vyvinout značné úsilí, být koncentrované, což je důležitý předpoklad pro budoucí zapojení do vyučovacího procesu.

1 bod – Napodobení napsané předlohy je zcela jasně dobře čitelné. Písmena nejsou dvakrát větší oproti předloze. Začáteční písmeno má patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou spojování do třech slov. Nesmí chybět tečka nad písmenem j / i. Opsaná věta se neodchyluje od vodorovné linie o více než 30°.

2 body – Ještě čitelné napodobení napsané předlohy. Nezáleží na velikosti písmen ani na dodržení vodorovné linie.

3 body – Je patrné členění na dvě části. Alespoň čtyři písmena z předlohy jsou rozpoznatelná.

4 body – Alespoň dvě písmena jsou si podobná s předlohou. Celek ještě tvoří řádku písma.

5 bodů – Čmárání.

- **Obkreslování skupiny bodů** je část podobná testu napodobování psacího písma. Dítě prokáže školní zralost díky schopnosti analyzovat a obkreslovat různé druhy předloh. I v tomto případě je důraz kladen na vizuální percepci a senzomotorické dovednosti.

1 bod – V případě téměř dokonalého napodobení předlohy. Toleruje se jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádku nebo sloupce. Zmenšení obrazce je přípustné, jeho zvětšení by nemělo být více než o polovinu. Obraze je rovnoběžný s předlohou.

2 body – Počet i sestavení bodů odpovídá předloze. Je možné prominout vychýlení až tří teček o půl mezery mezi řádky nebo sloupci.

3 body – Celek se svým obrysem podobá předloze. Výška ani šířka není dvakrát větší než předloha. Tečky se nemusí vyskytovat ve stejném počtu, ale nesmí jich být méně než sedm a více jak dvacet. V toleranci je i jakékoliv pootočení – možno i o 180°.

4 body – Obrazec se již nepodobá předloze, i tak se skládá z teček. Na jejich počtu a velikosti nezáleží. Jiné čáry nebo tvary nejsou přípustné.

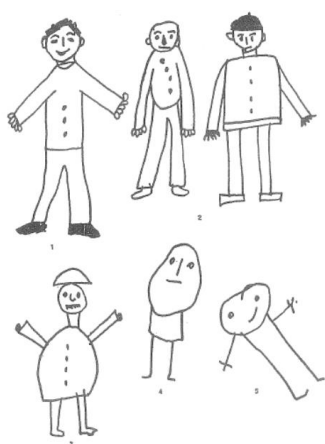
5 bodů – Čmárání.

Závěrečné vyhodnocení testu se provádí součet všech známek z jednotlivých subtestů.

Součet bodů	Úroveň školní zralosti
3-5 bodů	výrazný nadprůměr
6 bodů	nadprůměr
7-9 bodů	průměr
10-11 bodů	slabší průměr
12 bodů	podprůměr
13-15 bodů	velmi slabá úroveň

Výsledek testu je orientačním nástrojem posouzení školní zralosti. Nelze s jistotou říct, že děti splňující průměrnou až nadprůměrnou úroveň v tomto testu, mají předpoklad pro dobrý školní prospěch, ale lze je označit jako děti připravené a zralé k zaškolení (Jirásek, 1992).

Ukázky k testu podle pořadí úkolů:

Vís hupe.
 Vís hupe.
 Vís hupe.
 Vís hupe.
 mmmmm

Příloha č.2 – Testovací sada Bednářové

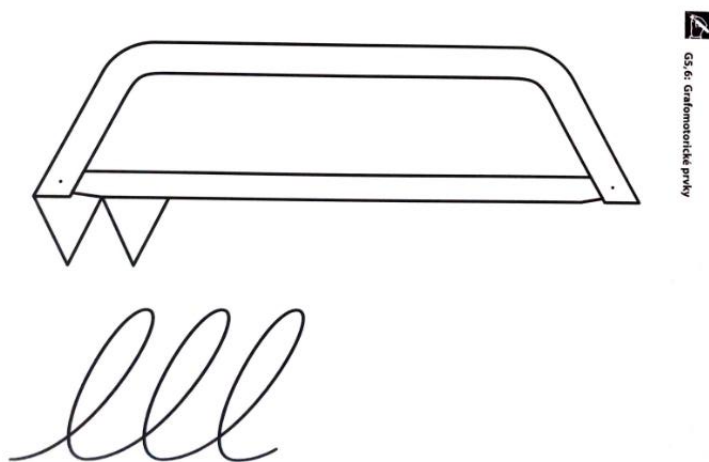
Bednářová sestavila kompletní testovací sadu pro určení úrovně školní zralosti a připravenosti u dětí ve všech oblastech.

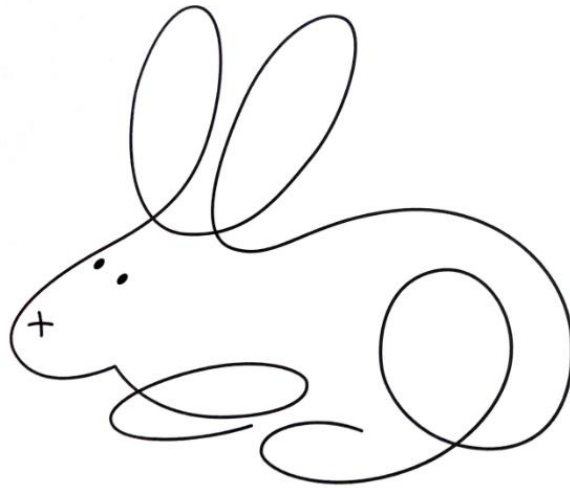
Úkoly v testovací sadě se týkají těchto oblastí:

- **Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav**
- **Poznávací (kognitivní) funkce** – grafomotorika a kresba (obsahové a formální provedení kresby, spontánní kresba, grafomotorické prvky, návyky při kreslení, vizuomotorika, lateralita), řeč (fonteticko-fonologická rovina, lexikálně-sémantická rovina, morfologicko-syntaktická rovina, pragmatické rovina, vnímání a paměť – sluchové vnímání (naslouchání, figura a pozadí, sluchová diferenciacce, analýza a syntéza, sluchová paměť, vnímání rytmu), zrakové vnímání (figura a pozadí, zraková diferenciacce, analýza a syntéza, oční pohyby, zraková paměť, barva), vnímání prostoru a času, základní matematické představy (porovnávání, řazení, třídění, množství a tvary)
- **Práceschopnost (pracovní předpoklady, návyky)**
- **Sebeobsluha, samostatnost** – hygiena, oblékání, stolování
- **Osobnost (emocionálně-sociální zralost)**

Většina těchto oblastí je rozdělena na jednotlivé úkoly, některé jsou doplněny o obrázkovou přílohu. Jednotlivé položky jsou zapisovány podle úrovně zvládnutí, tedy stupně rozvoje jednotlivých schopností a dovedností. Další, jako jsou sociální dovednosti, práceschopnost, koncentrace nebo sebeobsluha jsou vyhodnocovány pozorováním dítěte.

Ukázky příloh používaných k testování:

G11: Jedna linie (rozsvícené čirky)

Ř10: Tvoří protiklady (antonyma) s vizuální podporou

<p>velký</p>	<p>.....?</p>	<p>tlustý</p>	<p>.....?</p>
<p>dlouhý</p>	<p>.....?</p>	<p>kos je černý</p>	<p>.....?</p>
<p>veselý</p>	<p>.....?</p>	<p>rychlý</p>	<p>.....?</p>
<p>hroch je těžký</p>	<p>.....?</p>	<p>hodně</p>	<p>.....?</p>

Ř12: Tvoří nadřazené pojmy s vizuální podporou

Ř19: Do příběhu doplň slovo ve správném tvaru

Pepík a Honzík šli za stavět .

„Pojď s námi, Puňčo,“ zavolali na . „Bude legrační!“ Uváleli sněhové a začali stavět. Nakonec dali místo a kousky uhlí místo . Ale kde vzít starý ? přece musí mít něco na . Všechno zachránil . slyšeli, jak v zahradě štěká na strašáka. „Paně ,“ můžeme si prosím půjčit váš ? „Jen do jara,“ ptali se .

 nic neříkal, tak asi souhlasil. A bylo to. se pod usmíval a na jaře zase vrátili .

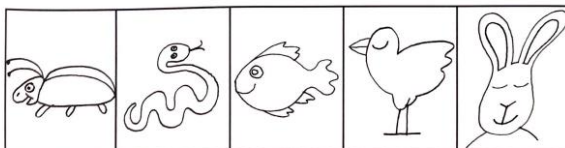
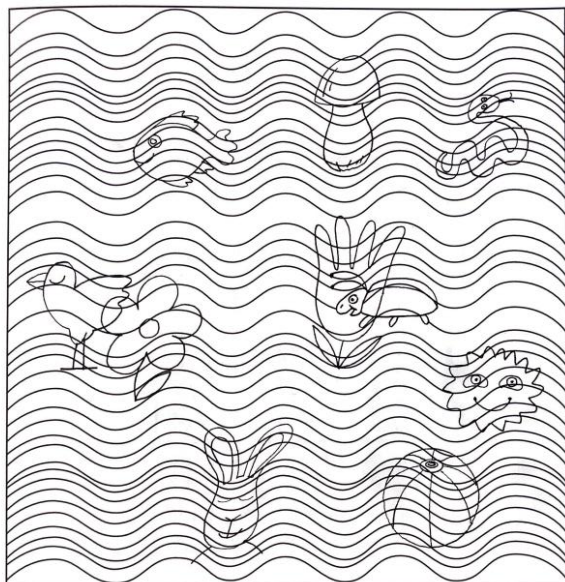
54: Vyhledá rýmující se dvojice

<p>STROMEK</p> 	<p>DOMEK</p>
<p>KLEC</p> 	<p>PEC</p>
<p>VLAK</p> 	<p>DRAK</p>
<p>HRNEC</p> 	<p>SRNEC</p>

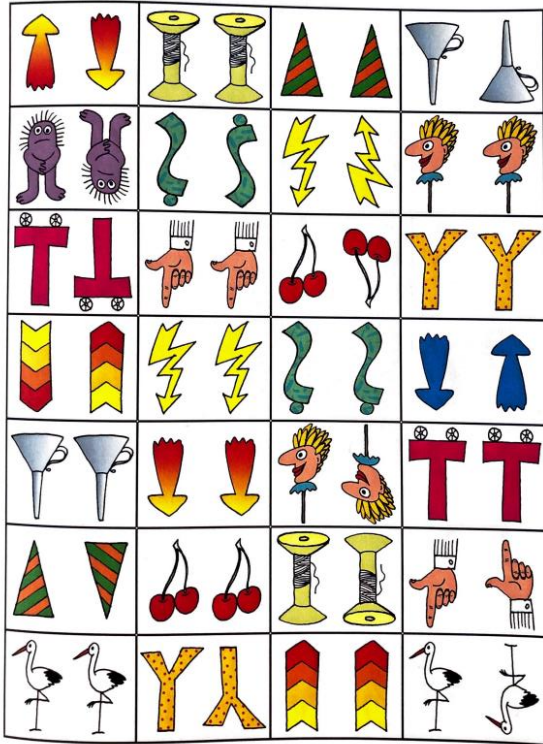

Z3: Vyhledá tvar na pozadí

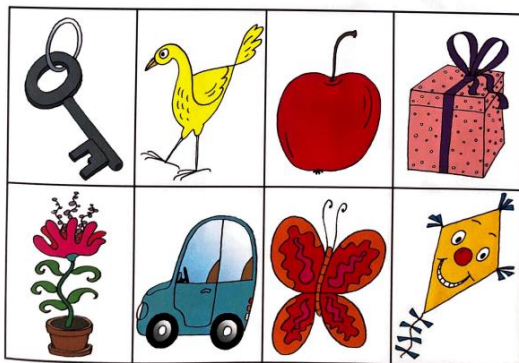

Z5: Odliši shodné a neshodné dvojice lišící se horizontální polohou

Z9,10: Pozná viděné obrázky. Umístí obrázky na místo ✂

Příloha č.5 – Dotazníky PPP pro učitele mateřských škol

PPP Olomouc

DOTAZNÍK PRO UČITELKY MATEŘSKÝCH ŠKOL (projevy dítěte v MŠ – prosíme p. třídní učitelku o vyplnění)

Po vyplnění důvěrné!

Jméno a příjmení dítěte.....datum narození.....

Bydliště.....telefon na rodiče.....

MtŠ (kde).....od jakého věku chodí do MŠ.....

škola, v níž dítě bylo u zápisu (event. půjde k zápisu).....

Důvod vyšetření v PPP.....

Kdo dal k vyšetření impuls.....

1) Na režim MŠ se dítě adaptovalo: bez potíží – s mírnými obtížemi – se značnými obtížemi

2) V pohybových hrách a Tv je: obratné – neobratné

3) Manuálně je: šikovné – průměrně zručné – nešikovné – dává přednost pravé – levé ruce – bylo přecvičováno na praváka – střídá ruce při kreslení – další nápadnosti.....

4) Míra aktivizace, projevy: klidné – pohyblivé – neklidné – nápadně nepohyblivé

5) Řeč – výslovnost: správná – nesprávná – nevyslovuje správně hlásky
je – není v péči logopeda, kterého.....jakou řečí (jazykem) se doma
s dítětem mluví.....

- 6) Mluví: rychle – nápadně rychle – pomalu – zajímá se při vzrušení – zadržává – koktá, bylo – nebylo vyšetřeno foniatrem. Jiné nápadnosti.....
- 7) Slovní zásoba: přiměřená věku – nadprůměrně rozsáhlá – chudá – velmi chudá
- 8) Řečové vyjadřování: gramaticky správné – s dysgramatismy – jen v souslovích – v jednoduchých větách – v rozvinutých větách – dokáže – nedokáže souvisle vyprávět
- 9) Dokáže se soustředit : na vyprávění – při sledování dětských programů v TV - při řízené činnosti v MŠ - dokáže – nedokáže přijmout i méně zajímavý úkol a vytrvat při něm
- 10) Jeho pozornost: je stabilní – snadno se odpoutá – je vázána na vedlejší podněty – nedokáže se soustředit – u ničeho nevydrží delší chvíli – snadno se unaví
- 11) Nápadné rozdíly ve výkonech v různých oblastech – uveďte konkrétně
- 12) Kooperace, chování ve skupině: hraje si s dětmi – přijímá ve hře úkoly, role – hraje si samo vedle ostatních – straní se dětí – nehraje si – pozoruje ostatní děti při hře, ale neúčastní se jí – neumí spolupracovat, hru kazí – vyvolává konflikty – napadá ostatní děti – předvádí se, šaškuje – jiné projevy.....
- 13) Sociální chování: poslechne dospělého – podřídí se ochotně pokynu – je průbojné – bojácné – obtížně se zvládá – nedá se zvládnout – jiné.....
- 14) Při činnosti je: samostatné – nesamostatné – jisté – nejisté – dožaduje se souhlasu, podpory dospělého – odmítá rady ostatních – jiné.....
- 15) Na neúspěch reaguje: přiměřenou snahou ho napravit – zvýšeným úsilím – rezignací – afektem (vztekem, pláčem) – je nápadně citlivé na neúspěch.....

16) Péče rodičů je: výborná – průměrná – nadměrně dítě preferující – rozmazlující – úzkostná, příliš pečující – nepravidelná – nedostatečná – dítě je zanedbáváno – tělesně trestáno – další údaje.....

17) Rodiče dítě hodnotí: objektivně – nekriticky, přeceňují je – podceňují je

18) Spolupráce rodičů s p. učitelkou je: velmi dobrá – dobrá – problematická (v čem.....
.....) – nespolupracují
Dítě se chce učit – raději by si hrálo

19) Možné problémy ve škole: psaní – čtení – počty – kázeň – jiné.....

Způsobilost dítěte pro zaškolení dle názoru p. učitelky.....

(zralé pro 1. tř. ZŠ velmi – průměrně – podprůměrně, je nezralé, je slabě výchovně stimulované, prospěl by OŠD, potřebuje některý z typů speciální školy – který?)

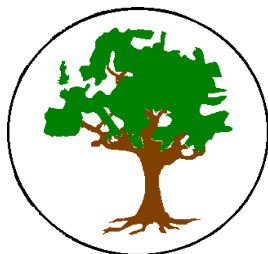
Prosím podtrhněte či jinak označte vhodné položky, event. je doplňte údaji o specif. charakteristikách dítěte (možno i na zvláštní příloze k dotazníku) – za Vaši spolupráci děkujeme!

Datum.....

.....

podpis tříd. učitelky a razítko MŠ

SPC Šumperk

**Základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení
a mateřská škola logopedická**

Schola Viva, o.p.s.

Fakultní škola UP Olomouc

IČO: 25827707

Erbenova 16, 787 01 Šumperk, tel.: 583 214 153, tel./fax: 583 217 488,

e-mail: viva@schola-viva.cz, <http://www.schola-viva.cz>

*Organizace je zapsána v rejstříku obecně prospěšných společností u Krajského soudu v Ostravě, oddíl O,
vločka 46.*

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM ŠUMPERK, telefon: 583 22 23 24, <http://www.spc-sumperk.cz>

Dotazník pro učitelky mateřských škol

Jméno a příjmení dítěte:

Datum narození:Bydliště:
tel.č:.....

Mateřská škola:telef.číslo:
.....

Adresa ZŠ, do které bylo/bude dítě zapsáno:
.....

Prosíme, aby dotazník vyplnila učitelka mateřské školy, která se dítěti dlouhodobě věnuje.
Označte termín vyjadřující zvláštnosti dítěte, event. rodiny. Doplňte o obvyklé chování dítěte.

1. Od kdy chodí dítě do MŠ?

.....

2. Jak se adaptovalo v MŠ – *dobře a rychle* – *špatně a dlouho*?
Po dlouhodobé absenci je adaptace *rychlá* nebo *opakované projevy* jako po nástupu do MŠ?
3. V pohybových hrách a tělesné výchově je *obratné* – *neobratné*? Potřebuje dopomoc?
4. Je *zručné* (ruce a prsty) – *nešikovné*?
5. Je *klidné* – *pohyblivé* – *pohyblivé až neklidné* – *nápadně nepohyblivé*?
6. Umí *všechny hlásky*? Které neumí?
.....
Neumí vyslovovat *skupiny hlásek*?
Chodí na logopedii? Kam?
.....
7. Mluví *přiměřeně rychle* – *nápadně rychle* – *pomalů*?
Komunikuje málo? *Odmítá verbální komunikaci*? *K určité osobě*? *Ke každému*?
8. Má slovní zásobu *přiměřenou věku* – *nadprůměrnou zásobu* – *chudou*?
9. Vyjadřuje se gramaticky *přiměřeně svému věku*?
Mluví ve *dvojčlenných* – *jen jednočlenných větách*? *Umí - neumí* vyprávět událost, kterou zažilo?
10. S dítětem se doma mluví *česky - jinak*? Jak?
11. *Umí se soustředit* na vyprávění učitelky, na ruční práce, na kreslení? *Přijímá ochotně úkol*? *Chce úkol dovést až do konce*? *Jeví uspokojení ze splněného úkolu*? *Je vázáno vedlejšími podněty, nesoustředí se, u ničeho nevydrží, brzy se unaví*?
12. *Hraje si v interakci s druhými dětmi*? Ve hře *přijímá různé úkoly*? *Hraje si samo vedle ostatních, straní se, nehraje si*?

13. Při hře *spolupracuje s dětmi? Neumí spolupracovat, hru kazí? Vyvolává konflikty? Napadá ostatní děti? Předvádí se? Šaškuje?*
14. *Iniciativně navrhuje dětem hru? Pasivně se podřizuje?*
15. V kolektivu *se prosazuje za každou cenu, nebo je plaché – uzavřené?*
16. *Umí poslechnout učitelku? Poslechne jinou dospělou osobu? Podřizuje se ochotně řádu MŠ?*
Zlobí občas – často – pravidelně? Obtížně se zvládá – nedá se zvládnout?
17. *Je pravák? Dává přednost levé ruce? Doma je za to káráno? Je přecvičováno?*
18. *Paměť – pamatuje si dlouho a kvalitně – krátkodobě a méně kvalitně – potřebuje zadany úkol
vícekrát opakovat?*
19. *Myšlení – samostatné a tvořivé – těžko rozlišuje podstatné a nepodstatné – je nesamostatné ,
těžkopádné?*
20. *Kladné charakteristické vlastnosti a návyky dítěte:*
21. *Záporné charakteristické vlastnosti a návyky dítěte:*
22. *Jiné nezachycené zvláštnosti v chování, jednání a vývoji dítěte:*
23. *Rodiče mu věnují přiměřenou – nadměrnou – malou výchovnou péči? Je výchovně zanedbané?*
24. *Spolupráce rodičů s MŠ je velmi dobrá – dobrá – problematická – rodiče nespolupracují?*

25. Dítě se *chce učit* – raději by si *hrálo*?

26. Dle učitelky MŠ se mohou vyskytnout potíže v *nácviku: čtení – psaní – v matematice – v kázni* –

- *v něčem jiném, v čem?*

.....

27. Toto dítě dává ve srovnání s ostatními dětmi: *více práce – stejně – méně – v chování – ve výuce?*

28. Je podle návrhu učitelky MŠ: *Zralé pro 1.třídu základní školy?*

Prospěl by mu odklad školní docházky?

Je vhodné zařazení do speciální školy?

Datum:

.....
jméno, podpis učitelky, která dotazník vyplnila
MŠ, razítko MŠ

.....
podpis ředitelky

- Spolupracuje s vrstevníky Ano Ne
- Při selhání reaguje adekvátně věku Ano Ne
- Umí se přizpůsobit vedení autority Ano Ne

3. GRAFOMOTORIKA

- Zvládá napodobit základní tvary Ano Ne
- Má správné držení tužky Ano Ne

4. KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI

- Slovní zásoba, vyjadřování odpovídá věku Ano Ne
- Správná výslovnost Ano Ne

5. DLE VAŠEHO NÁZORU OŠD VHODNÝ Ano Ne

6. PŘÍPRAVNÁ TŘÍDA Ano Ne

V případě potřeby doplňte další informace:	

Dotazník vyplnil/a:	Třídní učitel – asistent pedagoga – ostatní pedagogové – vedení školky
Jméno:	
Dne:	

Zákonný zástupce byl informován o poskytnutí informací pro PPP.

V případě potřeby je možné doplnit další údaje.

Příloha č.4 – Otázky pro rodiče při úvaze o předčasné zaškolení

Na otázky stačí popravdě odpovídat ANO/NE, v případě minimálně 5x NE by se dle Kropáčkové (2015) měli rodiče více zamyslet nad zařazením svého pětiletého dítěte do základní školy.

Přes den má dítě dostatek energie, už nepotřebuje odpočívat po obědě.	ANO	NE
Vstává vaše dítě ráno bez problémů a těší se do mateřské školy?	ANO	NE
Oblékne se dítě samostatně před odchodem do mateřské školy?	ANO	NE
Naobědvá se dítě samostatně bez vaší dopomoci? (umí používat příbor)	ANO	NE
Vyhledává dítě samo společnost ostatních dětí?	ANO	NE
Vybere si dítě samostatně činnost, u které soustředěně vydrží déle než 15 minut? (dokreslí obrázek, dokončí stavbu apod.)	ANO	NE
Dokáže vám dítě vyprávět děj pohádky, kterou jste mu přečetli?	ANO	NE
Pokud při společné hře dítě prohraje, nevzteká se ani nepláče?	ANO	NE
Připraví se dítě své oblečení, nebo pokud navštěvuje zájmový kroužek, dokáže si nachystat věci, které potřebuje?	ANO	NE
Dokáže respektovat běžné normy chování, např. při návštěvě restaurace? (pozdraví, poprosí, poděkuje, vyká cizím lidem, čeká slušně u stolu apod.)	ANO	NE
V případě, že dítě něčemu nerozumí, něco mu nejde nebo se dostane do nepříjemné situace, dokáže požádat o pomoc?	ANO	NE
Učí se rádo nové př. básničky, písničky, názvy rostlin, zvířat, písmena atd., samo si tyto podněty vyhledává?	ANO	NE
Pokud k vám přijde návštěva, dokáže se vaše dítě na chvíli zabavit nebo se domáhá vaší pozornosti (křičí, skáče vám do řeči, zlobí apod.)	ANO	NE
Vyslovuje bezproblémově všechny hlásky?	ANO	NE
Rozliší první hlásku ve slově (např. při slovním fotbalu)?	ANO	NE
Rozliší poslední hlásku ve slově (např. při slovním fotbalu)?	ANO	NE

Najde stejný objekt, i když se nachází v jiné poloze, než ve které je vzorový objekt? (různé siluety předmětů, geometrické útvary apod.)	ANO	NE
Dokáže roztrždit předměty podle stanovených kritérií (podle velikosti/tvaru)?	ANO	NE
Dokáže dodržovat předem stanovená pravidla ve hře?	ANO	NE
Dožaduje se dítě zadávání stále nových úkolů?	ANO	NE
Orientuje se v čase (základní orientace – části dne, kdy bude např. Večerníček apod.)?	ANO	NE
Drží správně psací náčiní?	ANO	NE
Domníváte se, že se vaše dítě v mateřské škole nudí?	ANO	NE
Těší se do základní školy?	ANO	NE
Vyhledává raději společnost starších dětí než vrstevníků?	ANO	NE
Rozezná nespravedlivost, agresivitu nebo jiné nevhodné chování a dětským způsobem projeví ohleduplnost, citlivost nebo pomoc druhým?	ANO	NE

Příloha č.5 – Ukázka pilotáže - dotazník pro pracovníky PPP

1. Pracujete v PPP nebo SPC a zabýváte se diagnostikou školní zralosti a poradenstvím pro předškolní děti? "

2. Kolik žádostí o posouzení školní zralosti pětiletého dítěte evidujete (v rámci jednoho školního roku)?

3. Kolik procent (přibližně) z těchto posudků vyhodnotíte tak, že dítě může být předčasně zaškolen?

4. Jaký je nejčastější důvod toho, že rodiče požádají o vyšetření kvůli předčasnému zaškolení jejich dítěte?

5. Uvádí rodiče některý z těchto důvodů, proč by chtěli jejich dítě zaškolit v pěti letech věku?

-Dítě si nerozumí se svými vrstevníky, podle rodičů je psychicky, emočně i sociálně vyzrálejší.

- Dítě je zvědavé, chytré, projevuje se u něj určité nadání.

- Dítě je narozené v září (popř. na podzim) a rodiče ho nechtějí dále nechávat v MŠ.

- Dítě projevuje velký zájem o učení (má osvojení základy čtení, psaní, počítání, prohlíží si encyklopedie apod.).

- Dítě má především ambiciózní rodiče.

- Dítě je velké vzrůstem.

6. Která z uvedených položek je podle vás nejdůležitější pro vstup dítěte do 1.třídy?

- Fyzická připravenost

- Psychická připravenost

- Sociálně-emocionální připravenost

7. Která z těchto uvedených položek se u posuzovaných objevuje nejčastěji, je důvodem pro nedoporučení předčasného zaškolení.

- Dítě není fyzicky připraveno.

- Dítě není psychicky připraveno.

- Dítě není sociálně a emocionálně připraveno.

8. Souhlasíte s tím, aby docházelo k předčasnému zaškolování pětiletých dětí?

9. pokud jste doporučili dítěti, aby nastoupilo do první třídy v pěti letech, vrací se k vám do PPP nebo SPC s nějakým problémem?

Příloha č.6 – Dotazník pro učitele 1.stupně ZŠ

Dotazník pro učitele 1.stupně ZŠ

1. Pracujete nebo pracoval/a jste jako učitel/ka na 1.stupni ZŠ?

2. Jste muž / žena?

3. Jaká je vaše věková kategorie?

- 25 – 34

- 35 – 44

- 45 – 54

- 55 – 64

4. Jak dlouho pracujete nebo jste pracoval/a jako učitel na 1.stupni ZŠ?

- 1 – 5 let

- 6 – 10 let

- 11 – 15 let

- 16 – 20 let

- 21 let a déle

5. Víte o možnosti předčasného zaškolování pětiletých dětí (dovrší 6 let věku během 1.třídy)?

- ano – ne

6. Máte jako učitel zkušenosti s předčasně zaškoleným dítětem?

- ano

- ne

- nejsem si jistý / jistá

7. Pokud máte zkušenosti s výukou předčasně zaškolených pětiletých dětí, uveďte, prosím, počet dětí, se kterými tuto zkušenost máte.

- nemám zkušenost
- mám zkušenost - 1 dítě
- mám zkušenost - 2 děti
- mám zkušenost – 3 a více dětí
- jiná: (dopsat)

8. Souhlasíte jako učitel 1. stupně s předčasným zaškolování pětiletých dětí?

- ANO / NE

9. Pro předčasné zaškolení dítěte je nutné doporučení z pedagogicko-psychologické porady, že dítě je připravené a zralé na vstup do školy po všech stránkách.

V následujících otázkách uveďte, prosím, zda se u dítěte projevovaly tyto schopnosti a dovednosti: (odpovědi – ANO /NE / NEMÁM ZKUŠENOST)

- Dítě bylo fyzicky připravené.
- Dítě bylo samostatné.
- Dítě projevovalo určité nadání.
- Dítě nemělo řečové vady.
- Dítě bylo sociálně i emocionálně zralé, nemělo problémy s přijetím role školáka.
- Dítě nemělo problémy v oblasti grafomotoriky.
- Dítě se do školy těšilo.
- Dítě nemělo problémy se sluchovým nebo zrakovým vnímáním.
- Dítě bylo schopné udržet dostatečnou pozornost.
- Dítě při nástupu do první třídy mělo osvojené základy čtení, psaní, počítání.

10. Souhlasíte jako učitel 1.stupně ZŠ s možností předčasného zaškolování pětiletých dětí, pokud jsou podle doporučení pedagogicko-psychologické poradny zralé a připravené?

- ANO / NE

11. Ze zkušeností s předčasně zaškolným dítětem, můžete o tomto dítěti říct: (výběr více odpovědí)

- nemám zkušenosti

- bylo fyzicky připravené

- bylo sociálně připravené (začlenilo se do kolektivu, přijalo roli školáka apod.)

- mělo problémy s chováním

- bylo emocionálně připravené (dokázalo zvládat své emoce, vyrovnat se s neúspěchem apod.)

- bylo velice zvědavé, ambiciózní

- mělo výukové problémy

- nemělo žádné problémy s řečí (výslovnost některých hlásek, slovní zásoba apod.)

- umělo číst

- bylo samostatné

- neprojevovaly se u něj žádné výukové problémy

- mělo problémy se socializací (bylo plačtivé, přecitlivělé, agresivní ke spolužákům aj.)

12. U následujících otázek vyberte, zda se u předčasně zaškolného dítěte vyskytovaly tyto problémy: (NE – ANO, MÍRNĚ – ANO, VÁŽNĚ). Jako vážné problémy považujte takové, které byly řešeny dalším vyšetřením v PPP (př. při výukových problémech), některým z výchovných opatření (problémové chování), popřípadě se školním psychologem či výchovným poradcem.

- Nemám zkušenosti

- Problém při čtení (výbavnost písmen, nácvik čtení, porozumění textu apod.)
- Problémy v oblasti matematiky (základní matematické představy, porozumění slovní úloze)
- Agresivita vůči spolužákům
- Problém s neudržením pozornosti
- Problémy s přijetím „nejmladšího“ ve třídě
- Problém se zrakovým a sluchovým vnímáním
- Problém při psaní (výbavnost písmen, nevyzrálost v grafomotorice)
- Problémy s přijetím role školáka
- Nesamostatnost
- Dítě se nudilo (učivo 1.třídy pro něj bylo příliš jednoduché)
- Problémy se socializací (vyhledávalo samotu, nepřijetí role školák apod.)
- Dítě na sebe neustále upoutávalo pozornost (př. vykřikovalo)
- Přecitlivělost, plačtivost
- Neuznání autority učitele

13. Po zkušenosti s tímto dítětem, můžete říct:

- Bylo správné, že dítě bylo předčasně zaškolené.
- Předčasné zaškolení nebylo pro dítě vhodné.
- Nemám zkušenost.

Anotace

Jméno a příjmení:	Jana Hrachovinová
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Srbená, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí
Název práce v angličtině:	School maturity and readiness of prematurely trained children
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na školní zralost a připravenost u předčasně zaškolených dětí. Zabývá se přechodem pětiletého dítěte z mateřské školy do školy základní. Empirická část v podobě kvantitativního výzkumu se zabývá předčasně zaškolenými dětmi po vstupu do 1. třídy. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda byly z předčasně zaškolené děti zralé a připravené na vstup do základního vzdělávání. Cíl byl zjišťován z pohledu učitelů 1. stupně základní školy. Metodou výzkumu bylo dotazníkové šetření.
Klíčová slova:	Školní zralost a připravenost, předčasné zaškolení, výukové problémy, sociálně-emocionální problémy, nadané dítě, dítě předškolního věku, dítě mladšího školního věku
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on school maturity and readiness of precocious children. It deals with the transition of a five-year-old child from kindergarten to elementary school. The empirical part in the form of quantitative research deals with prematurely trained children after entering the 1st grade of elementary school. The aim of the research was to find out whether the children who received early education were mature and ready to enter primary education. The goal was determined from the point of view of primary school teachers. The research method was a questionnaire survey.
Klíčová slova v angličtině:	School maturity and readiness, early training, learning problems, social-emotional problems, gifted child, preschool child, a child of younger school age
Počet titulů literatury:	39
Počet příloh:	6
Rozsah práce:	115 stran
Počet znaků:	127 754 znaků (včetně mezer)
Jazyk práce:	Český jazyk